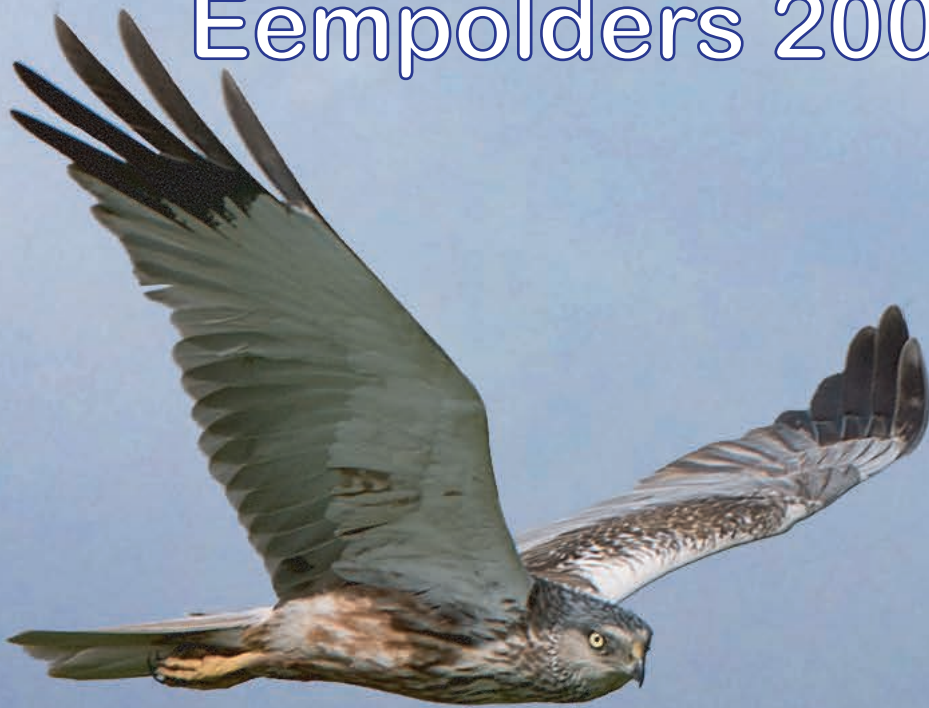

De vogels in de westelijke Eempolders 2009-2014

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

De vogels in de westelijke Eempolders 2009-2014

Jan Mooij

Colofon:

Uitgave: 256

Juni 2017

Subgroep Avifauna / Werkgroep Eempoldertellingen

© 2017 - Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum

Overname van de gegevens is alleen toegestaan met bronvermelding en na schriftelijke toestemming van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken.

Postbus 1028, 1200 BA Hilversum

E-mail: secretaris@vwggooi.nl

Internet: <http://vwggooi.nl/>

Pentekeningen: Ed Hazebroek

Compositiefoto omslag: Hugo Weenen (vogels) & R.A. Kole (landschap)

Inhoudsopgave

Inleiding.....	11
<i>Het onderzochte gebied</i>	11
Werkwijze	13
Kort overzicht ontwikkelingen sinds 1973	14
Samenvatting resultaten van deze zes jaar	16
Beschrijving individuele soorten	19
Dodaars <i>Tachibaptus ruficollis</i>	20
Georde fuut <i>Podiceps nigricollis</i>	20
Fuut <i>Podiceps cristatus</i>	20
Aalscholver <i>Phalacrocorax carbo</i>	20
Grote zilverreiger <i>Egretta alba</i>	21
Blauwe reiger <i>Ardea cinerea</i>	21
Purperreiger <i>Ardea purpurea</i>	22
Roerdomp <i>Botaurus stellaris</i>	22
Ooievaar <i>Ciconia ciconia</i>	22
Lepelaar <i>Platalea leucorodia</i>	22
Knobbelzwaan <i>Cygnus olor</i>	22
Kleine zwaan <i>Cygnus bewickii</i>	23
Wilde zwaan <i>Cygnus cygnus</i>	23
Toendrarietgans <i>Anser serrirostrus</i>	24
Kolgans <i>Anser albifrons</i>	24
Grauwe gans <i>Anser anser</i>	25
Indische gans <i>Anser indicus</i>	25
Canadese gans <i>Branta canadensis</i>	25
Brandgans <i>Branta leucopsis</i>	26
Nijlgans <i>Alopochen aegyptiacus</i>	27
Bergeend <i>Tadorna tadorna</i>	27
Casarca <i>Tadorna ferrigunea</i>	28
Smient <i>Anas penelope</i>	28
Krakeend <i>Anas strepera</i>	28
Wintertaling <i>Anas crecca</i>	28
Wilde eend <i>Anas platyrhynchos</i>	28
Pijlstaart <i>Anas acuta</i>	29
Zomertaling <i>Anas querquedula</i>	29
Slobeend <i>Anas clypeata</i>	29
Tafeleend <i>Aythya ferina</i>	30
Kuifeend <i>Aythya fuligula</i>	30
Middelste zaagbek <i>Mergus serrator</i>	30
Grote zaagbek <i>Mergus merganser</i>	30
Rode wouw <i>Milvus milvus</i>	30
Bruine kiekendief <i>Circus aeruginosus</i>	30
Blauwe kiekendief <i>Circus cyaneus</i>	31
Havik <i>Accipiter gentilis</i>	31
Sperwer <i>Accipiter nisus</i>	31
Buizerd <i>Buteo buteo</i>	31
Zeearend <i>Haliaeetus albicilla</i>	32
Torenvalk <i>Falco tinnunculus</i>	32
Smelleken <i>Falco columbarus</i>	32
Boomvalk <i>Falco subbuteo</i>	32
Slechtvalk <i>Falco peregrinus</i>	32
Fazant <i>Phasianus colchicus</i>	32
Watteral <i>Rallus aquaticus</i>	32
Waterhoen <i>Gallinula chloropus</i>	33
Meerkoet <i>Fulica atra</i>	33
Scholekster <i>Haematopus ostralegus</i>	34
Kluut <i>Recurvirostra avosetta</i>	34
Kleine plevier <i>Charadrius dubius</i>	34
Bontbekplevier <i>Charadrius hiaticula</i>	35
Goudplevier <i>Pluvialis apricaria</i>	35
Zilverplevier <i>Pluvialis squatarola</i>	35
Kievit <i>Vanellus vanellus</i>	35

Bonte strandloper <i>Calidris alpina</i>	36
Kemphaan <i>Philomachus pugnax</i>	36
Watersnip <i>Gallinago gallinago</i>	36
Grutto <i>Limosa limosa</i>	37
Regenwulp <i>Numenius phaeopus</i>	38
Wulp <i>Numenius arquata</i>	38
Tureluur <i>Tringa totanus</i>	39
Groenpootruiter <i>Tringa nebularia</i>	39
Witgatje <i>Tringa ochropus</i>	39
Oeverloper <i>Actitis hypoleucos</i>	40
Zwartkopmeeuw <i>Larus melanocephalus</i>	40
Kokmeeuw <i>Larus ridibundus</i>	40
Stormmeeuw <i>Larus canus</i>	40
Kleine mantelmeeuw <i>Larus fuscus</i>	41
Zilvermeeuw <i>Larus argentatus</i>	41
Grote mantelmeeuw <i>Larus marinus</i>	42
Visdief <i>Sterna hirundo</i>	42
Zwarte stern <i>Chlidonias niger</i>	42
Holenduif <i>Columba oenas</i>	42
Houtduif <i>Columba palumbus</i>	43
Turkse tortel <i>Streptopelia decaocto</i>	43
Koekoek <i>Cuculus canorus</i>	44
Steenuil <i>Athene noctua</i>	44
Gierzwaluw <i>Apus apus</i>	44
Ijsvogel <i>Alcedo atthis</i>	44
Grote bonte specht <i>Dendrocopus major</i>	44
Veldleeuwerik <i>Alauda arvensis</i>	44
Oeverzwaluw <i>Riparia riparia</i>	45
Boerenzwaluw <i>Hirundo rustica</i>	45
Huiszwaluw <i>Delichon urbica</i>	46
Graspieper <i>Anthus pratensis</i>	46
Gele kwikstaart <i>Motacilla flava</i>	47
Grote gele kwikstaart <i>Motacilla cinerea</i>	47
Witte kwikstaart <i>Motacilla alba</i>	47
Winterkoning <i>Trochilodytes troglodytes</i>	48
Heggenmus <i>Prunella modularis</i>	48
Roodborst <i>Erithacus rubecula</i>	48
Blauwborst <i>Luscinia svecica</i>	48
Zwarte roodstaart <i>Phoenicurus ochruros</i>	48
Paapje <i>Saxicola rubetra</i>	48
Roodborsttapuit <i>Saxicola torquata</i>	48
Tapuit <i>Oenanthe oenanthe</i>	49
Merel <i>Turdus merula</i>	49
Kramsvogel <i>Turdus pilaris</i>	49
Zanglijster <i>Turdus philomelos</i>	49
Koperwiek <i>Turdus iliacus</i>	49
Grote lijster <i>Turdus viscivorus</i>	49
Rietzanger <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	49
Bosrietzanger <i>Acrocephalus palustris</i>	50
Kleine karekiet <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	50
Spotvogel <i>Hippolais icterina</i>	50
Grasmus <i>Sylvia communis</i>	50
Tuinfluitter <i>Sylvia borin</i>	50
Zwartkop <i>Sylvia atricapilla</i>	50
Tjiftjaf <i>Phylloscopus collybita</i>	50
Fitis <i>Phylloscopus trochilus</i>	50
Baardmannetje <i>Panurus biarmicus</i>	50
Staartmees <i>Aegithalos caudatus</i>	50
Pimpelmees <i>Cyanistes caeruleus</i>	50
Koolmees <i>Parus major</i>	51
Boomklever <i>Sitta europaea</i>	51
Boomkruiper <i>Certhia brachydactyla</i>	51
Gaai <i>Garrulus glandarius</i>	51

Ekster <i>Pica pica</i>	51
Kauw <i>Corvus monedula</i>	51
Zwarte kraai <i>Corvus corone</i>	52
Raaf <i>Corvus corax</i>	52
Spreeuw <i>Sturnus vulgaris</i>	52
Huismus <i>Passer domesticus</i>	53
Ringmus <i>Passer montanus</i>	53
Vink <i>Fringilla coelebs</i>	54
Groenling <i>Carduelis chloris</i>	54
Putter <i>Carduelis carduelis</i>	54
Sijs <i>Carduelis spinus</i>	54
Kneu <i>Carduelis cannabina</i>	54
Rietgors <i>Emberiza schoeniclus</i>	55
ZOOGDIEREN.....	57
Referenties.....	59
Medewerkenden.....	63
BIJLAGE 1 -Teldata.....	65
BIJLAGE 2 – Incidentele waarnemingen.....	67
BIJLAGE 3 - Jaarlijkse verandering in procenten	69
BIJLAGE 4 - Resultaten tellingen	71

Figuur 1 - Overzichtskaart van de polders en wegen in het telgebied

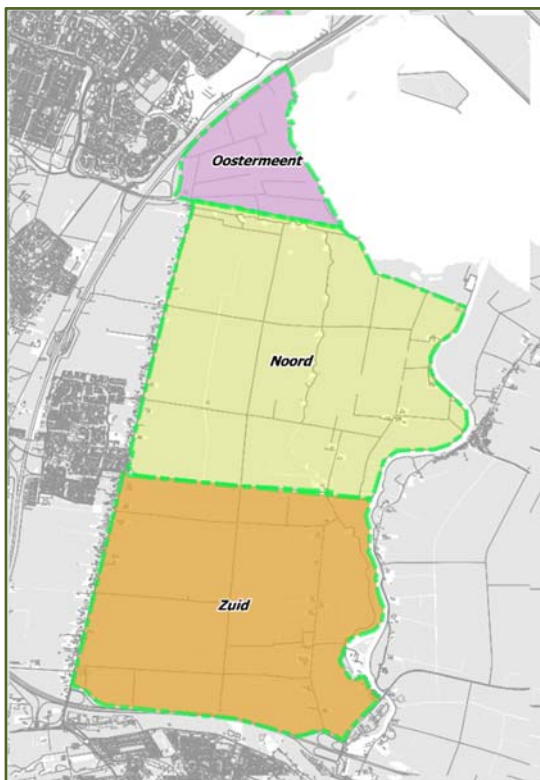
Inleiding

Vanaf begin 1973 worden in de westelijke Eempolders elke veertien dagen alle vogels geteld. Deze tellingen begonnen op verzoek van de Werkgroep Ontwikkeling Eemland. Er waren in die tijd plannen voor een ruilverkaveling (die in 1990 inderdaad heeft plaats gevonden, maar toen landinrichting heette) en men was bang dat met name de rijke weidevogelstand onder grote druk zou komen. De opzet van het onderzoek was (en is) om door regelmatige telling van alle vogels veranderingen, zowel positieve als negatieve, te signaleren. Vanaf 1973 tot op vandaag de dag zijn deze tellingen volgehouden.

De ligging van het onderzochte gebied is te zien in Figuur 1. Het wordt begrensd door de Wakkerendijk, de Meentweg en de A27 in het westen, het Eemmeer in het noorden, de Eem in het oosten en de A1 in het zuiden. Er zijn drie telgebieden:

- Telgebied Noord met de Noordpolder te Veld (708 ha) en de Maatpolder (513 ha);
- Telgebied Zuid met de Zuidpolder te Veld (988 ha);
- Telgebied de Oostermeent met De Kampen (238 ha).

Telgebied Oostermeent wordt pas sinds 1984 geteld. Het ligt ten noorden van de Noordpolder te Veld en ten oosten van de A27. Op topografische kaarten staat het vermeld als De Kampen. De telgebieden Noord en Zuid liggen bijna helemaal in de gemeente Eemnes (provincie Utrecht), de Oostermeent ligt in de gemeente Blaricum (provincie Noord-Holland). De drie telgebieden zijn te zien Figuur 2.

Figuur 2 - De drie telgebieden

De resultaten zijn tot nu toe gepubliceerd in vijf rapporten. Het gaat hier om drie rapporten die ieder zes jaar omvatten (Klippel et al. 1981, Kole et al. 1989, Van Veen et al. 1994), één rapport over de twaalf jaar van 1991 tot en met 2002 (Mooij 2007) en een rapport over de zes jaar van 2003 tot en met 2008 (Mooij 2011f). Verder is er een aantal artikelen over de tellingen verschenen in De Korhaan, die meestal een enkele soort behandelen (Mooij 2005 t/m 2015). Het is inmiddels een traditie om elke zes jaar een uitgebreid rapport over de tellingen te maken. Om deze goede gewoonte voort te zetten wordt dit rapport uitgebracht.

Zoals in alle vorige rapporten zullen we niet alleen de weidevogels uitgebreid behandelen maar ook alle andere soorten die waargenomen zijn. Uiteraard worden bij de interpretatie ook de resultaten van de eerste 36 jaar van de tellingen meegenomen. De waarde van onze gegevens berust voor een groot deel op het feit dat de tellingen al zo'n lange tijd worden volgehouden. Hoewel er in de afgelopen 42 jaar in de Eempolders veel is veranderd blijft het gebied relatief open en rijk aan allerlei vogelsoorten. Veel natuurwaarden zijn verloren gegaan, maar vergeleken met veel andere gebieden is het nog steeds bijzonder rijk. Daarom zetten wij de tellingen op de oude voet voort.

Het onderzochte gebied

In de vroege middeleeuwen was het onderzoeksgebied een onbewoond veenmoeras aan de rand van het Almere, een groot meer dat ongeveer lag waar nu het IJsselmeer ligt. Rond 1200 sloegen stukken land tussen Holland en Friesland weg. Daardoor kon het water makkelijker weglopen en daalde het waterpeil. Dat maakte het mogelijk om het gebied rond de Eem geleidelijk te ontginnen. Deze ontwikkeling begon waarschijnlijk in de buurt van het huidige Eembrugge. Wat later ontstonden nieuwe kernen langs de huidige Wakkerendijk, die op den duur de oorspronkelijke nederzetting overvleugelden. Oorspronkelijk maakte men een dijk die iets ten noorden van de huidige Eemnesservaart lag. Aan de verkaveling is nog steeds te zien waar hij gelegen heeft. De twee nog steeds bestaande middeleeuwse kerken zijn van Eemnes Binnen, dat binnen die dijk lag en Eemnes Buiten (de huidige dorpskern) dat er buiten lag. Omstreeks 1300 is de Zomerdijk aangelegd en nog later is ook de Maatpolder

bedijkt. Deze dijken waren niet stevig genoeg om de polders bewoonbaar te maken. De boerderijen stonden daarom achter de hogere Wakkerendijk. De vele waaien achter de Zomerdijk maken duidelijk dat dijkdoorbraken regelmatig voorkwamen. Ook nu is het gebied formeel nog buitendijks gebied, dat eens in de paar honderd jaar mag onderlopen in plaats van eens in de 10.000 jaar. Veel van de nieuwe boerderijen staan daarom op een terp.

Het gebied bestaat uit veen, met daaroverheen een kleilaag die bij de overstromingen is neergelegd. Na de inpoldering is het veen gaan inklinken en oxideren. Daardoor is in de loop van de eeuwen het maaiveld meters lager komen te liggen. Nog steeds zakken de polders langzaam, gemiddeld een paar millimeters per jaar. Dit varieert overigens sterk van plaats tot plaats. In de middeleeuwen werd het gebied kort na de ontginning gebruikt voor het verbouwen van rogge, maar naarmate het natter werd werden de mogelijkheden kleiner. Toen rond 1940 de eerste ruilverkaveling werd uitgevoerd was het gebied zo nat dat het alleen in de zomermaanden als hooiland gebruikt kon worden. In die tijd werden ook voor het eerst wegen aangelegd, daarvoor waren percelen alleen over het water of als het niet te nat was met paard en wagen bereikbaar. Een en ander betekende dat de verste stukken zeer extensief gebruikt werden. Na de ruilverkaveling waren de weilanden veel sneller bereikbaar en trouwens ook droger omdat het peil verlaagd was. Daardoor werd het mogelijk om ook melkvee, dat regelmatig gemolken moet worden, in de wei te zetten.

De boerderijen stonden na deze ruilverkaveling nog steeds achter de Wakkerendijk. Het land werd steeds intensiever gebruikt en de grote afstanden waren daarbij een bezwaar. Daarom werd aangedrongen op een nieuwe ruilverkaveling. Deze plannen waren de aanleiding om in 1973 met de Eempoldertellingen te beginnen. Uiteindelijk werd rond 1990 een landinrichting uitgevoerd. Daarbij werd de waterstand weer naar beneden aangepast en er kwamen nu ook boerderijen in de polders. Daardoor nam de rust in de eerst afgelegde stukken sterk af. Op de grens van de Noordpolder te Veld en de Maatpolder heeft Natuurmonumenten een weidevogel-reservaat gesticht. In dit deel is de waterstand de laatste jaren weer verhoogd en ook wordt het beheer afgestemd op de belangen van weidevogels.

Tijdens de telling wordt soms even gepauzeerd met een kop koffie of thee.

Foto: R.A. Kole.

Werkwijze

Aan de opzet van de tellingen is niets veranderd. Zij worden eenmaal in de veertien dagen uitgevoerd, bij voorkeur op zaterdagochtend. Bij uitzondering kan er ook op zondagochtend geteld worden. Er zijn drie telgebieden. Elk telgebied wordt door een ploeg van twee personen onderzocht. De tellers werken volgens een schema waarbij elke teller in wisselend gezelschap regelmatig ieder deelgebied onderzoekt. Op deze manier voorkomen we dat de tellers te veel van de standaardmethode afwijken. Tegenwoordig wordt er geteld vanuit de auto. Vroeger gebeurde dat ook wel op de fiets. Daarbij rijden we over alle verharde openbare wegen en een half verharde weg door het gebied van Natuurmonumenten. Er wordt in principe geen gebruik gemaakt van een telescoop. De tellingen duren, onder andere afhankelijk van de omstandigheden en de grootte van het telgebied, anderhalf tot vier uur. Alle in het gebied aangetroffen vogels worden geteld, voor zover ze niet overvliegen en duidelijk geen binding met het gebied hebben. Bij elke telling worden ook de weersgesteldheid, eventuele ijsbedekking en verdere bijzonderheden genoteerd.

Het grote voordeel van deze telling is dat in een relatief korte tijd een tamelijk grote oppervlakte onderzocht kan worden. Het nadeel is natuurlijk dat dit niet erg grondig kan gebeuren. Grote vogels die zich opvallend gedragen zullen goed geteld worden. Kleine vogels die zich goed verstoppen worden alleen bij toeval gezien. Veel soorten zitten daar natuurlijk tussenin, en daarvoor is ook de afstand tot de weg belangrijk. Het is aannemelijk dat voor sommige soorten de waarnemingskans afhangt van de tijd van het jaar, bijvoorbeeld door zang of baltsgedrag. De waargenomen aantallen mogen dus voor verreweg de meeste soorten niet beschouwd worden als een absolute telling, die precies aangeeft hoeveel exemplaren van iedere soort aanwezig zijn. Als er regelmatig op ongeveer dezelfde manier geteld wordt is het echter wel mogelijk om verschillen te bepalen. Dit geldt vooral bij vergelijkingen tussen verschillende jaren.

Helaas ontbreken nog steeds de resultaten van de tellingen van de deelgebieden vanaf het begin tot en met de eerste acht tellingen van 1975 en alle deelresultaten van 1988 tot en met 1990. We beschikken hier alleen over de totale aantallen over het hele gebied. Helaas omvatten de nu nog ontbrekende gegevens ook een deel van de periode rond de landinrichting. Dit laatste is extra vervelend omdat er aanwijzingen zijn dat juist in die periode onder invloed van die landinrichting voor enkele soorten verschuivingen tussen de deelgebieden plaats vonden.

In de nu beschreven zes jaar moesten volgens plan 157 tellingen plaats vinden, ieder over drie telgebieden. Al die tellingen moesten uitgevoerd worden, de vogels moesten goed worden gedetermineerd en geteld, de soorten en aantallen nauwkeurig opgeschreven, de resultaten in het juiste vakje van het formulier gezet, het formulier opgestuurd en juist ingevoerd in de computer en daarna verwerkt in een rapport. In al die stappen kan wat mis gaan, en ongetwijfeld is dat ook zo nu en dan gebeurd. Doordat er zoveel tellingen zijn zal het effect van zulke fouten echter relatief klein zijn, zeker voor de soorten die regelmatig zijn waargenomen. Daarom zijn de grote lijnen van de conclusies voor die soorten betrouwbaar. Die betrouwbaarheid wordt natuurlijk groter naarmate de gevonden effecten sterker zijn.

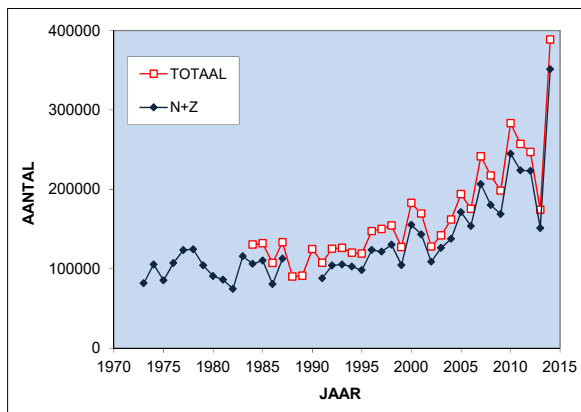
De Zomerdijk gezien vanuit telgebied Oostermeent.

Foto: R.A. Kole

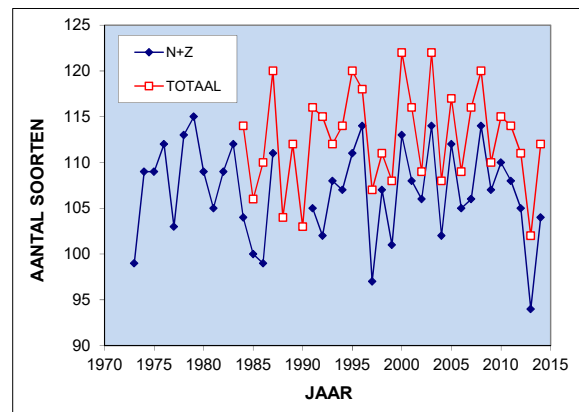
Kort overzicht ontwikkelingen sinds 1973

Toen de tellingen in 1973 begonnen stonden er nog geen boerderijen in de polders. Ook was de afwatering veel slechter dan tegenwoordig. Vooral de weilanden in het oosten van de polders werden daardoor veel minder intensief gebruikt. Er broedden nog kemphanen en watersnippen, al waren de aantallen toen al heel sterk afgenomen ten opzichte van enige tientallen jaren eerder. Toen de landinrichting, waarvan de dreiging een reden was om met deze tellingen te beginnen, rond 1990 plaats vond waren deze soorten al verdwenen. Kennelijk werd het gebied ook al voor 1990 steeds intensiever gebruikt.

Als we kijken naar de grafiek van het totale aantal waargenomen vogels zien we dat er tot 1995 eigenlijk niets opvallends gebeurt. Na 1995 begint een stijging die steeds sneller lijkt te gaan. Die leidt er toe dat in 2014 (toegegeven, een uitzonderlijk hoog jaar) in de telgebieden Noord en Zuid meer dan vier keer zoveel vogels werden gezien als in 1973. De toename trad in alle deelgebieden op, maar leek in de Oosterveen wat minder dan in de twee andere telgebieden. Het aantal waargenomen soorten per jaar lijkt daarentegen niet echt veranderd te zijn.

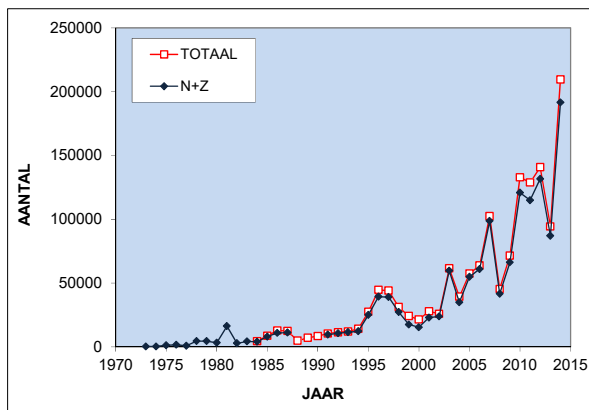

Aantal aantal getelde vogels per jaar met en zonder de Oosterveen

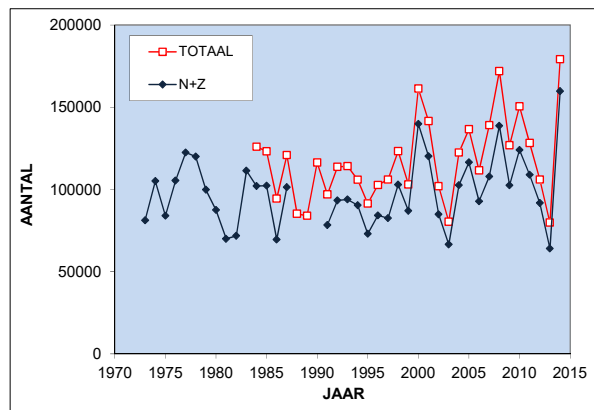

Aantal waargenomen soorten per jaar.

De toename van de aantallen blijkt voor het overgrote deel te komen door de toename van het aantal ganzen en zwanen. Ook bij de andere soorten lijkt sprake van een toename, maar die is veel kleiner en niet significant.

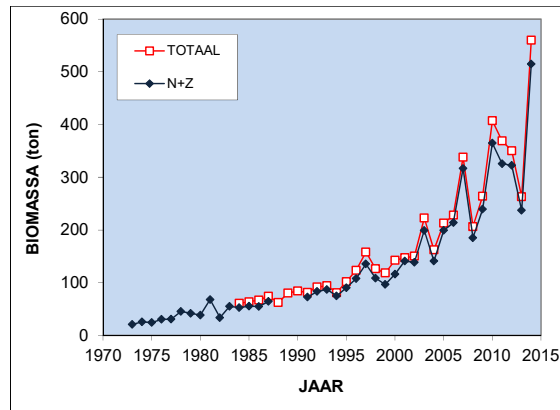

Totaal aantal getelde ganzen en zwanen per jaar 3

Totaal aantal getelde vogels zonder ganzen en zwanen per jaar

Als we het aantal vogels per soort vermenigvuldigen met het gemiddelde gewicht van die soort krijgen we na optellen de hoeveelheid biomassa die als vogel aanwezig is in de Eempolders. Deze grafiek is uiterst spectaculair: in de loop van de tellingen is het totale gewicht bijna vijfentwintig maal groter geworden! De boeren hebben hun best gedaan om de opbrengst van hun land te vergroten. Daarvan hebben met name de graseters geprofiteerd, dat wil dus zeggen de ganzen en zwanen. De andere vogels eten merendeels dieren die van het gras eten, zoals emelten en andere insecten. De geringe toename van de andere vogels suggereert dat de toename van de voedingswaarde van het gras niet tot een evenredige toename van het aantal grasetende prooidieren heeft geleid.

De totale waargenomen biomassa aan vogels per jaar met (totaal) en zonder de Oostermeent (N+Z).

Tijdens en na de landinrichting waren er een paar soorten die een duidelijke verandering lieten zien. De grutto en de scholekster namen tot 1990 toe, maar daarna begon een afname. De wulp verdween in hoog tempo als wintergast. Soorten die afhankelijk zijn van bebouwing lieten daarentegen een toename zien. Voorbeelden zijn de boerenzwaluw, de huiszwaluw en de huismus. Soorten die in Nederland duidelijk af- of toenamen lieten in het algemeen een overeenkomstige verandering zien, al was die soms sterker of zwakker dan in Nederland in het algemeen.

Foto: Hugo Weenen

Samenvatting resultaten van deze zes jaar

In de periode 2009 tot en met 2014 telden we 1544866 vogels van 144 soorten. In de vorige periode van zes jaar waren dat 1050553 vogels van 149 soorten. Het totale aantal is verreweg het hoogste per zes jaar uit de geschiedenis van de tellingen. Het aantal soorten daarentegen is aan de lage kant. De totale aantallen varieerden overigens van het opvallend lage aantal van ruim 174000 in 2013 tot een recordaantal van bijna 389000 in 2014. Voor een deel hangen deze variaties ongetwijfeld samen met het koude voorjaar van 2013, maar dit lijkt geen goede verklaring voor de lagere aantallen in de rest van het jaar.

In totaal waren er twintig soorten die wel in de periode 2002-2008 gezien werden en niet in de periode 2009-2014. Omgekeerd zijn er twaalf soorten die wel in 2009-2014 werden gezien en niet in 2002-2008. Al deze soorten staan in Tabel 1.

Het eerste opvallende punt is natuurlijk dat er zoveel meer soorten verdwenen zijn dan erbij zijn gekomen. Oorzaken hiervoor zijn niet eenvoudig aan te geven. Verreweg de meeste genoemde soorten komen maar zo nu en dan in de Eempolders voor. De zomertortel en de bonte kraai kwamen vroeger veel meer voor. Landelijk zijn ze zeer sterk achteruit gegaan. In de vorige periode waren er nog net een paar waarnemingen. Heel opvallend is het verdwijnen van het nonnetje. Tot en met de vorige periode werden bijna elk jaar nonnetjes gezien, maar nu ineens zes jaar helemaal niets. Het kan zijn dat de nonnetjes door de opwarming van het klimaat minder naar Nederland komen, maar dit is toch wel erg plotseling.

De velduil bewijst dat het mogelijk is om aanwezig te zijn en toch niet in onze waarnemingen te komen. In 2014 hebben verschillende paren in ons gebied gebroed, maar ze zijn nooit gedurende de tellingen waargenomen. Waarschijnlijk komt dat doordat velduilen weinig actief zijn in de latere ochtend, en dat is precies de tijd waarin wij tellen.

Ook de vogels die juist wel zijn waargenomen vallen vooral onder de groep toevallige gasten. Een mogelijke uitzondering is de zwartkopmeeuw. Deze soort broedt tegenwoordig op eilandjes in het Eemmeer, en hij is al een aantal keren in de Eempolders waargenomen.

Wel in 2002-2008 Niet in 2009-2014	Wel in 2009-2014 Niet in 2002-2008
Kleine zilverreiger	Roerdomp
Koereiger	Sneeuwgangs
Rotgangs	Roodhalsgangs
Krooneend	Amerikaanse smient
Toppereend	Ruigpootbuizerd
Mandarijneend	Zwarte wouw
Eidereend	Visarend
Brilduiker	Kwartel
Nonnetje	Bosruiter
Kleine strandloper	Zwartkopmeeuw
Krombekstrandloper	Sneeuwgor
Zomertortel	Grauwe gor
Velduil	
Waterpieper	
Sprinkhaanzanger	
Snor	
Bonte vliegenvanger	
Grauwe vliegenvanger	
Bonte kraai	
Keep	

Tabel 1- Veranderingen in de soortenlijst.

Het aantal ganzen is in deze zes jaar verder toegenomen. Het aantal grauwe ganzen en kolganzen nam sterk toe, maar verreweg de grootste toename vond plaats bij de brandgangs. Aan het eind van deze zes jaar was dit de meest getelde vogel in onze tellingen. Daarentegen stagneerde de groei van de Canadese gans en namen de aantallen van de nijlgangs na een enorme toename in eerdere periodes in de loop van deze periode snel af. De achteruitgang van de kleine zwaan zette door. In de laatste winters waren soms maximaal enkele tientallen exemplaren aanwezig.

Voor de meeste weidevogels is de grote lijn voor de broedvogels een lichte stijging van de aantallen in het telgebied Noord en een daling in de telgebieden Zuid en Oostermeent. Dit lijkt samen te hangen met het reservaat in Noord. De veldleeuwerik lijkt zich te handhaven in heel kleine aantallen en dan verrassend genoeg vooral in Zuid. De graspieper gaat overal wat achteruit.

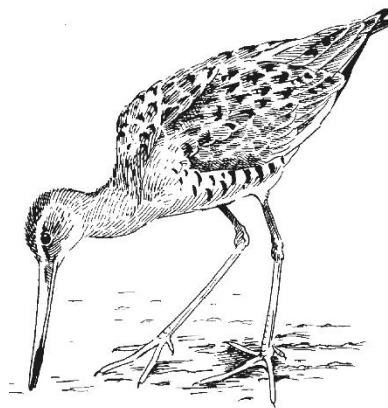
De sterke toename van de grote zilverreiger zette door. Tegenwoordig is hij in sommige tijden al bijna net zo talrijk als de blauwe reiger. De ooievaar broedt sinds kort net buiten de polders en het aantal waarnemingen neemt mede daardoor sterk toe. Een andere sterke stijger is de kluut, die in de broedtijd in stijgende aantallen aanwezig is.

Bij de dalers vallen de lijsters op. Met uitzondering van de merel, die zich goed handhaaft, nemen alle lijsters al jaren sterk af. Kramsvogel, koperwiek en grote lijster staan allemaal in de top vijf van dalers, en de zanglijster neemt ook duidelijk af.

Net als in het vorige rapport staat in bijlage 3 een lijst met trends van een aantal veel voorkomende vogels. In deze lijst staat de gemiddelde verandering in procenten van de totale aantallen per jaar over de aangegeven periode. Voor de periode 1973-2014 is alleen de ontwikkeling in de telgebieden Noord en Zuid meegenomen, voor de periode 1991-2014 het volledige onderzochte gebied. We hebben het hier over een gemiddelde verandering. Zeker voor de tabel van 1973-2008 kan een verandering rond 0% bestaan uit een inderdaad stabiel aantal (bijvoorbeeld de Kievit), maar ook uit een stijging in het begin gevolgd door een daling (bijv. scholekster) of een daling in het begin gevolgd door een stijging (bijvoorbeeld de huismus).

Een gemiddelde verandering hoeft nog niet te betekenen dat een trend overtuigend bewezen is. Als er grote schommelingen optreden kan het resultaat toevallig een toename zijn. Naarmate de schommelingen kleiner zijn en de reeks langer is zijn de te verwachten toevallige fluctuaties kleiner. Statistisch is uit te rekenen hoe groot de kans is dat we puur op basis van toeval een trend vinden terwijl die niet echt aanwezig is. Voor de soorten die in de tabel is met één ster aangegeven zijn is de kans kleiner dan 5% dat de gevonden trend toevallig is. Met twee sterren is die kans kleiner dan 1% en met drie sterren kleiner dan 0,1%. Meer sterren betekent dus meer zekerheid dat er inderdaad een trend is.

Zoals gezegd zijn dit gemiddelde waarden over de hele genoemde periodes. Uit de verschillen tussen de twee grafieken blijkt al dat de trend zeker niet constant hoeft te zijn. Deze waarden zijn alleen bruikbaar als eerste benadering. Verder gaat het hier om de totale aantallen over een jaar van waargenomen vogels, en de ontwikkeling in bijvoorbeeld de broedperiode kan heel anders zijn. Voor iedere soort moet individueel bekeken worden hoe de ontwikkeling precies verloopt.

Beschrijving individuele soorten

In het volgende deel worden alle soorten besproken die in de afgelopen zes jaar zijn waargenomen. Ter vergelijking wordt in de balkjes rechts boven iedere soortbeschrijving ook aangegeven hoeveel exemplaren van de desbetreffende soort in de voorafgaande periodes van zes jaar zijn geteld. Sinds het begin van de tellingen zijn er, inclusief de huidige periode 2009-'14, precies zeven periodes van zes jaar verstreken. De aantallen in de balkjes hebben daarom betrekking op de volgende tijdvakken van zes jaar:

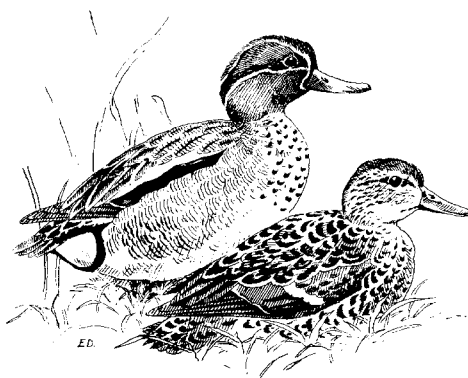
1	2	3	4	5	6	7
1973-'78	1979-'84	1985-'90	1991-'96	1997-2002	2003-'08	2009-'14

In de soortbeschrijvingen wordt de ontwikkeling van de aantallen op een aantal manieren weergegeven. Vaak is er een grafiek van de totale aantallen per jaar, uitgezet tegen de tijd. Daarbij geven we de resultaten voor het oorspronkelijke telgebied, dus zonder de Oostermeent, apart aan voor de jaren waarvan we de gegevens hebben. In de grafiek staat dit als 'N+Z'. Daarnaast geven we vanaf 1984 ook de grafiek voor het totale getelde gebied, dus inclusief de Oostermeent. Voor soorten waarvan relatief kleine aantallen zijn waargenomen geven we de totalen per periode van zes jaar.

Nogal wat soorten komen niet alleen als broedvogel voor maar ook als doortrekker en/of wintergast. In zulke gevallen geeft een grafiek voor een heel jaar geen beeld over de ontwikkeling als broedvogel. Daarom zijn er ook grafieken waar we de aantallen voor een bepaalde periode in het jaar uitzetten tegen de tijd. Om te zorgen dat er zo min mogelijk vermenging met trekkers optreedt heb ik in 'Vogeltrek over Nederland' (LWTV & Sovon 2002) per soort de periode opgezocht waarin (vrijwel) geen trek optreedt. Voor die periode hebben we per jaar het gemiddelde aantal per telling bepaald. Deze grafiek zou een indicatie van het aantal broedvogels kunnen geven. Voor sommige soorten zijn er interessante ontwikkelingen in andere periodes in het jaar. Dan worden grafieken voor de betrokken periode gebruikt.

Het is ook interessant om de verdeling van de aantallen over het jaar te zien. Daarvoor werd in het eerste rapport het gemiddelde aantal over telling 1, 2, 3, enzovoort van een aantal jaren bepaald. Dit heeft als nadeel dat doordat we elke veertien dagen tellen de teldata verschuiven. Daarom zijn in dit rapport, net als bij het vorige, de aantallen op de zesde, zestiende en de zesentwintigste van elke maand bepaald door het gewogen gemiddelde van de dichtstbijzijnde teldata te berekenen. Dit geeft 36 aantallen op vaste data. In de grafieken zijn die meestal gemiddeld over veertien jaar, waardoor drie verdelingen ontstaan. Deze geven aan in welke tijd van het jaar een soort voorkomt en bovendien of die verdeling in de loop van de tijd verandert. Voor enkele soorten die bij het begin van de tellingen nauwelijks voorkwamen is gemiddeld over een kortere periode. Dit staat uiteraard bij de betreffende grafiek vermeld.

Bepaalde soorten komen zo nu en dan in grote groepen voor. Dat betekent dat de totale aantallen van jaar tot jaar zo sterk kunnen variëren dat er geen trend meer te ontdekken valt. In zulke gevallen is het soms zinvol om naar de presentie te kijken. De presentie is het aantal tellingen in een jaar waarbij een soort is waargenomen, gedeeld door het totale aantal tellingen. Grote groepen tellen hier dus even zwaar als een enkele vogel. Het blijkt dat voor sommige soorten trends beter in de presentie zichtbaar zijn dan in het totale aantal per jaar.

199 99 68 43 46 56 34

Dodaars *Tachibaptus ruficollis*

Ook in deze periode zagen we ieder jaar wel een paar dodaarzen. Ten opzichte van de eerste jaren van de tellingen lijkt duidelijk sprake van een afname. Vanaf 1990 is vooral sprake van schommelingen zonder duidelijke trend. Er zijn geen aanwijzingen dat in het gebied gebroed wordt. Landelijk neemt de soort wat toe.

0 0 0 0 0 1 1

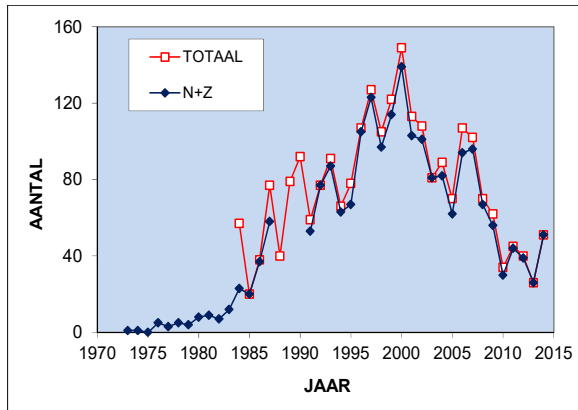
Georde fuut *Podiceps nigricollis*

Er was een waarneming van deze soort in februari 2009. Dit was de tweede waarneming in de geschiedenis van de tellingen, de eerste was in september 2003. De georde fuut broedt op plasjes op de Utrechtse Heuvelrug.

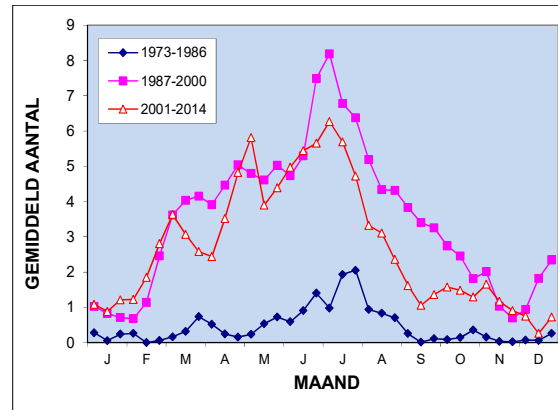
15 97 346 478 724 519 258

Fuut *Podiceps cristatus*

De in het vorige rapport gemelde achteruitgang van de fuut heeft zich in deze periode voortgezet. Deze afname treedt over het hele jaar op (Mooij 2013c). De presentie is gezakt van 85% rond het maximum tot ongeveer 50% in de laatste jaren. Ook landelijk gaat de fuut nog steeds achteruit, maar in een veel lager tempo dan in de Eempolders.

Totaal aantal getelde futen per jaar

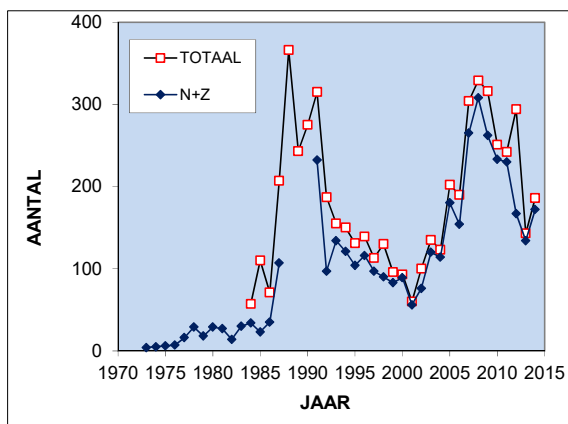
Gemiddeld aantal futen per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

De afname doet zich in alle deelgebieden voor. In de Oostermeeent, waar de aantallen nooit hoog waren, is de fuut zelfs bijna verdwenen.

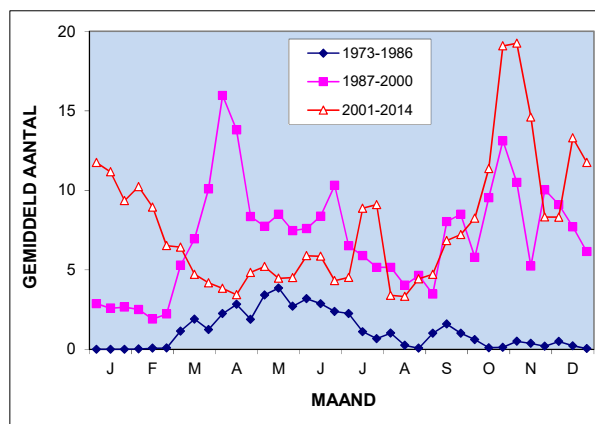
67 175 1272 1077 592 1283 1432

Aalscholver *Phalacrocorax carbo*

Nadat in de vorige periode de totale aantallen aalscholwers sterk gestegen waren was er in het verloop van deze periode sprake van een bijna net zo grote afname. Naar de oorzaken hiervan kunnen we alleen gissen. Landelijk zijn zulke sterke effecten niet aanwezig. De aantallen zijn de laatste jaren het grootst in het telgebied Noord.

Totaal aantal getelde aalscholwers per jaar.

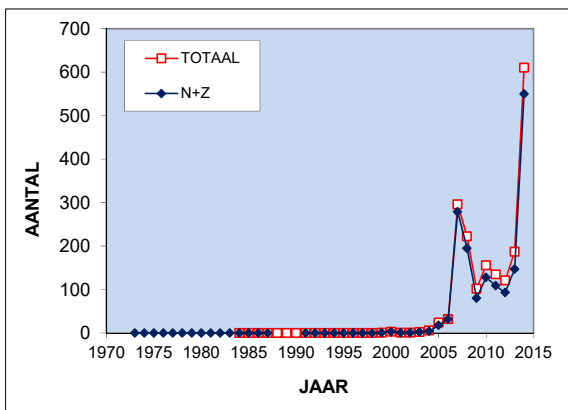
Gemiddeld aantal aalscholwers per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

Over het jaar gezien variëren de aantallen tegenwoordig niet veel. De grootste aantallen zien we tegenwoordig van oktober tot maart. Verrassend genoeg was dit geheel anders in de eerste periode van veertien jaar. Toen zagen we in die tijd van het jaar juist bijna geen aalscholvers.

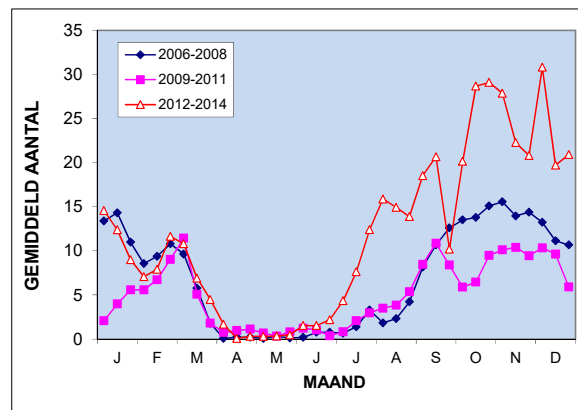
0 0 0 0 6 582 1311

Grote zilverreiger *Egretta alba*

De eerste grote zilverreiger zagen we in 1999, daarna liepen de aantallen zeer sterk op. Na de grote piek in de winter van 2007-'08 (veel veldmuizen) vielen de aantallen wat terug, maar er bleven toch flinke aantallen aanwezig. In 2014 was er weer een topjaar voor veldmuizen en dat leidde tot een nieuw record. Het hoogste aantal dat we in één telling zagen was 64. In alle drie de telgebieden zagen we veel grote zilverreigers, maar verreweg de meeste zaten in telgebied Noord. Het ligt voor de hand dat de vogels die we zien uit de Oostvaardersplassen komen, maar het schijnt dat buiten de broedtijd ook veel vogels uit het oosten van Europa in Nederland komen overwinteren. Landelijk nemen de aantallen ook sterk toe.

Totaal aantal getelde grote zilverreigers per jaar

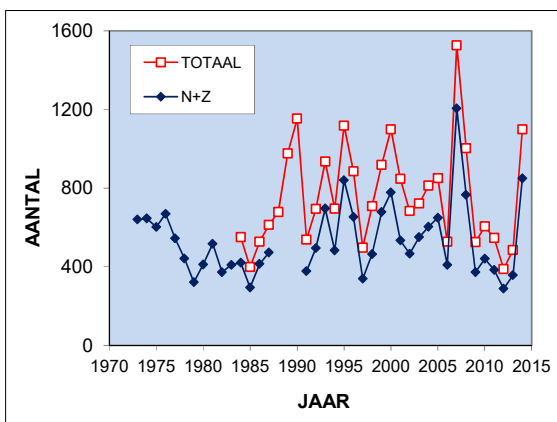
Gemiddeld aantal grote zilverreigers per decade voor drie periodes van drie jaar.

Wat de verdeling over het jaar betreft is duidelijk dat er in april-juni, de broedtijd, nauwelijks grote zilverreigers aanwezig zijn. Het lijkt erop dat er in het najaar meer vogels zijn dan in het voorjaar, maar door de relatief grote invloed van de muizenjaren is het de vraag of dit een reëel effect is. In het riet boven de Noordpolder te Veld bevindt zich een slaappleaats van grote zilverreigers.

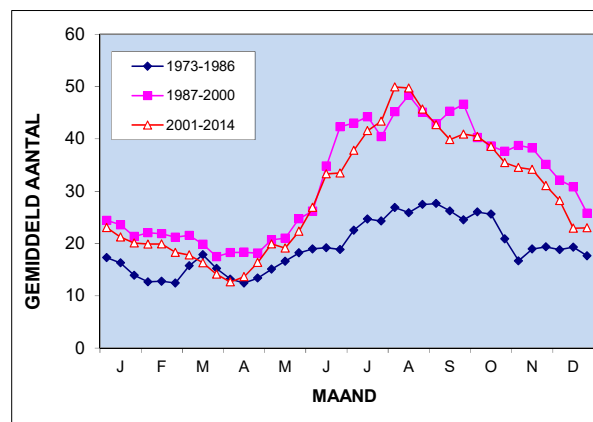
3542 2580 4346 4865 4752 5439 3648

Blauwe reiger *Ardea cinerea*

In deze zes jaar was het aantal blauwe reigers meestal aan de lage kant, maar in het 'muizenjaar' 2014 zagen we er weer veel. De lage aantallen kunnen een gevolg zijn van een aantal winters met koude perioden. Als het water dicht vriest leidt dat tot een grotere sterfte onder die blauwe reigers die niet wegtrekken. Ook landelijk is vanaf 2010 sprake van een flinke afname.

Totaal aantal getelde blauwe reigers per jaar.

Gemiddeld aantal blauwe reigers per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

De verdeling over het jaar suggereert dat we te maken hebben met een lokale populatie. De dichtstbijzijnde vestiging is in de Valse Bosjes (Eemnes) in de Noordpolder te Veen, die niet ver van de telgebieden ligt. Er is ook een kleinere kolonie op landgoed Groeneveld. Na de broedtijd nemen de aantallen in mei en juni sterk toe. Daarna nemen ze weer geleidelijk af. In het najaar en het voorjaar zijn geen opvallende afnames respectievelijk toenames te zien. Het lijkt er daarom op dat onze blauwe reigers in het algemeen niet wegtrekken.

208 75 19 5 2 9 5

Purperreiger *Ardea purpurea*

Ook in deze periode zijn er weer een klein aantal waarnemingen van de purperreiger. Tegenwoordig is deze soort een incidentele gast in augustus en september. Landelijk gaat het goed met deze soort, maar daar merken wij in de Eempolders niets van.

12 3 1 3 6 0 1

Roerdomp *Botaurus stellaris*

Voor het eerst in vele jaren is er in februari 2010 weer een roerdomp gerapporteerd. In het begin van de tellingen werd de roerdomp vrij regelmatig gezien langs de waaien, maar het aantal waarnemingen nam snel af en de laatste voor deze zagen we in 2001.

De ooievaar nam in deze periode sterk toe. Foto: Hugo Weenen.

1 0 1 7 8 6 64

Ooievaar *Ciconia ciconia*

In deze periode is het aantal ooievaars sterk toegenomen. Voor een deel is het hoge aantal een gevolg van een groep van 23 doortrekkende ooievaars in september 2011, maar ook verder zagen we veel meer ooievaars dan in eerdere jaren. De twee paalnesten in de polders werden niet gebruikt, maar net buiten het gebied was er in 2013 en 2014 een bewoond nest. Landelijk neemt de ooievaar ook sterk toe.

1 7 16 31 36 98 107

Lepelaar *Platalea leucorodia*

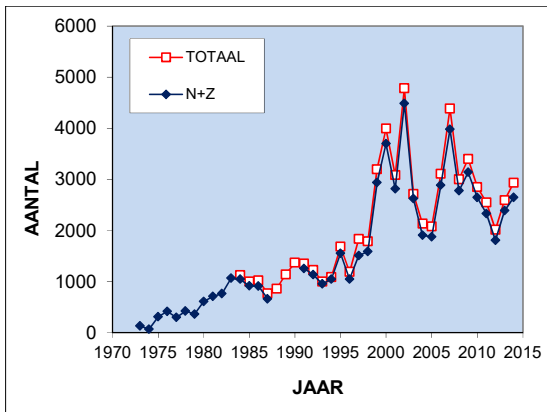
De toename van de lepelaar heeft de afgelopen jaren niet echt doorgezet. Opvallend is dat de aantallen in het begin van deze periode van zes jaar hoog waren maar daarna sterk afnamen. Landelijk neemt de lepelaar nog steeds toe. Op een eiland in het Eemmeer is een broedkolonie ontstaan.

1591 4271 5743 7547 18686 17426 16347

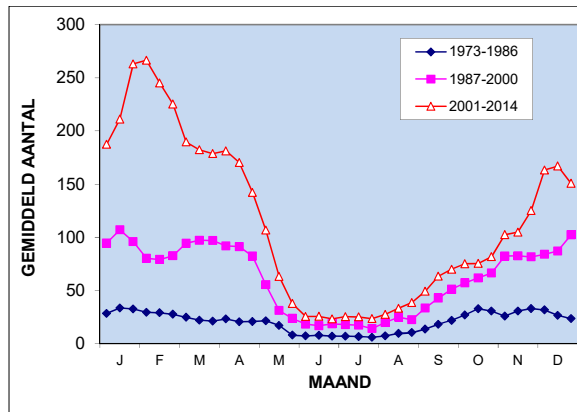
Knobbelzwaan *Cygnus olor*

In de afgelopen zes jaar is het aantal knobbelzwanen min of meer constant gebleven. De variaties in de aantallen tussen 2000 en 2008 werden vooral bepaald door het al dan niet optreden van grote groepen, met name in telgebied Noord (Mooij 2006a). Vanaf 2008 worden deze groepen veel kleiner. In de rest van het jaar zijn de

gemiddelde aantallen nauwelijks veranderd. Dit laatste geldt ook voor de periode juni-juli, als alleen de broedparen met jongen in de polders aanwezig zijn. Landelijk is de broedpopulatie ook stabiel.

Totaal aantal getelde knobbeelzwanen per jaar

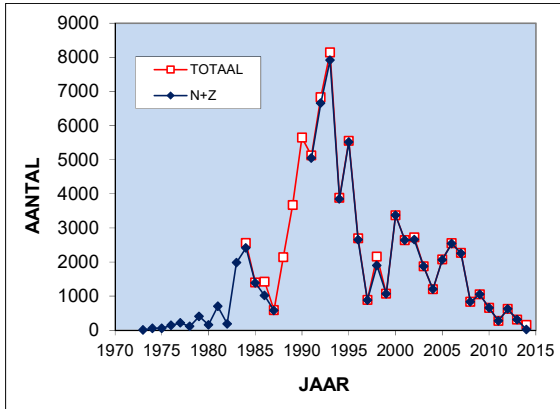
Gemiddeld aantal knobbeelzwanen per decade voor drie periodes van veertien jaar.

De verdeling over het jaar is sinds het vorige rapport nauwelijks veranderd. We zien hoge aantallen aan het begin van het jaar, een sterke afname tot juni-juli en daarna weer een geleidelijke toename. Het blijft dus zo dat de meeste zwanen die we buiten de broedtijd zien niet in de Eempolders broeden.

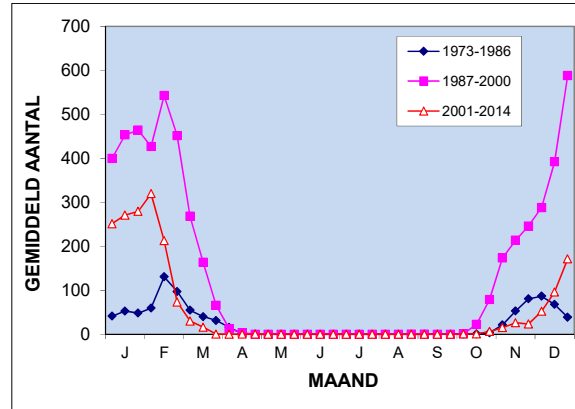
575 5985 14862 32204 12842 10789 3066

Kleine zwaan *Cygnus bewickii*

De afname van het aantal kleine zwanen, die al vanaf 1995 aan de gang is, heeft zich in de laatste zes jaar doorgezet. De laatste jaren zijn de maximale aantallen zo laag dat de 1% norm, die betekent dat een gebied van internationaal belang is, niet meer wordt gehaald (Mooij 2009a). De afname komt zowel door een latere aankomst als door een eerder vertrek en lagere maximum aantallen.

Totaalaantal getelde kleine zwanen per jaar

Gemiddeld aantal kleine zwanen per decade voor drie periodes van veertien jaar

De afname is ook in Nederland als geheel duidelijk. De totale populatie neemt af, waarschijnlijk door problemen in het broedgebied. Ook verblijven de zwanen tegenwoordig vaak meer ten oosten van Nederland. Bovendien is er door een betere waterkwaliteit meer voedsel in de randmeren, zodat de kleine zwanen pas later moeten overgaan op het eten van gras in de polders. Op het Eemmeer worden nog regelmatig kleine zwanen waargenomen.

35 66 163 370 402 102 148

Wilde zwaan *Cygnus cygnus*

Wilde zwanen zien we nog steeds zo nu en dan in de polders. Meestal gaat het dan om een enkele familiegroep. Een probleem blijft verwarring met de kleine zwaan.

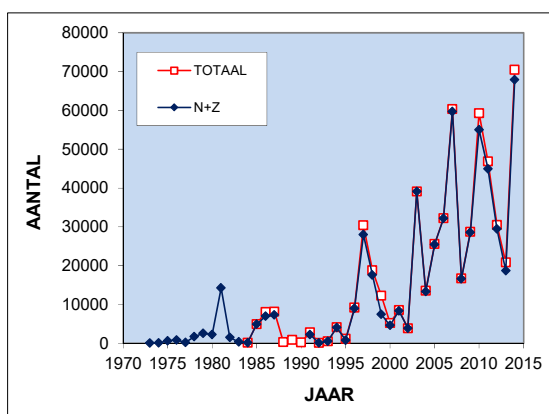
Toendrarietgans *Anser serrirostrus*

In deze zes jaar is de toendrarietgans vijf keer waargenomen. De totalen van de zesjaarlijkse periodes suggereren een sterke achteruitgang. Herkenning is hier echter ook een probleem. Het wordt door de toegenomen aantallen andere ganzen steeds moeilijker om er rietganzen tussenuit te pikken. De rietgans komt vooral voor op akkerland en dat is schaars in de Eempolders.

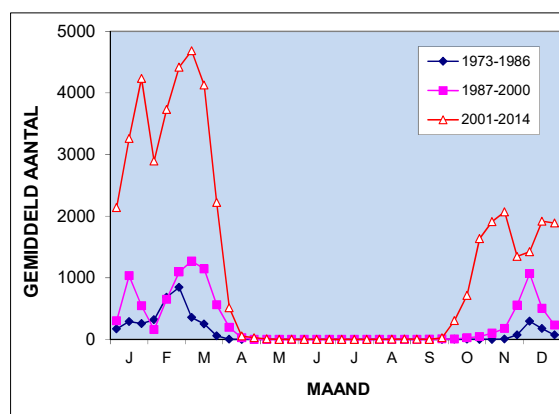
3511 21011 22407 17753 79085 187397 256675

Kolgans *Anser albifrons*

De stijging van het aantal kolgansen lijkt af te vlakken. De aantallen schommelen tussen de jaren met meer dan een factor drie. Het jaar 2014 had echter nog wel het hoogste aantal kolgansen uit de geschiedenis van onze tellingen. Opvallend is de relatief sterke toename in telgebied Zuid, waar de aantallen nu in dezelfde orde liggen als in Noord. In de Oostermeent nemen de aantallen ook toe, maar ze zijn nog steeds veel kleiner dan in de twee andere delen. De presentie is in deze zes jaar opgelopen van 50% naar 60%.

Totaal aantal getelde kolgansen per jaar.

Gemiddeld aantal kolgansen per decade voor drie periodes van veertien jaar.

We zien de kolgans hoofdzakelijk in het winterhalfjaar, en dan vooral van januari tot en met maart. De tijd van aanwezigheid is wat groter geworden: tegenwoordig komen de kolgansen al begin oktober aan. Hun datum van vertrek lijkt met begin april constant te blijven. De laatste jaren zien we steeds vaker ook kleine aantallen in het zomerhalfjaar. Er zijn zelfs berichten over broedgevallen.

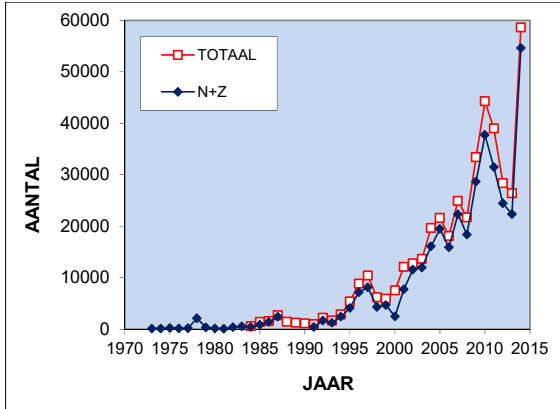

Foto: Hugo Weenen

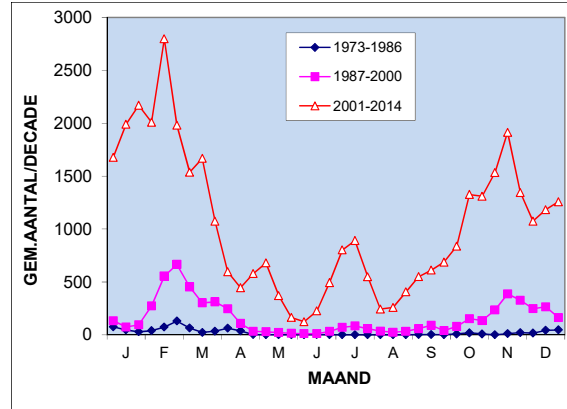

Grauwe gans *Anser anser*

De totale aantallen van de grauwe gans blijken nog steeds toe te nemen. Het jaar 2014 was een recordjaar. Grauwe ganzen zijn altijd aanwezig. Hoewel de maximale aantallen duidelijk lager zijn dan die van de kolgans is het totaal over een jaar daardoor vergelijkbaar. De hoogste aantallen zien we in de periode januari tot en met maart.

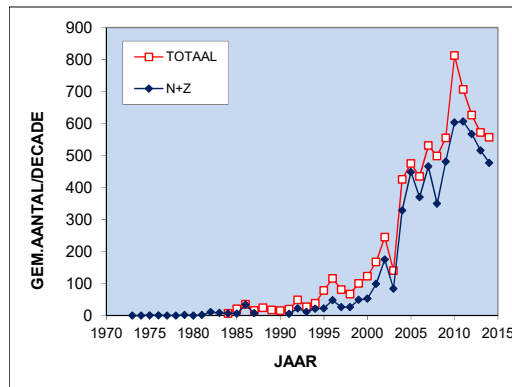

Totaal aantal getelde grauwe ganzen per jaar.

Gemiddeld aantal grauwe ganzen per decade voor drie periodes van veertien jaar.

Er is veel discussie over de zomerganzen. Uit de aantallen tussen april en september volgt dat in die periode de aantallen de laatste jaren stagneren of zelfs wat afnemen. Zomerganzen komen vooral voor in de telgebieden Oosterveent en Noord.

Gemiddeld aantal grauwe ganzen per telling voor de periode april t/m september.

0 0 0 1 0 5 10

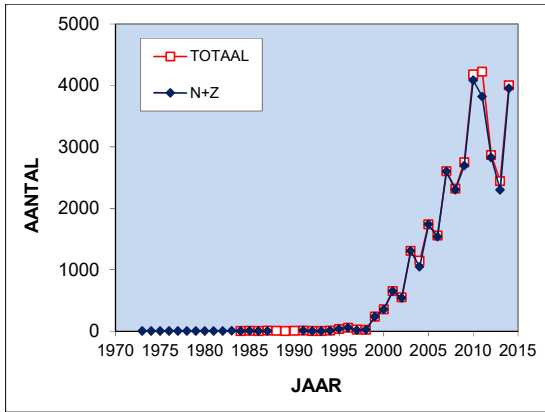
Indische gans *Anser indicus*

Deze exoot komt de laatste jaren zo nu en dan in de Eempolders voor. De herkomst van deze vogel is niet duidelijk, maar waarschijnlijk zijn zij ergens ontsnapt.

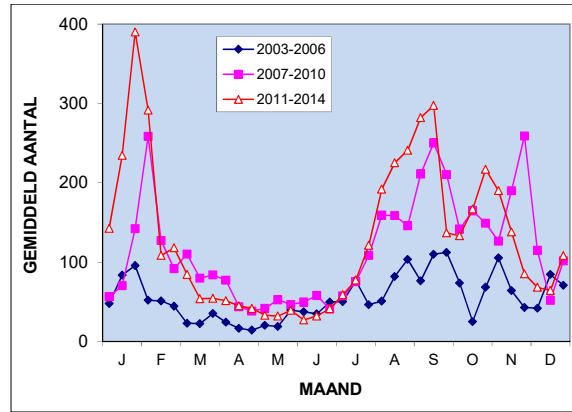
0 2 15 101 1828 10660 20457

Canadese gans *Branta canadensis*

In deze zes jaar lijkt de sterke stijging van de aantallen van de Canadese gans tot staan te zijn gekomen. Dat neemt niet weg dat de aantallen duidelijk hoger zijn dan in de zes jaar ervoor. Deze stijging treedt vooral op in eind januari/begin februari en van augustus tot november. Van april tot juni, de broedtijd, is geen sprake meer van stijging. Landelijk nemen de aantallen broedvogels nog wel toe.

Totaal aantal getelde Canadese ganzen per jaar

Gemiddeld aantal Canadese ganzen per decade voor drie periodes van vier jaar.

Canadese ganzen zien we vooral rond eind januari en van augustus tot november. In de broedtijd zien we er veel minder. Het lijkt er daarom op dat veel Canadese ganzen die elders broeden na de broedtijd naar de Eempolders komen.

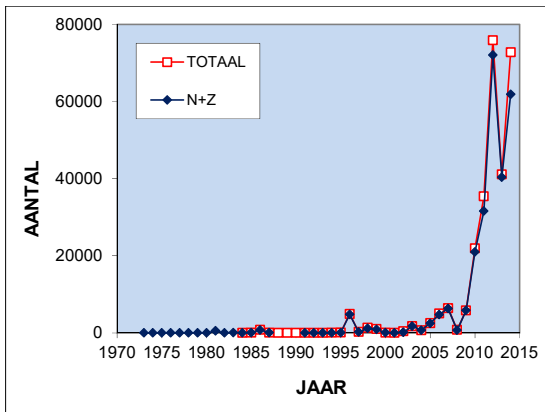
Brandganzen zijn explosief toegenomen in de Eempolders.

Foto: Hugo Weenen

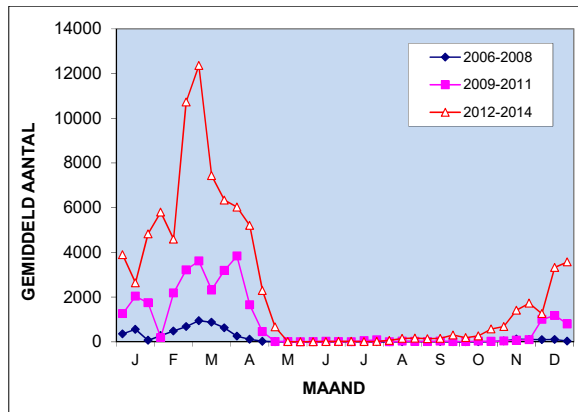
22 621 937 5087 2998 17194 252823

Brandgans *Branta leucopsis*

De aantallen van de brandgans zijn de afgelopen jaren explosief gestegen. Terwijl er voor 2008 maar enkele keren aantallen rond de 2000 exemplaren in één telling werden gezien is de laatste jaren een aantal van boven de 10000 een jaarlijks verschijnsel. Het hoogste aantal in één telling was 22600 in maart 2012. Landelijk nemen de aantallen ook toe, maar lang niet zo spectaculair als in de Eempolders.

Totaal aantal getelde brandganzen per jaar

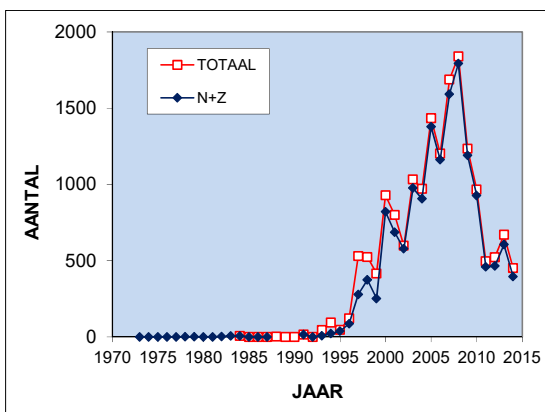
Gemiddeld aantal brandganzen per decade voor drie periodes van drie jaar.

In de loop van de laatste jaren blijkt de brandgans steeds langer in de polder te blijven. Er zijn nu eind oktober vaak al honderden vogels aanwezig. Tot eind april blijven de aantallen hoog. Ook in de zomer worden nu regelmatig kleine aantallen brandganzen gezien. Er zijn zelfs al waarnemingen van jonge vogels, dus het lijkt er op dat er in of bij de polders gebroed wordt.

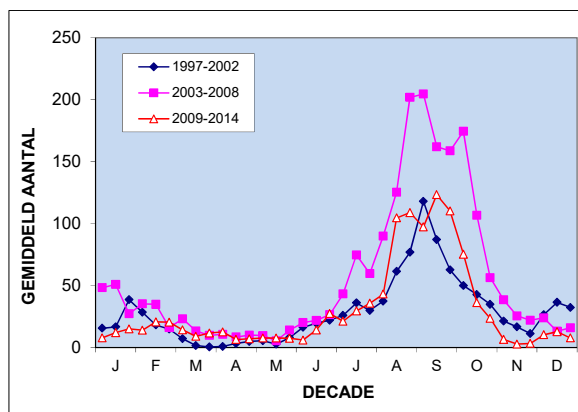
1 16 2 325 3798 8170 4342

Nijlgans *Aloochen aegyptiacus*

In het vorige rapport meldden we een vrijwel ononderbroken toename. Na 2008 is deze toename plotseling opgehouden. Tot 2011 daalden de aantallen nog sterker dan ze eerst gestegen waren. Daarna zijn ze min of meer stabiel. De daling vond gespreid over het hele jaar plaats, met uitzondering van de periode maart tot en met mei. Dit is de broedtijd, maar nijlganzen broeden in het algemeen in bomen en daarom wordt er in de polder niet of nauwelijks gebroed.

Totaal aantal getelde nijlganzen per jaar

Gemiddeld aantal nijlganzen per decade voor drie periodes van zes jaar.

De periode met de meeste nijlganzen is nog steeds augustus en september. In die tijd verzamelen de nijlganzen zich met hun jongen op weilanden. Opvallend is de sterke daling van de aantallen in de winter.

517 488 666 420 1321 1287 952

Bergeend *Tadorna tadorna*

In deze periode zijn de aantallen van de bergeend na de eerdere stijging weer wat teruggelopen. De vermindering is vooral een gevolg van een kortere periode waarin de bergeenden in flinke aantallen aanwezig zijn (van half maart tot half juni) en veel minder door een afname van het maximale aantal. In de vorige periode van zes jaar waren er begin februari al flinke aantallen. Verreweg de meeste bergeenden zien we in telgebied Noord. De presentie is nauwelijks veranderd.

Uit waarnemingen van de weidevogelgroep blijkt dat er in de polder gebroed wordt. Ook de verdeling over het jaar suggereert dit natuurlijk. Landelijk neemt de bergeend wat toe.

7 5 2 52 58 291 481

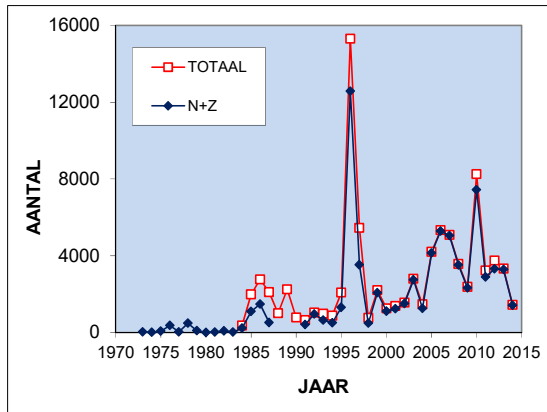
Casarca *Tadorna ferruginea*

De aantallen van de casarca zijn verder opgelopen. De casarca's zitten bijna allemaal in telgebied noord, in de periode juni tot en met september. Zij ruïen op en om het Eemmeer. Recent onderzoek geeft aan dat ze vooral afkomstig zijn uit Zwitserland.

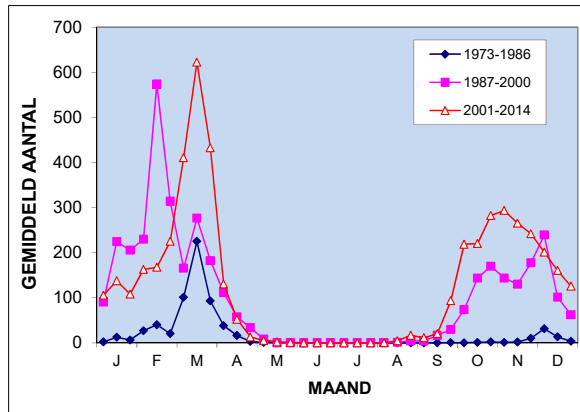
993 578 10883 20925 12615 22450 22367

Smient *Anas penelope*

Gemiddeld is het aantal smienten vrijwel hetzelfde als in de vorige periode van zes jaar. We zien smienten bijna altijd in flinke groepen, en daardoor kunnen de aantallen van jaar tot jaar sterk variëren. Bovendien foerageren smienten meestal 's nachts, en brengen de meeste smienten de dag door op het Eemmeer, waar wij ze niet tellen. Meestal zien we de meeste smienten in telgebied Zuid, maar de uitschieters naar boven komen meestal in Noord voor.

Totaal aantal getelde smienten per jaar

Gemiddeld aantal smienten per decade voor drie periodes van veertien jaar.

De smient is een typische wintergast. Van mei tot en met augustus zien wij een enkele keer een verdwaald exemplaar. De aantallen zijn vooral hoog in maart. Rond de jaarwisseling is er een dip in de aantallen, wat suggereert dat veel smienten de Eempolders vooral voor doortrek benutten.

57 33 38 167 514 1646 1737

Krakeend *Anas strepera*

De sterke stijging van het aantal waargenomen kraakeenden lijkt in deze periode flink af te vlakken. We zien de meeste kraakeenden in maart en april. De grootste aantallen zien wij in telgebied Noord. In mei en juni, de broedtijd, lijken de aantallen de laatste jaren nog wat op te lopen. Daarentegen zien we de laatste jaren opvallend weinig kraakeenden in de tweede helft van het jaar. Landelijk lopen de aantallen nog steeds op.

398 423 588 190 416 1730 2510

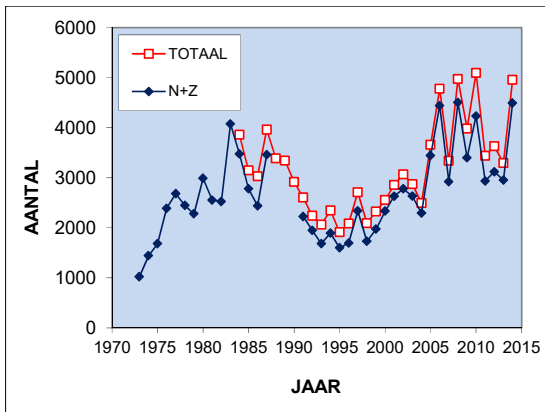
Wintertaling *Anas crecca*

De totale aantallen zijn in deze periode nog verder opgelopen. Er is wel sprake van een zeer grote variatie van jaar op jaar, mede doordat wintertalingen soms in tamelijk grote groepen voorkomen. Landelijk is sprake van een matige toename. Wintertalingen zijn vooral aanwezig in maart en april en van oktober tot november.

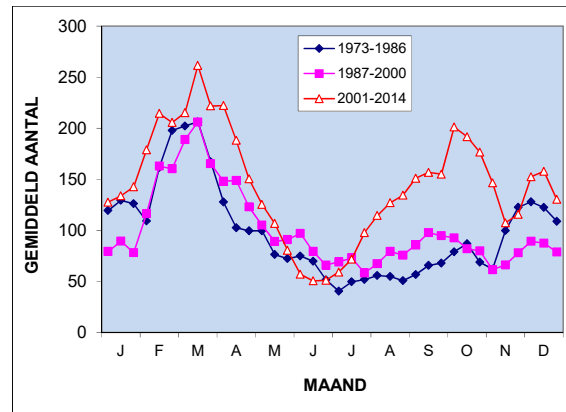
11653 18282 19782 13247 15605 22117 24401

Wilde eend *Anas platyrhynchos*

De jaartotalen van de wilde eend zijn nog iets gestegen ten opzichte van het hoge peil dat in de vorige periode van zes jaar bereikt was. De soort komt door het hele gebied voor. In de Oosterveent is de dichtheid veel hoger dan in de andere telgebieden.

Totaal aantal getelde wilde eenden per jaar

Gemiddeld aantal wilde eenden per decade voor drie periodes van veertien jaar.

De verdeling over het jaar is ten opzichte van de vorige periode van zes jaar nauwelijks veranderd. De piek in september/oktober die toen optrad is er nog steeds. Mogelijk gaat het hier om ruiende vogels (Mooij 2011). Een ander opvallend punt als men de hele duur van de tellingen overziet zijn de relatief kleine veranderingen in de broedtijd.

34 14 18 60 34 126 63

Pijlstaart *Anas acuta*

Ook nu zagen wij bijna elk jaar pijlstaarten. Ook al omdat er soms relatief grote groepen worden gezien lijkt het niet mogelijk om een trend bepalen. Alle waarnemingen waren in de eerste vier maanden van het jaar in het telgebied Noord.

123 76 66 47 40 32 24

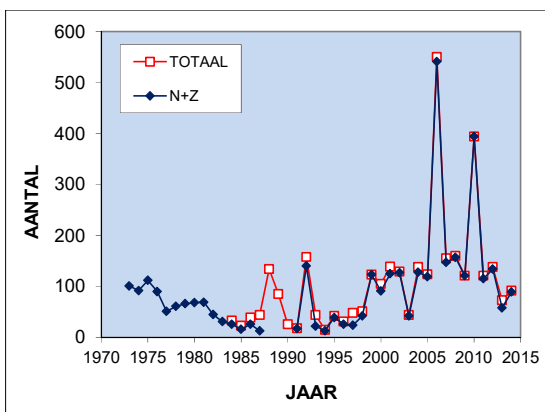
Zomertaling *Anas querquedula*

De zomertaling lijkt nog steeds achteruit te gaan. Voor het eerst in de tellingen werd er in 2013 geen enkele zomertaling waargenomen. Inventarisaties geven aan dat er nog steeds in de polder gebroed wordt.

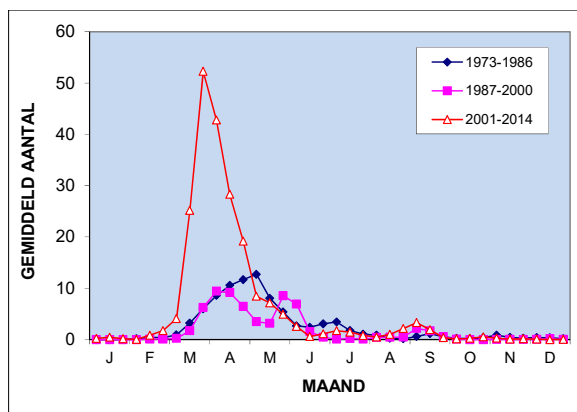
507 312 351 308 595 1171 939

Slobeend *Anas clypeata*

Ook in deze periode bleven de aantallen van de slobeend tamelijk hoog, met een duidelijke uitschieter in 2010. De meeste slobeenden worden gezien in telgebied Noord. Landelijk zijn de aantallen van de slobeend als broedvogel stabiel.

Totaal aantal getelde slobeenden per jaar

Gemiddeld aantal slobeenden per decade voor drie periodes van veertien jaar.

Wij zien verreweg de meeste slobeenden in maart en april. De broedtijd is vooral in mei en juni, dus we hebben dan waarschijnlijk te maken met doortrekkers. De aantallen in de broedtijd hebben de neiging om wat op te lopen.

18 17 102 91 34 31 75

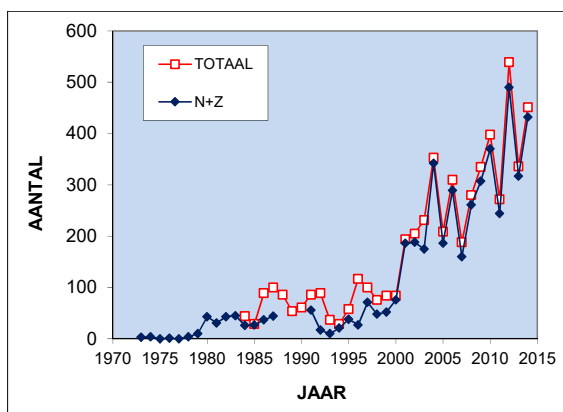
Tafeleend *Aythya ferina*

Ook in deze periode zagen we de tafeleend ieder jaar. Deze duikeend komt meestal voor op dieper water dan in de Eempolders beschikbaar is. De variatie in de zesjaarlijkse totalen blijft te groot om een trend te kunnen vaststellen.

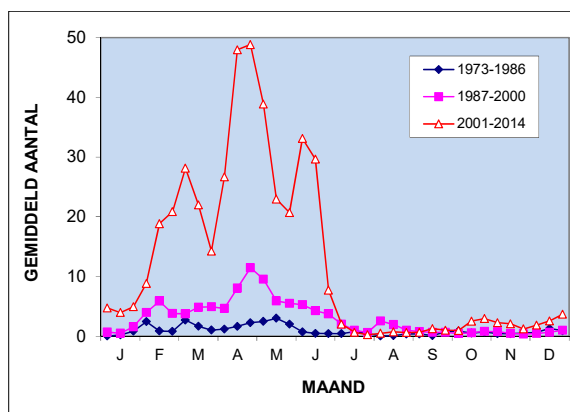
12 216 419 416 743 1571 2331

Kuifeend *Aythya fuligula*

De aantallen van de kuifeend zijn in deze zes jaar verder opgelopen. Wij zien duidelijk de meeste kuifeenden in telgebied Noord. Landelijk is de kuifeend de laatste jaren stabiel.

Totaal aantal getelde kuifeenden per jaar

Gemiddeld aantal kuifeenden per decade voor drie periodes van veertien jaar.

De kuifeend komt vooral voor van februari tot juni. Vanaf juli zien wij hem nauwelijks. In juli tot september is de rui, waarbij ze een tijd niet kunnen vliegen. Waarschijnlijk zoeken ze met hun jongen dan wat dieper water op, bij voorbeeld op het IJsselmeer.

21 6 0 28 11 7 2

Middelste zaagbek *Mergus serrator*

De middelste zaagbek komt vooral langs de kust voor. In de Eempolders worden ze zo nu en dan waargenomen. In deze periode was er één waarneming van twee exemplaren.

191 200 66 198 93 68 25

Grote zaagbek *Mergus merganser*

Wij zagen de grote zaagbek in maar vier jaar. Alleen in 2004 namen wij deze soort ook niet waar. Het lijkt er toch op dat de grote zaagbek in de Eempolders achteruit gaat. Landelijk is deze soort (evenals het nonnetje, dat bij ons helemaal verdwenen is) stabiel. We kunnen deze afname daarom niet verklaren met de klimaatverandering.

1 0 0 2 0 3 1

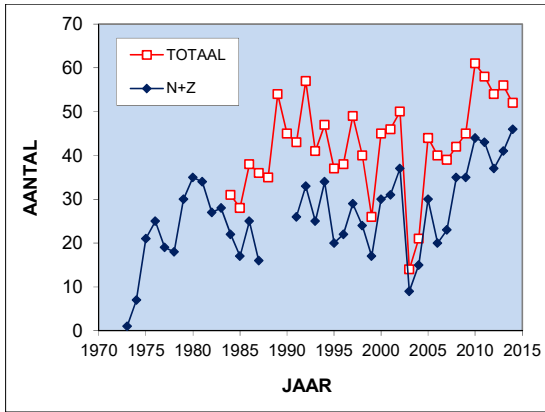
Rode wouw *Milvus milvus*

Er was in deze zes jaar één waarneming van een rode wouw. Deze soort zien wij soms als doortrekker.

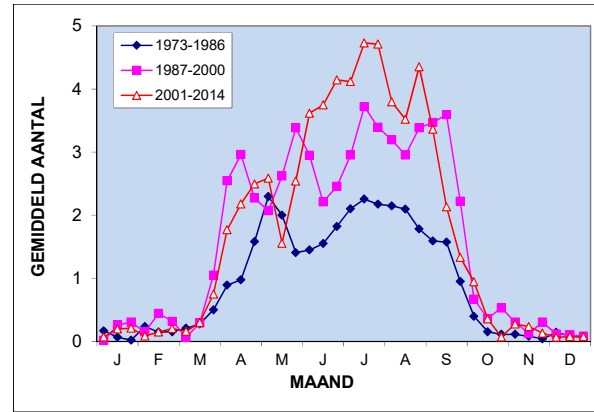
91 185 236 263 256 200 326

Bruine kiekendief *Circus aeruginosus*

De bruine kiekendief is de laatste jaren in de Eempolders toegenomen. We zien de grootste aantallen in telgebied Noord, maar als we corrigeren voor het oppervlak blijkt de dichtheid in de Oostermeent hoger te zijn. Er wordt jaarlijks gebroed in de rietkraag langs het Eemmeer, maar er zijn ook broedgevallen in rietvelden bij waaien. Landelijk is sprake van een matige afname.

Totaal aantal getelde bruine kiekendieven per jaar.

Gemiddeld aantal bruine kiekendieven per decade voor drie periodes van veertien jaar.

We zien de bruine kiekendieven hoofdzakelijk tussen april en september. De rest van het jaar zijn er alleen incidentele waarnemingen.

127	114	106	85	48	52	30
-----	-----	-----	----	----	----	----

Blauwe kiekendief *Circus cyaneus*

Wij zagen in elk jaar wel blauwe kiekendieven, maar de aantallen waren relatief laag. Een afname lijkt onmiskenbaar. Er zijn geen waarnemingen uit de broedtijd. De hoogste aantallen zagen wij in telgebied Noord. Landelijk zijn de aantallen als wintervogel de laatste tijd stabiel.

0	2	1	3	4	12	6
---	---	---	---	---	----	---

Havik *Accipiter gentilis*

Na de toename in de vorige periode vielen de aantallen nu weer terug. In de vorige periode was er een broedgeval in de buurt. Landelijk zijn de aantallen de laatste jaren stabiel.

15	45	39	27	21	12	23
----	----	----	----	----	----	----

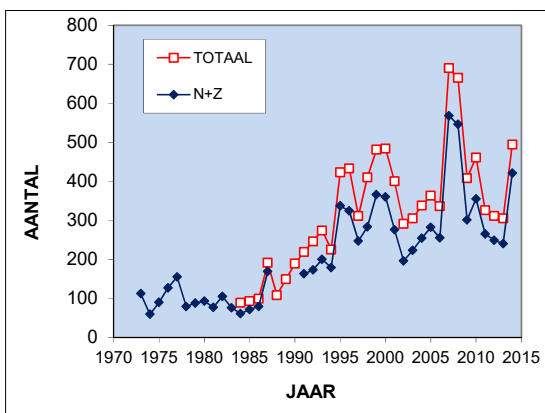
Sperwer *Accipiter nisus*

Bij de sperwer is de daling van de aantallen gestopt. Sperwers zien wij eigenlijk alleen buiten de broedtijd. Landelijk nemen de aantallen als wintervogel matig af.

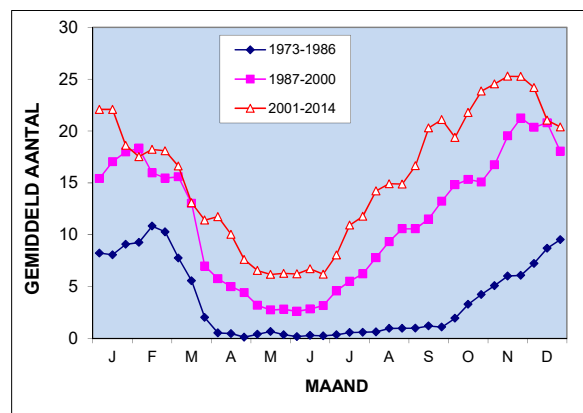
622	528	829	1820	2377	2697	2305
-----	-----	-----	------	------	------	------

Buizerd *Buteo buteo*

De stand van de buizerd is sinds 1995 ongeveer stabiel. In de jaren daarvoor was hij sterk gestegen. Er zijn wel variaties, die samenhangen met het optreden van muizenjaren in de polder (Mooij 2008b). Landelijk neemt de buizerd als broedvogel nog wat toe, als wintervogel is het beeld wisselend.

Totaal aantal getelde buizerds per jaar.

Gemiddeld aantal buizerds per decade voor drie periodes van veertien jaar.

In de Eempolders zien we de grootste aantallen in de winter. We hebben hier ongetwijfeld met veel wintergasten te maken. In de zomer zijn de aantallen in de loop van de tijd sterk toegenomen, maar de laatste jaren zijn ook hier de aantallen stabiel.

0	0	0	0	0	1	2
---	---	---	---	---	---	---

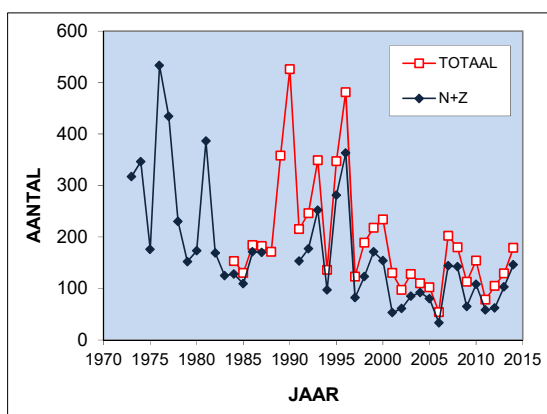
Zeearend *Haliaeetus albicilla*

In deze periode is de zeearend tweemaal waargenomen. Het gaat hier waarschijnlijk om onvolwassen vogels uit de Oostvaardersplassen.

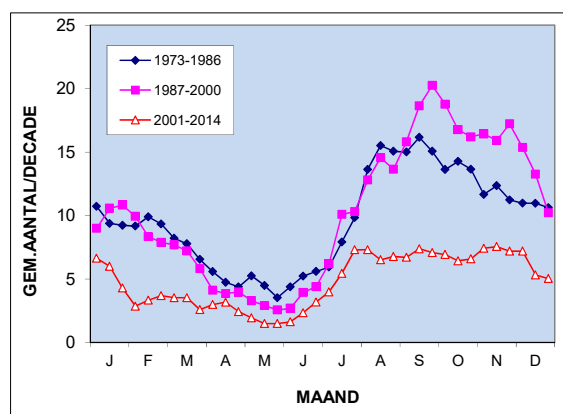
2036	1158	1551	1774	991	776	758
------	------	------	------	-----	-----	-----

Torenvalk *Falco tinnunculus*

De aantallen van de torenvalk blijven min of meer hangen op het lage niveau dat in de vorige periode van zes jaar was bereikt. Interpretatie blijft moeilijk door de grote variaties die het gevolg zijn van muizenjaren. Landelijk neemt de torenvalk af.

Totaal aantal getelde torenvalken per jaar.

Gemiddeld aantal torenvalken per decade voor drie periodes van veertien jaar.

De verdeling over het jaar is hetzelfde gebleven. Na de broedtijd nemen de aantallen toe om daarna langzaam af te nemen.

16	18	18	10	11	12	7
----	----	----	----	----	----	---

Smelleken *Falco columbarus*

We zagen in deze periode opvallend weinig smellekens. Alle waarnemingen lagen tussen september en februari. Landelijk neemt het smelleken af als wintervogel.

7	11	5	8	4	7	6
---	----	---	---	---	---	---

Boomvalk *Falco subbuteo*

Zo nu en dan zien wij boomvalken. De meeste waarnemingen liggen tussen juli en september. Landelijk vindt men een matige afname, maar hier lijken de aantallen ongeveer constant.

0	4	2	0	4	9	12
---	---	---	---	---	---	----

Slechtvalk *Falco peregrinus*

De slechtvalk is de afgelopen jaren verder toegenomen. Bijna alle waarnemingen zijn buiten de broedtijd. In de omgeving broedt de slechtvalk al een aantal jaren in Hilversum. Landelijk neemt de slechtvalk sterk toe.

347	358	97	51	53	24	20
-----	-----	----	----	----	----	----

Fazant *Phasianus colchicus*

De daling die rond 1980 inzette toen het uitzetten van fazanten werd verboden lijkt wat te verminderen. We zien de fazanten het hele jaar door. Landelijk zijn de aantallen na een afname stabiel.

2	0	0	1	1	2	1
---	---	---	---	---	---	---

Waterral *Rallus aquaticus*

Het blijft verbazen dat wij met onze telmethode waterrallen kunnen ontdekken. In deze periode zagen wij er één. Een trend durf ik hier niet uit te halen.

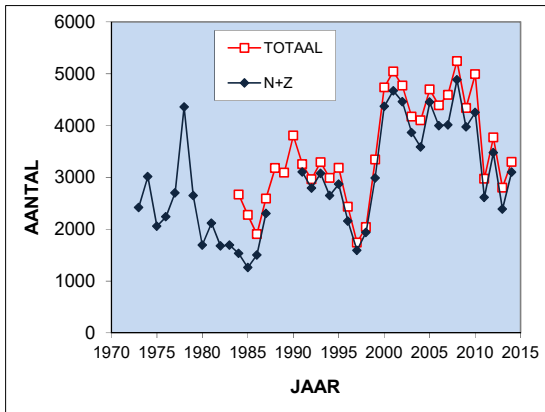
Waterhoen *Gallinula chloropus*

De aantallen van het waterhoen varieerden sterk. Gemiddeld blijven ze echter ongeveer op het peil van de vorige periodes. Wij zien waterhoenen in Noord en Zuid, maar nauwelijks in de Oostermeent. Landelijk neemt het waterhoen matig af.

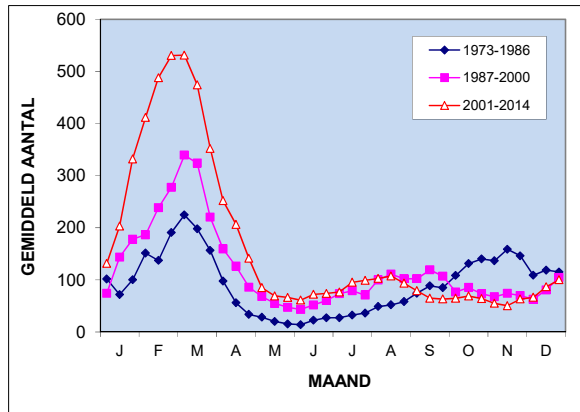
De verdeling over het jaar is nogal gelijkmatig. Alleen in maart en april lijken de aantallen de laatste jaren wat hoger.

Meerkoet *Fulica atra*

Na de extreem hoge aantallen van de vorige periode is de meerkoet weer wat afgenomen. Dit komt vooral door fors lagere aantallen in december en februari. In de rest van het jaar zagen we gemiddeld ongeveer evenveel meerkoeten. Landelijk is de laatste jaren sprake van een matige afname.

Totaal aantal getelde meerkoeten per jaar.

Gemiddeld aantal meerkoeten per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

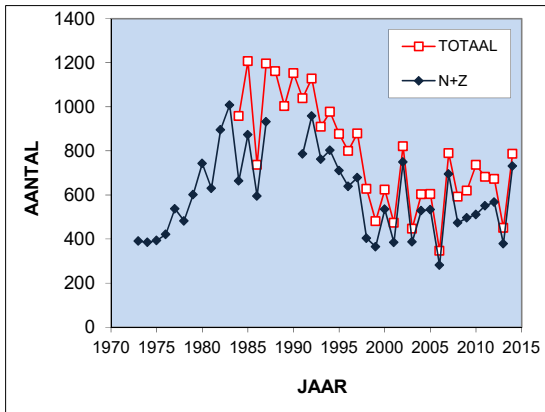
De verdeling over het jaar geeft een grote piek rond maart. De rest van het jaar zijn er slechts kleine schommelingen. Het valt ook op dat aan het eind van het jaar de aantallen ten opzichte van de eerste periode juist zijn afgenomen.

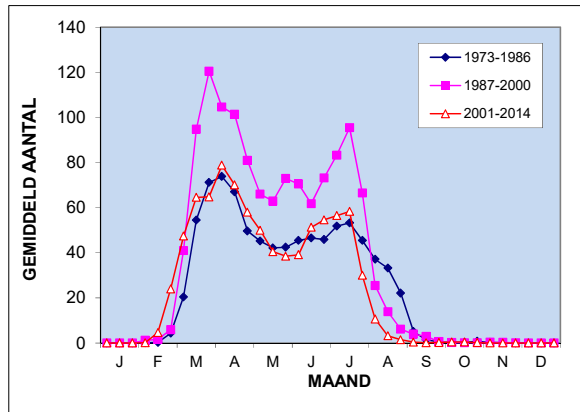
Foto: Hugo Weenen

Scholekster *Haematopus ostralegus*

De aantallen van de scholekster zijn in de afgelopen zes jaar langzaam opgelopen. Landelijk is nog steeds sprake van een matige afname. Die wordt meestal toegeschreven aan de afname van geschikte prooien aan de kust. Daar overwinteren de meeste Nederlandse scholeksters, ook degenen die in het binnenland broeden.

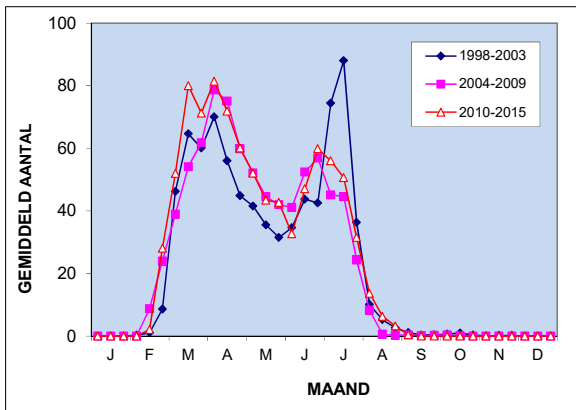

Totaal aantal getelde scholeksters per jaar.

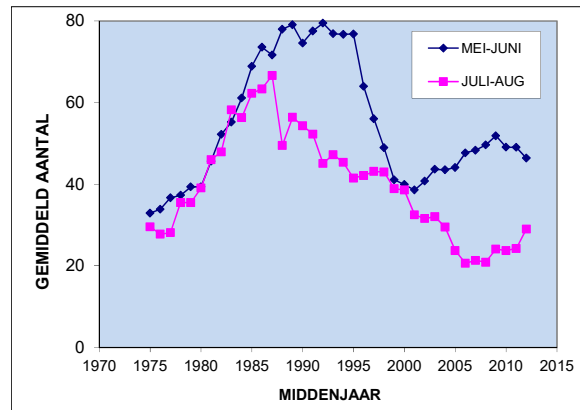

Gemiddeld aantal scholeksters per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

Als we de periodes van veertien jaar bekijken is de meest opvallende verandering (naast de toe- en afname) de vervroeging van het vertrek. Bij de laatste drie periodes van zes jaar blijkt de piek in juli weer wat gegroeid te zijn. De groei van deze piek is samen met grotere aantallen in maart de oorzaak van de groei van de totale aantallen in de laatste periode ten opzichte van de vorige. De groei van de piek in juli zou een aanwijzing kunnen zijn dat het broedsucces van de scholekster weer is toegenomen.

Gemiddeld aantal scholeksters per decade voor de drie laatste periodes van zes jaar.

Vijfjarig voortschrijdend gemiddelde van de aantallen scholeksters in mei/juni en juli/augustus.

3 2 2 16 92 187 667

Kluut *Recurvirostra avosetta*

Bij de kluut is sprake van een forse toename. De kluten zijn aanwezig van april tot juli. Ze verblijven vooral bij het plasje in de Buitenpolder, langs de Eem. Ieder jaar worden broedende kluten en jongen waargenomen. Landelijk zien we een matige afname.

0 0 2 5 4 15 4

Kleine plevier *Charadrius dubius*

De kleine plevier is in deze periode drie keer waargenomen. In één geval betrof het een paar met donsjongen. Dit bevestigt het vermoeden dat er in de polders gebroed wordt. De kleine plevier broedt op vrijwel onbegroeide plekken, hij is daarom vooral te verwachten op plaatsen waar werkzaamheden hebben plaats gevonden.

0 4 15 14 32 46 118

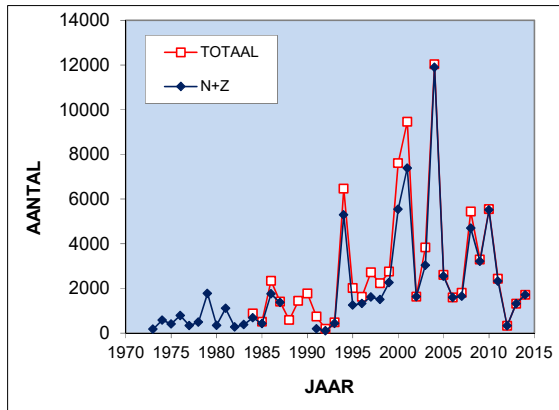
Bontbekplevier *Charadrius hiaticula*

Bij de bontbekplevier zijn zowel de aantallen als de presentie duidelijk gestegen. Vrijwel alle waarnemingen liggen tussen maart en juli. Er zijn jongen gezien en de weidevogelgroep vindt ook regelmatig nesten. Verreweg de meeste bontbekplevieren zien wij in telgebied Noord. Landelijk is de soort stabiel.

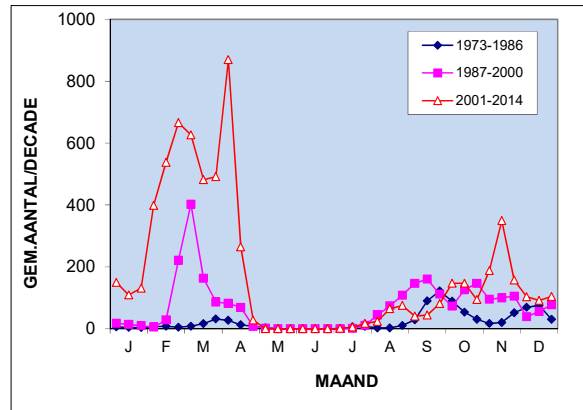
2798 4769 8069 11522 26403 27308 14632

Goudplevier *Pluvialis apricaria*

De aantallen van de goudplevier zijn in deze periode sterk teruggelopen. Dit zegt echter niet zoveel omdat de aantallen van jaar tot jaar heel sterk kunnen verschillen. De afname blijkt dan ook niet significant te zijn. Landelijk zijn de aantallen als wintervogel stabiel. Verreweg de meeste goudplevieren zien wij in telgebied Noord.

Totaal aantal getelde goudplevieren per jaar.

Gemiddeld aantal goudplevieren per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

De verdeling over het jaar geeft aan dat de grootste aantallen aanwezig zijn van februari tot april. De begindatum is in de loop van de tijd naar voren geschoven. Vanaf mei tot juli is deze soort afwezig. In augustus komen ze weer terug, maar het blijven er weinig tot en met januari.

20 6 122 77 207 1 44

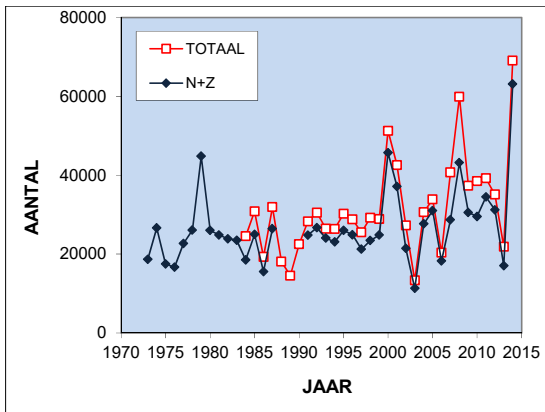
Zilverplevier *Pluvialis squatorola*

Er is in deze periode één waarneming van 44 exemplaren geweest. Voor het binnenland is dit een extreem grote groep, en de vraag is of de determinatie klopt. Ook in vorige periodes zijn onwaarschijnlijk grote groepen gezien. Conclusies zijn dan ook moeilijk te trekken.

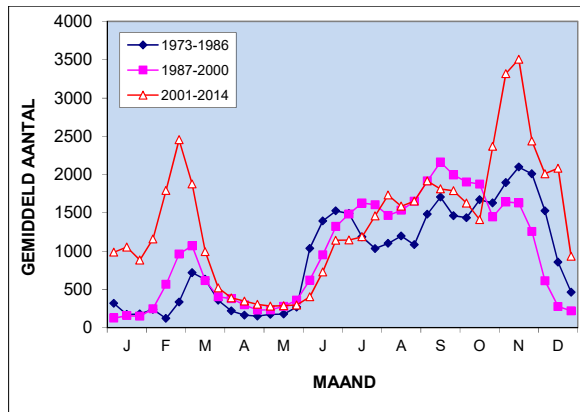
125871 160898 135338 170663 204678 196185 241122

Kievit *Vanellus vanellus*

De afgelopen periode had het hoogste totaal van alle periodes van deze telling. Ten opzichte van de vorige telling werd dit verschil hoofdzakelijk veroorzaakt door hogere aantallen in de tweede helft van het jaar. De enorme variaties van jaar op jaar, die vooral samenhangen met het al dan niet optreden van vorst, maken het moeilijk om een significante trend te bepalen. Toch lijkt het erop dat de aantallen wat toenemen.

Totaal aantal getelde kieviten per jaar.

Gemiddeld aantal kieviten per decade voor drie periodes van veertien jaar.

Het opvallendste detail van de verdeling over het jaar is nog steeds dat de aantallen in de broedtijd relatief laag zijn. Na de broedtijd trekken onze kieviten weg. Zij worden vervangen door kieviten uit een groot gebied ten oosten van ons land. Een deel daarvan trekt door, wat de pieken in februari en november kan verklaren. De aantallen in de broedtijd nemen duidelijk toe in telgebied Noord. In Zuid en de Oostermeent is sprake van een afname, maar in totaal blijft er toch een stijging over. Landelijk neemt de kievit als broedvogel matig af.

0	0	10	16	21	64	9
---	---	----	----	----	----	---

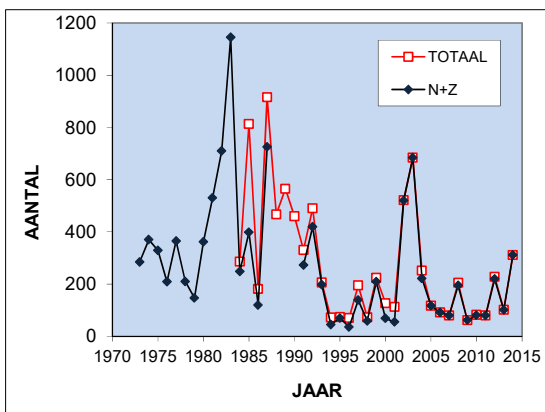
Bonte strandloper *Calidris alpina*

We namen de bonte strandloper twee keer waar. De grotere aantallen in eerdere jaren kwamen door grote groepen, dus conclusies lijken hier niet uit te trekken.

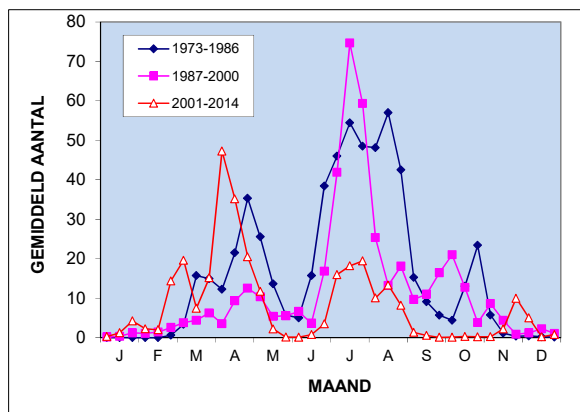
1768	3180	3401	1244	1253	1430	865
------	------	------	------	------	------	-----

Kemphaan *Philomachus pugnax*

Ooit waren de Eempolders beroemd om hun grote aantallen kemphanen. Er zijn uit inventarisaties aanwijzingen dat ze als broedvogel nog niet helemaal verdwenen zijn. In onze tellingen zien we alleen nog doortrekkers, en de aantallen in een periode van zes jaar waren nog nooit zo laag. Ten opzichte van de vorige periode zijn de aantallen in het voorjaar sterk teruggelopen. Het is in deze periode niet alleen kommer en kwel. In de vorige periode kwamen een paar grote groepen voor die nu ontbraken. De presentie lijkt ongeveer constant te blijven.

Totaal aantal getelde kemphanen per jaar.

Gemiddeld aantal kemphanen per decade voor drie periodes van veertien jaar.

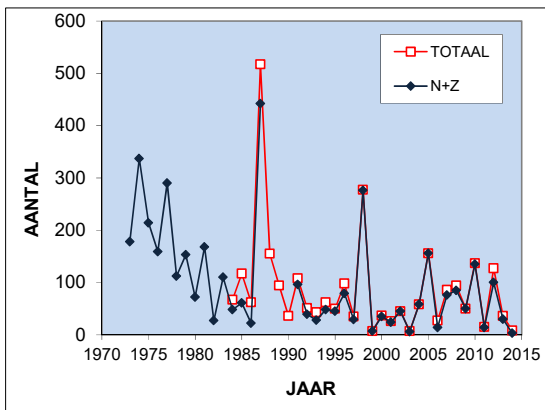
Zoals van een doortrekker te verwachten is heeft de verdeling twee pieken. Er ligt maar een hele korte tijd tussen de heen- en de terugtrek. Vooral de najaarstrek is in de loop van de jaren sterk verminderd.

1290	597	981	412	427	428	373
------	-----	-----	-----	-----	-----	-----

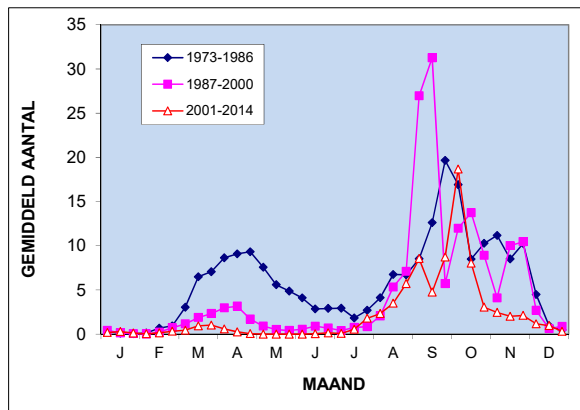
Watersnip *Gallinago gallinago*

Ook de watersnip is door ontwatering en intensief gebruik van de grond als broedvogel bijna verdwenen. Ook als trekvogel ging hij achteruit. De meeste waarnemingen waren in telgebied Noord, maar de grootste groepen zagen

wij deze zes jaar in Zuid. Sinds de eeuwwisseling zijn de aantallen gemiddeld min of meer stabiel. Landelijk is de laatste jaren sprake van een sterke afname als wintervogel.

Totaal aantal getelde watersnippen per jaar.

Gemiddeld aantal watersnippen per decade voor drie periodes van veertien jaar.

Uit de verdeling blijkt dat de watersnip in het voorjaar vrijwel verdwenen is. In het najaar is de afname veel minder, maar toch ook aanzienlijk.

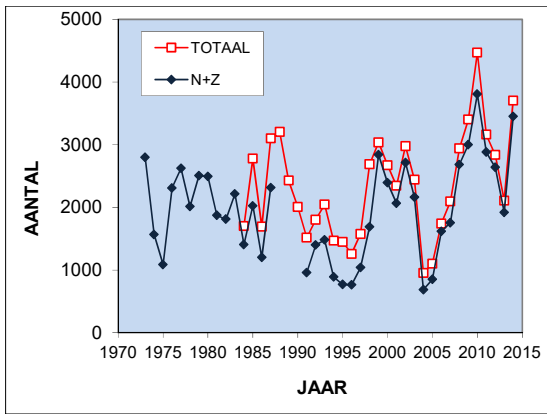
In het voorjaar verzamelen grote aantallen Grutto's zich op natte plekken.

Foto: Hugo Weenen

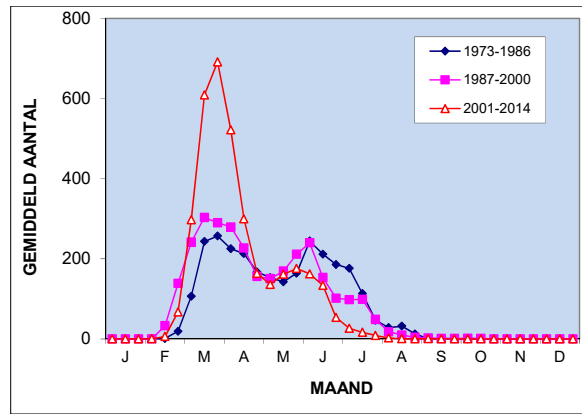
12266 11846 14593 9542 15294 11265 19677

Grutto *Limosa limosa*

De totale aantallen grutto's zijn nog nooit zo hoog geweest als in de afgelopen zes jaar. Dit komt met name door de grote aantallen die zich in maart en april verzamelen bij enkele plasjes in het reservaat, vooral bij de plas in de Buitenpolder.

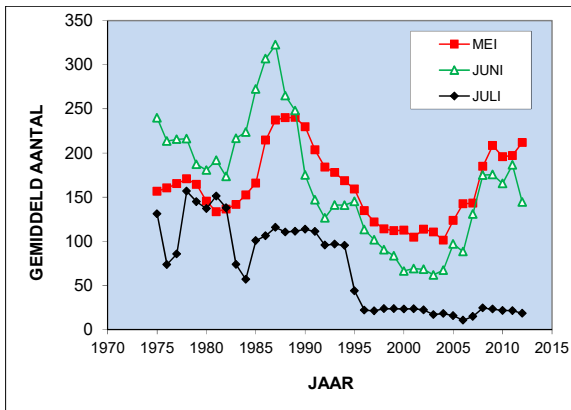

Totaal aantal getelde grutto's per jaar.

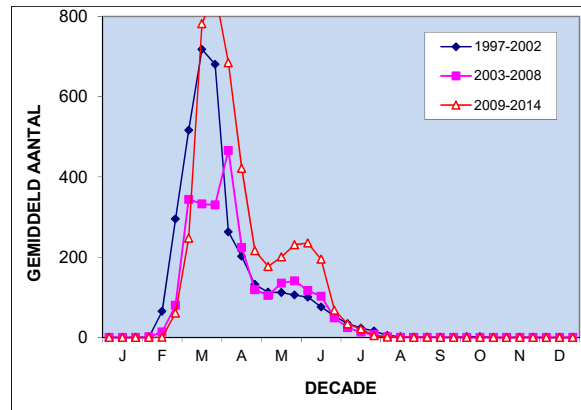

Gemiddeld aantal grutto's per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

Tijdens de broedtijd zijn de ontwikkelingen ook redelijk spectaculair. De gemiddelde aantallen zijn in deze zes jaar in mei met bijna een factor twee toegenomen en in juni is de relatieve toename nog iets groter. Deze toename vond alleen plaats in het telgebied Noord. In Zuid namen de aantallen met name in juni sterk af en in de Oostermeent veranderde er niet veel. In de maand juli zien we al sinds de beginjaren negentig nauwelijks meer grutto's.

Vijfjarig voortschrijdend gemiddelde voor de gemiddelde aantallen grutto's in mei, juni en juli voor de telgebieden noord en zuid.

Gemiddeld aantal grutto's per decade voor de laatste drie periodes van zes jaar.

De lagere piek in de verdeling over het jaar rond eind mei, die in jaren negentig bijna verdwenen was, neemt weer toe. Zoals eerder uitgelegd (Mooij 2005b) zou dit op een verbetering van het broedsucces kunnen wijzen. De piek lijkt wel iets naar voren te schuiven.

34	375	701	156	156	114	25
----	-----	-----	-----	-----	-----	----

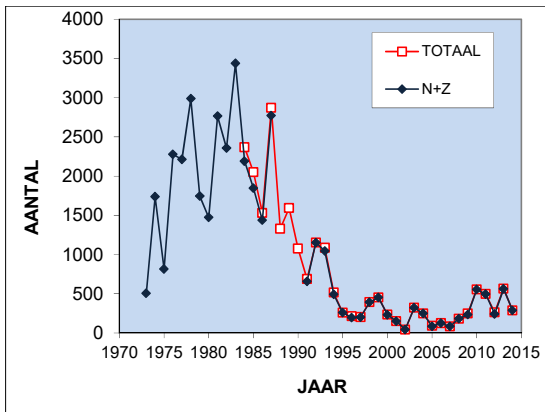
Regenwulp *Numenius phaeopus*

We namen nog maar bij drie gelegenheden regenwulpen waar. Hoewel het, zeker op enige afstand, moeilijk blijft om regenwulpen te herkennen lijkt het duidelijk dat sprake is van een afname. De regenwulp trekt steeds minder door in het binnenland en meer aan de kust. Dat zou deze afname kunnen verklaren.

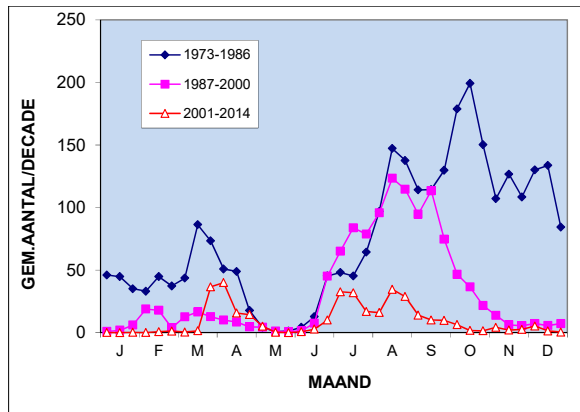
10528	14138	10446	3909	1467	1048	2408
-------	-------	-------	------	------	------	------

Wulp *Numenius arquata*

Ten opzichte van de vorige periodes is het aantal wulpen sterk toegenomen. De aantallen zijn overigens nog geen schim van die voor 1990. Deze toename is geconcentreerd in de trekperiodes en treedt eigenlijk alleen in telgebied Zuid op. In dat telgebied zien we verreweg de grootste aantallen. Daarbij valt op dat wij enkele malen groepen van honderden wulpen hebben waargenomen, iets wat daarvoor in vijftien jaar niet was voorgekomen. Landelijk is de wulp als wintervogel stabiel.

Totaal aantal getelde wulpen per jaar.

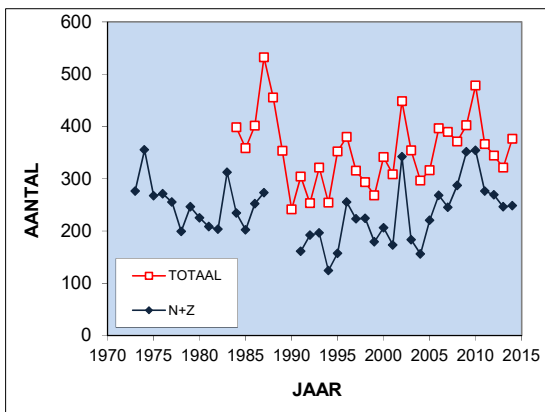
Gemiddeld aantal wulpen per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

De verdeling over het jaar laat zien dat we eigenlijk alleen in de trekperiodes wulpen zien. Pas de laatste jaren is de piek in het voorjaar weer duidelijk aanwezig. Ook in het najaar is sprake van een toename in de laatste jaren. De wulp broedt niet in de Eempolder. Ook in het verleden is dat maar een enkele keer gebeurd.

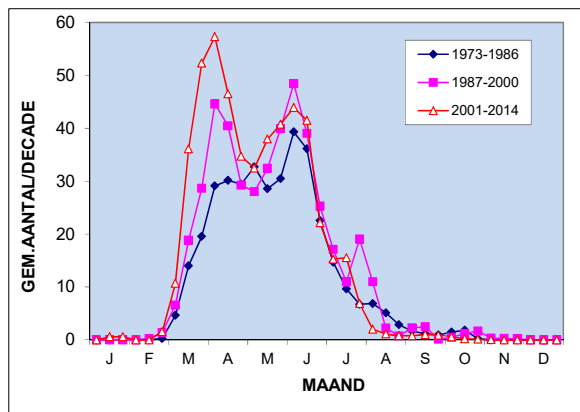
1600	1498	2230	1864	1973	2118	2287
------	------	------	------	------	------	------

Tureluur *Tringa totanus*

De totale aantallen van de tureluur zijn opmerkelijk stabiel. Als we goed kijken naar het oorspronkelijke telgebied (dus zonder de Oosterveent) is er een lichte daling tot in de vroege jaren negentig, gevolgd door een even geleidelijk stijging. Opvallend is het grote aandeel van de Oosterveent, die met ongeveer een tiende van het totale oppervlak bijna een kwart van de aantallen levert. Landelijk neemt de tureluur als broedvogel de laatste jaren matig af, na eerder stabiel te zijn gebleven.

Totaal aantal getelde tureluurs per jaar.

Gemiddeld aantal tureluurs per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

De tureluur is alleen rond de broedtijd aanwezig in de polders. Ook hier is de steeds grotere aanwezigheid in het vroege voorjaar opvallend, al is dat minder uitgesproken dan bij de grutto.

11	4	4	52	6	4	8
----	---	---	----	---	---	---

Groenpootruiter *Tringa nebularia*

In de meeste jaren zien we wel een of meer groenpootruiters. Het zijn doortrekkers. In de aantallen ziet niet veel lijn.

14	18	1	16	2	22	16
----	----	---	----	---	----	----

Witgatje *Tringa ochropus*

Het witgatje zien we in kleine aantallen in maart/april en in juli/augustus, hoofdzakelijk in telgebied Noord. Het gaat dus duidelijk om doortrekkers. Een trend valt in de aantallen niet te ontdekken.

33 16 52 24 3 26 14

Oeverloper *Actitis hypoleucos*

Ook de oeverloper is een doortrekker. Meestal zien we slechts een enkel exemplaar. De totale aantallen schommelen sterk zonder dat er een lijn in te ontdekken valt.

0 0 1 0 0 0 7

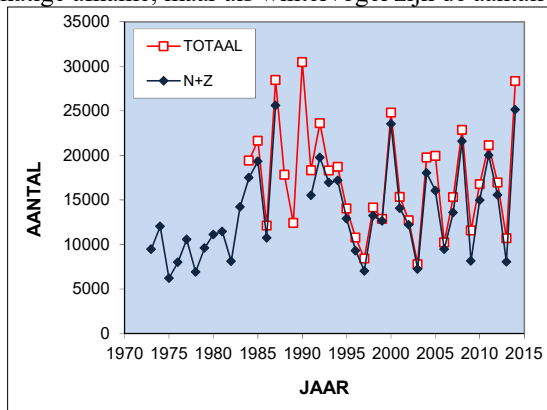
Zwartkopmeeuw *Larus melanocephalus*

Voor het eerst sinds 1985 zijn er weer zwartkopmeeuwen bij de tellingen waargenomen. Er waren vier waarnemingen, alle in telgebied Noord. Sinds een aantal jaren broeden er zwartkopmeeuwen op eilandjes in het Eemmeer. Het aantal waarnemingen lijkt daarom aan de lage kant. Het valt echter niet mee om deze soort tussen de veel talrijkere kokmeeuwen te ontdekken. Landelijk neemt deze soort sterk toe.

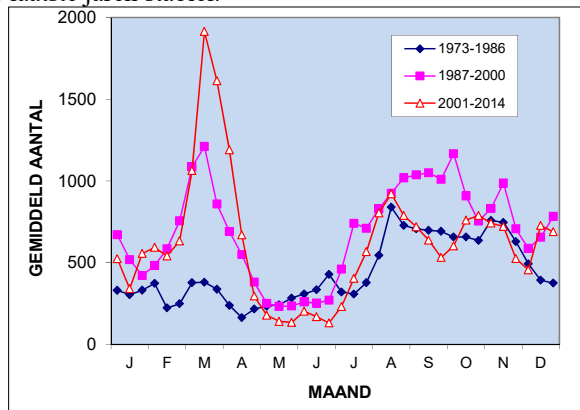
53186 73937 122895 103791 88267 95902 105465

Kokmeeuw *Larus ridibundus*

Bij onze tellingen zien wij vrijwel altijd kokmeeuwen. De aantallen kunnen echter sterk variëren. Grote groepen zijn vaak te vinden op grasland waar recent een bewerking heeft plaats gevonden. Er zijn grote schommelingen van jaar tot jaar, maar de gemiddelde aantallen lijken de laatste jaren niet wezenlijk veranderd te zijn. De soort broedt niet in de polder, maar wel op eilandjes in het Eemmeer. Als broedvogel is in Nederland sprake van een matige afname, maar als wintervogel zijn de aantallen de laatste jaren stabiel.

Totaal aantal getelde kokmeeuwen per jaar.

Gemiddeld aantal kokmeeuwen per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

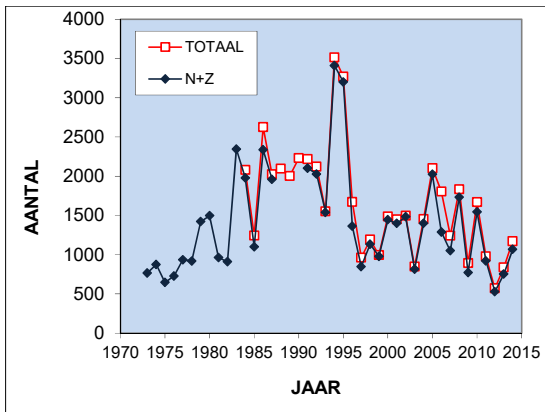
De verdeling over het jaar toont een piek in maart en een minimum rond de broedtijd. De rest van het jaar zijn er geen grote veranderingen.

4862 9211 12220 14345 7580 9277 6116

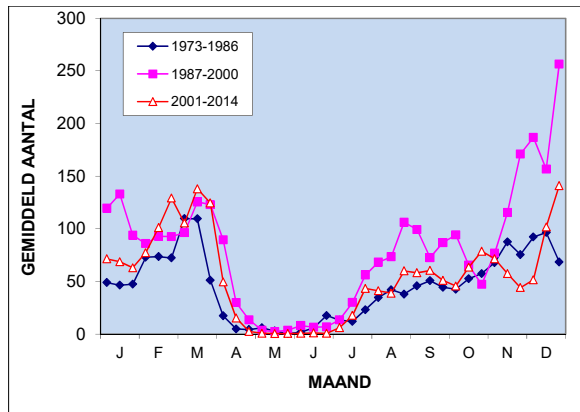
Stormmeeuw *Larus canus*

De stormmeeuw neemt na een opleving in de vorige periode van zes jaar weer in aantal af. Deze afname is over het hele jaar verdeeld en lijkt vooral op te treden in telgebied Noord. Daardoor zien we tegenwoordig de meeste stormmeeuwen in telgebied Zuid. Landelijk neemt de soort sterk af als broedvogel, maar is hij stabiel als wintergast.

Totaal aantal getelde stormmeeuwen per jaar.

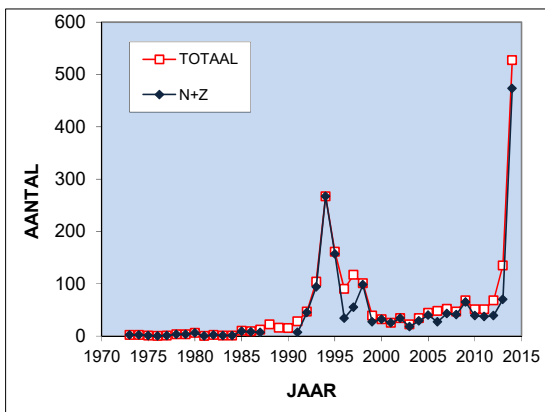
Gemiddeld aantal stormmeeuwen per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

De stormmeeuw ontbreekt vrijwel in de broedtijd. In de rest van het jaar zijn de aantallen min of meer constant.

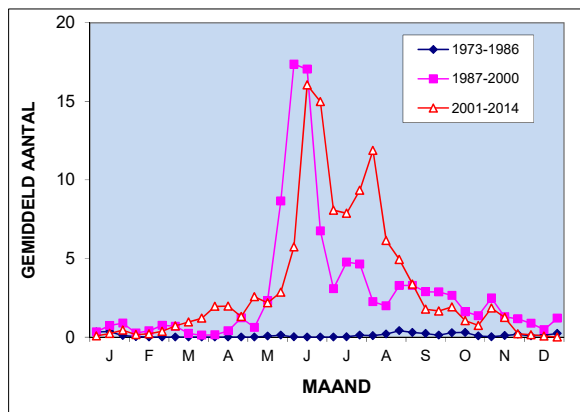
9 13 84 697 348 241 900

Kleine mantelmeeuw *Larus fuscus*

In de eerste jaren van deze periode zette de geleidelijke toename van de aantallen door. Ook de presentie lijkt nog steeds toe te nemen. In 2014 waren de aantallen vooral in juni en juli plotseling veel hoger. Deze toename trad met name op in de Zuidpolder te Veld. Landelijk nemen de aantallen van de kleine mantelmeeuw matig toe.

Totaal aantal getelde kleine mantelmeeuwen per jaar.

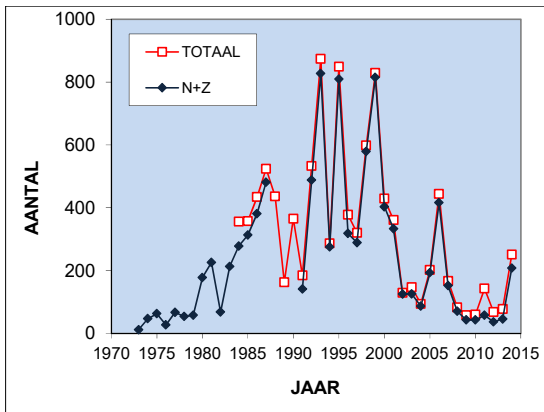
Gemiddeld aantal kleine mantelmeeuwen per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

De verdeling geeft aan dat de kleine mantelmeeuw vooral voorkomt van juni tot en met augustus. De meeste trekken weg in de winter maar vooral de laatste jaren zien wij toch ook regelmatig kleine mantelmeeuwen in de andere maanden. Er is een broedkolonie op de Natte Hond in het Eemmeer.

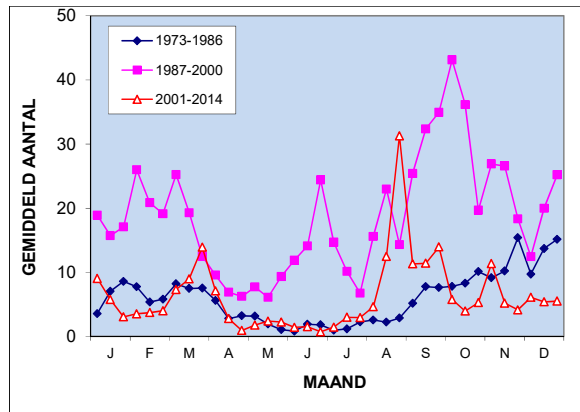
270 1099 2279 3105 2666 1137 658

Zilvermeeuw *Larus argentatus*

Het aantal zilvermeeuwen loopt al jaren terug. Alleen in 2014 zagen we er weer wat meer. Landelijk neemt de zilvermeeuw matig af.

Totaal aantal getelde zilvermeeuwen per jaar.

Gemiddeld aantal zilvermeeuwen per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

Van mei tot en met juli zien wij relatief weinig zilvermeeuwen. Dit is de broedtijd, waarbij ze nauwelijks in het binnenland komen. In augustus en september zijn de aantallen juist hoog.

26   87   104   57   47   14   33

Grote mantelmeeuw *Larus marinus*

In deze periode werden er weer wat meer grote mantelmeeuwen gemeld. De soort ontbrak van mei tot en met juli. De determinatie lijkt soms een probleem te zijn, verwisseling met de kleine mantelmeeuw zou kunnen voorkomen.

74   64   295   141   163   120   173

Visdief *Sterna hirundo*

Wij zien visdieven van april tot begin september. Meestal vissen ze in waaien. Er broedden in 2014 visdieven op een eilandje in het Goomeer. Het lijkt er op dat de visdief sinds het begin van de tellingen talrijker is geworden. De laatste jaren zit er weinig systeem in de aantallen. Landelijk nemen de aantallen matig af.

268   687   343   120   16   4   4

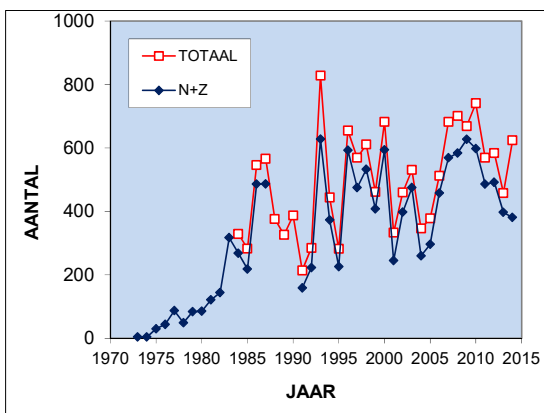
Zwarte stern *Chlidonias niger*

Ook als doortrekker is de zwarte stern bijna verdwenen. Wij zagen hem één keer. Landelijk is de zwarte stern stabiel als broedvogel, na een eerdere sterke daling. Als doortrekker nemen de aantallen landelijk af.

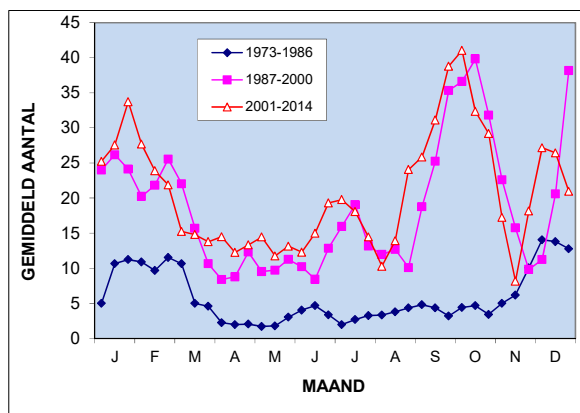
218   1080   2484   2708   3116   3150   3645

Holenduif *Columba oenas*

De aantallen van de holenduiven zijn iets toegenomen. De soort komt in het hele gebied voor, in de Oostermeent lijkt de dichtheid wat groter dan in de rest van het gebied. Landelijk is sprake van een matige toename.

Totaal aantal getelde holenduiven per jaar.

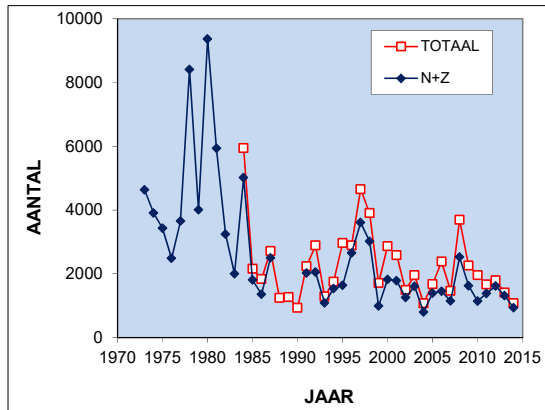
Gemiddeld aantal holenduiven per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

De meeste holenduiven zien we in september/oktober. Dit suggereert dat we te maken hebben met enige doortrek. De aantallen blijven daarna relatief hoog tot en met februari, met een opvallende dip in november. In de broedtijd (april-juli) lijken de aantallen nog steeds toe te nemen.

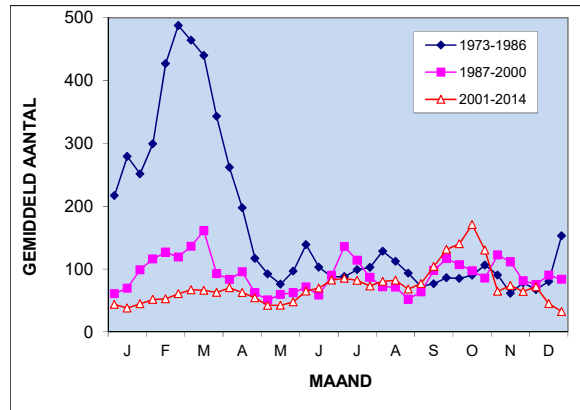
26518 30487 10144 14023 17213 12245 10171

Houtduif *Columba palumbus*

Ten opzichte van de vorige periode van zes jaar zijn de totale aantallen teruggelopen. Dit komt vooral door lagere aantallen in de laatste drie maanden van het jaar. De aantallen zijn het grootst in het telgebied Zuid.

Totaal aantal getelde houtduiven per jaar.

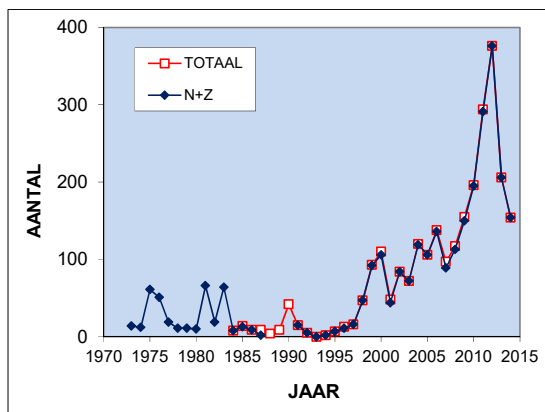
Gemiddeld aantal houtduiven per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

De verdeling over het jaar is tegenwoordig vrij gelijkmatig. We zien een geleidelijke toename in de loop van het jaar met een duidelijke piek rond oktober, die wel met doortrek te maken zal hebben. Na oktober nemen de aantallen af.

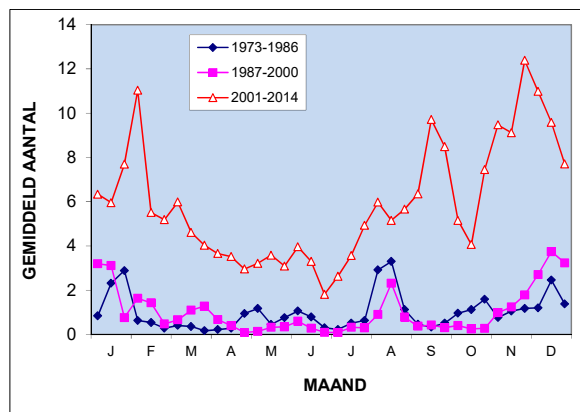
168 178 87 42 398 650 1381

Turkse tortel *Streptopelia decaocto*

In eerste instantie stegen de aantallen sterk maar de laatste twee jaar zijn ze weer gezakt. De sterkste stijging en daling traden op in telgebied Noord. Ze werden vooral veroorzaakt door het al dan niet zo nu en dan voorkomen van grote groepen vogels. In Zuid bleven de aantallen gelijk, in de Oostmeent zien wij nauwelijks Turkse tortels. Landelijk neemt de Turkse tortel de laatste jaren matig af.

Totaal aantal getelde Turkse tortels per jaar.

Gemiddeld aantal Turkse tortels per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

Wij zien de minste Turkse tortels in de periode april tot juli. In die periode zijn de aantallen de laatste zes jaar wel sterk toegenomen, wat zou kunnen betekenen dat het aantal broedvogels in de polder zelf is toegenomen. In het winterhalfjaar is het aantal waarnemingen duidelijk hoger.

19 18 24 24 24 28 7

Koekoek *Cuculus canorus*

De koekoek lijkt sterk achteruit te zijn gegaan. In drie jaren werd geen enkele koekoek gemeld. Dat was sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw niet meer voorgekomen. Landelijk is de koekoek stabiel.

2 0 0 1 0 10 14

Steenuil *Athene noctua*

Ook in deze periode hebben we een aantal keren steenuilen gezien. Enkele waarnemingen waren in de Maatpolder, maar de meeste zagen we bij een boerderij in de Zuidpolder te Veld, waar ze nu al weer jaren zitten.

2242 1465 1112 1020 410 669 425

Gierzwaluw *Apus apus*

De toename van de aantallen die we de in de vorige periode van zes jaar waarnamen is weer omgeslagen naar een afname. Het jaar 2014 had met slechts 17 exemplaren zelfs het laagste totaal sinds het begin van de tellingen. Verrassend genoeg zette de trend van een stijgende presentie wel door. Dat betekent dat de aantallen per waarneming sterk zijn teruggelopen. Nog steeds zien we de meeste gierzwaluwen in de Oostermeent.

0 0 0 1 5 21 7

Ijsvogel *Alcedo atthis*

De afgelopen zes jaar waren er een aantal winters met een flinke vorstperiode. Daar kunnen ijsvogels niet goed tegen en het is dus niet vreemd dat de aantallen teruggelopen zijn. Ook landelijk is sprake van een afname.

5 2 6 8 3 2 5

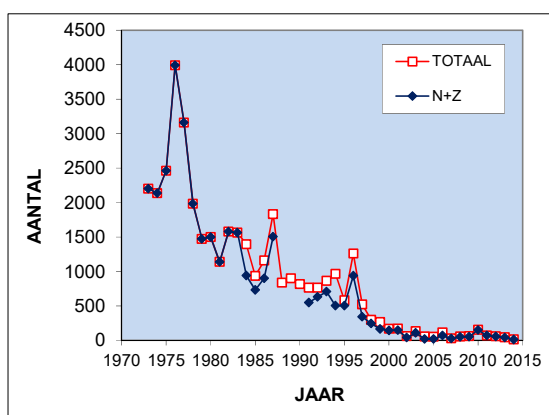
Grote bonte specht *Dendrocopus major*

De grote bonte specht is een bosvogel, dus geen voor de hand liggende bewoner van de polders. In de omgeving is hij echter talrijk en hij wordt soms gezien in de randen van het gebied. De aantallen zijn te klein om een trend te kunnen aangeven.

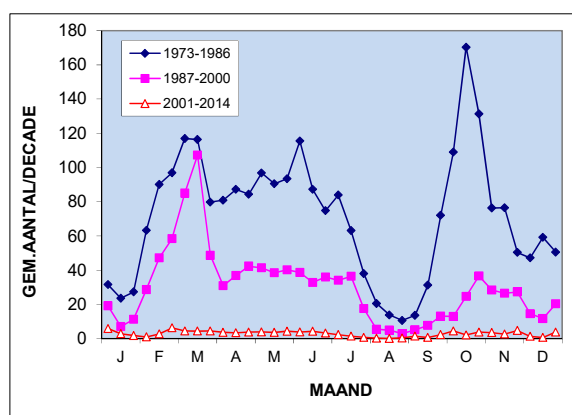
15817 8300 6232 5196 1480 439 400

Veldleeuwerik *Alauda arvensis*

In het begin van de Eempoldertellingen was het normaal dat er in het voorjaar per telling rond de honderd veldleeuweriken werden waargenomen. Die tijden liggen ver achter ons. De grafieken maken duidelijk hoe sterk de achteruitgang is. Landelijk is tegenwoordig sprake van een matige afname als broedvogel en de laatste jaren van een sterke afname als wintervogel.

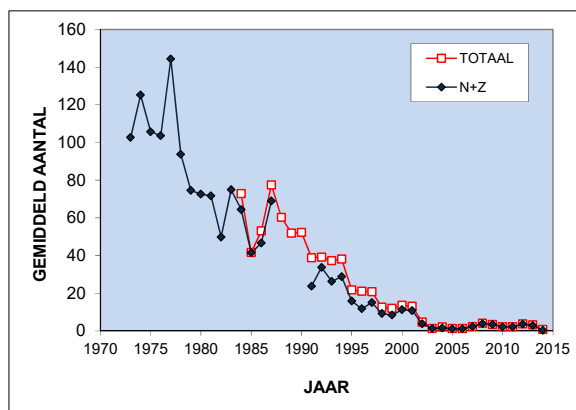
Totaal aantal getelde veldleeuweriken per jaar.

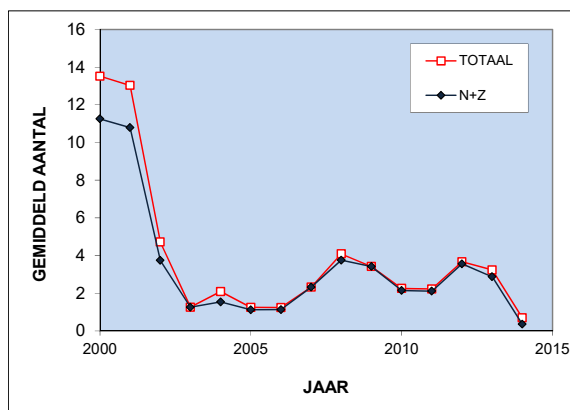
Gemiddeld aantal veldleeuweriken per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

De verdeling over het jaar is in de loop van de tijd niet veel veranderd, afgezien natuurlijk van het totale aantal. Doortrek in voor- en najaar leidt tot hogere aantallen. Het lijkt er wel op dat de aantallen in het najaar sneller zijn gedaald dan in het voorjaar. De dip in augustus schijnt samen te hangen met de rui, veldleeuweriken houden zich dan min of meer schuil.

Gemiddeld aantal veldleeuweriken per telling voor april-juli (broedtijd) per jaar.

Dezelfde grafiek als links, maar nu alleen voor de laatste vijftien jaar.

De aantallen in de broedtijd zijn ongeveer even snel gedaald als de totale aantallen. Na de sterke daling in 2002 en 2003 namen de aantallen weer wat toe en bleven min of meer op hetzelfde peil. In 2014 namen ze echter weer sterk af, tot het laagste aantal in de geschiedenis van de tellingen. Het blijft dus spannend of de veldleeuwerik zich in de Eempolders zal kunnen handhaven.

18	35	21	63	58	35	97
----	----	----	----	----	----	----

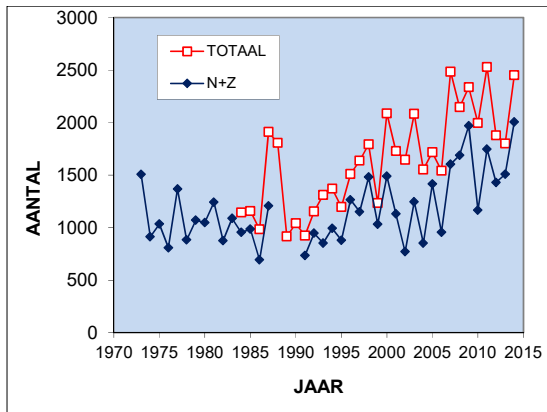
Oeverzwaluw *Riparia riparia*

Wij zien in de meeste jaren wel een paar keer oeverzwaluwen. Gezien de nabijheid van een kolonie bij het Raboes is het opmerkelijk dat wij ze zo weinig zien. Soms zien we grotere aantallen. Het lijkt er op dat de oeverzwaluw meestal bij het Eemmeer jaagt en alleen bij bepaalde weersomstandigheden boven de polders komt. Landelijk zijn de aantallen stabiel.

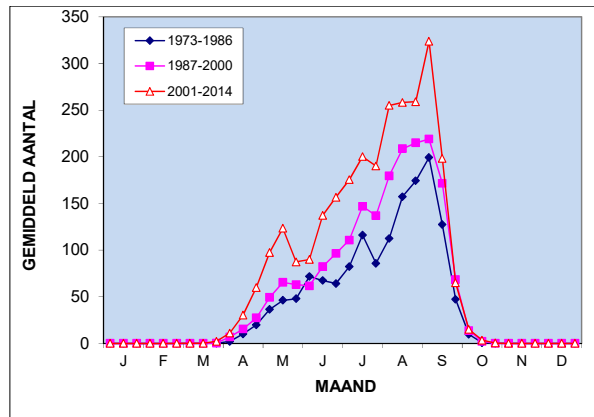
6517	6474	7819	7471	10129	11529	12993
------	------	------	------	-------	-------	-------

Boerenzwaluw *Hirundo rustica*

De totale aantallen van de boerenzwaluw lijken te stabiliseren op het hoge peil dat aan het eind van de vorige periode van zes jaar was bereikt. Nog steeds zijn de aantallen in de drie telgebieden vergelijkbaar. Dat betekent dat het aantal per vierkante kilometer in de veel kleinere Oostermeent het hoogst is. Landelijk neemt de boerenzwaluw na een eerdere afname weer matig toe.

Totaal aantal getelde boerenzwaluwen per jaar.

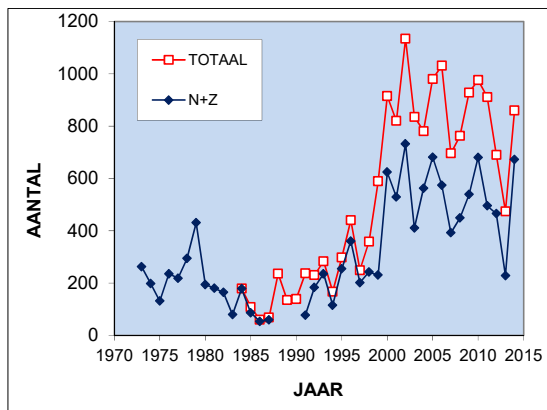
Gemiddeld aantal boerenzwaluwen per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

De verdeling over het jaar is gelijk gebleven: een geleidelijke toename gevolgd door een plotselinge afname in oktober. Sinds het begin van de tellingen is de eerste aankomstdatum van de boerenzwaluw twee weken naar voren geschoven.

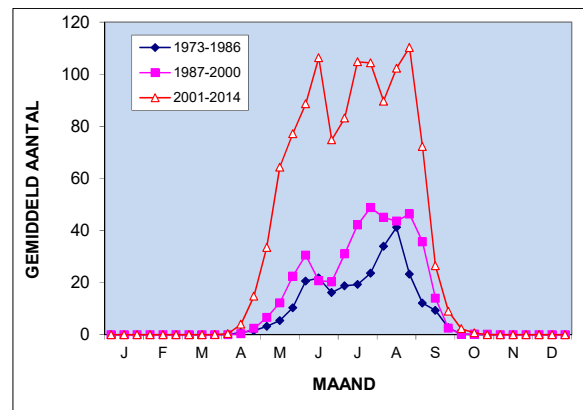
1338 1226 746 1655 4065 5086 4839

Huiszwaluw *Delichon urbica*

Deze zes jaar bleven de aantallen van de huiszwaluw in de polders ongeveer stabiel. Landelijk is sprake van een matige toename. Er is een goede overeenstemming tussen het aantal door ons waargenomen huiszwaluwen en de aantallen nesten van de kolonies in de omgeving (Mooij 2013f). Dit suggereert dat wij vooral met plaatselijk broedende huiszwaluwen te maken hebben.

Totaal aantal getelde huiszwaluwen per jaar.

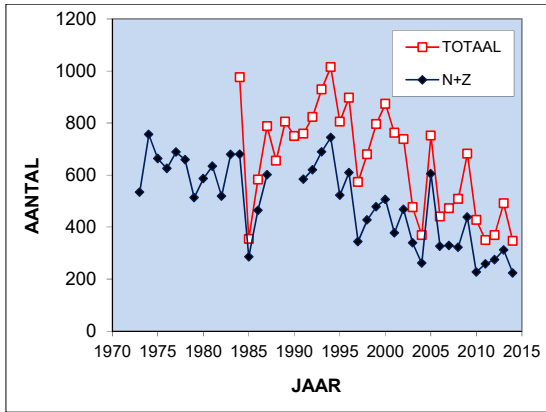
Gemiddeld aantal huiszwaluwen per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

De verdeling over het jaar toont een snelle stijging van april tot juni, met daarna ongeveer constante aantallen tot begin september. Daarna verdwijnen de huiszwaluwen en begin oktober zijn de aantallen te verwaarlozen. Analyse van de aankomstdata geeft aan dat de huiszwaluw in de loop van de tellingen steeds vroeger arriveerde (Mooij 2013f). Over veertig jaar was deze vervroeging ongeveer drie weken!

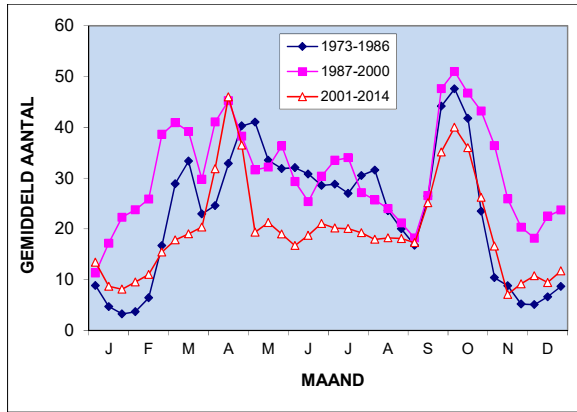
3852 3699 3814 5228 4423 3016 2666

Graspieper *Anthus pratensis*

De graspieper is de laatste jaren verder achteruitgegaan, al gaat het niet meer zo snel als in de vorige periode van zes jaar. De afname vinden we in alle telgebieden. Het aantal per vierkante kilometer is veel hoger in de Oostemeent dan die in de andere telgebieden. Landelijk neemt de graspieper als broedvogel matig af. Als wintervogel neemt hij de laatste jaren landelijk sterk af, na eerder stabiel te zijn gebleven.

Totaal aantal getelde graspiepers per jaar.

Gemiddeld aantal graspiepers per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

De verdeling over het jaar toont pieken in april en oktober. Die hangen ongetwijfeld samen met doortrek. Van mei tot en met augustus zijn de aantallen tegenwoordig verrassend constant, in de winter zijn ze duidelijk lager.

125 143 643 474 98 84 59

Gele kwikstaart *Motacilla flava*

De totale aantallen van de gele kwikstaart zijn verder afgenomen. In de broedtijd (mei tot en met juni) lijken de aantallen stabiel op een zeer laag niveau. Uit inventarisaties blijkt dat er nog steeds in de polders gebroed wordt. De afname vinden we in augustus en september, dus in de najaarstrektijd. Landelijk is de laatste jaren sprake van een matige toename.

0 1 1 2 4 5 2

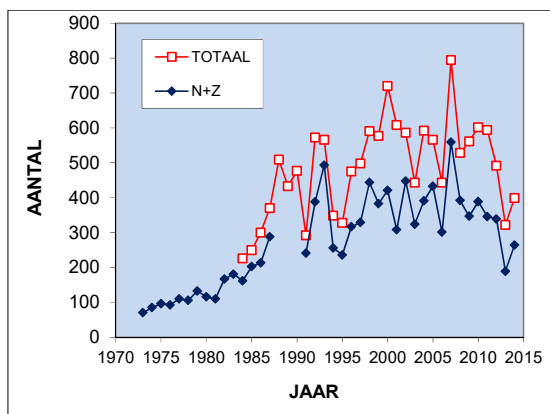
Grote gele kwikstaart *Motacilla cinerea*

De Eempolders zijn geen geschikt broedgebied voor de grote gele kwikstaart. Wij zien ze daarom alleen op de trek en dan nog maar sporadisch.

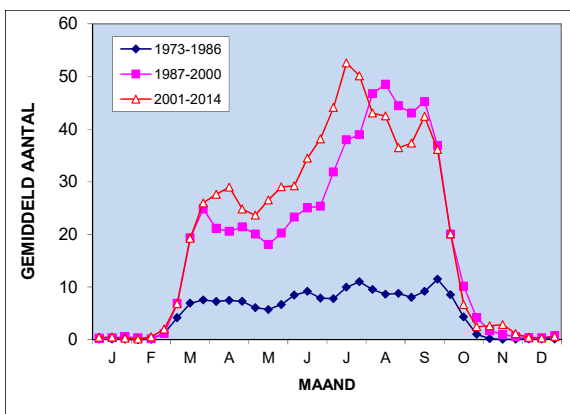
545 876 2249 2582 3580 3366 2970

Witte kwikstaart *Motacilla alba*

Na een lange toename lijken de aantallen van deze soort de laatste jaren te gaan dalen. Deze daling zien we in alle telgebieden. Ook de presentie is de laatste jaren wat lager. De aantallen zijn in alle telgebieden ongeveer even hoog, wat betekent dat de dichtheid in de veel kleinere Oostermeent veel hoger is. Landelijk is de witte kwikstaart na een eerdere afname de laatste jaren stabiel.

Totaal aantal getelde witte kwikstaarten per jaar.

Gemiddeld aantal witte kwikstaarten per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

Pas vanaf maart zien wij redelijke aantallen witte kwikstaarten. De aantallen nemen dan snel toe. Vanaf begin april is er een geleidelijke toename tot juli/augustus. In de loop van oktober verdwijnen de kwikstaarten weer uit de polders. Er is geen duidelijke piek in de trektijd, wat suggereert dat we vooral met lokale broedvogels en hun jongen te maken hebben.

109 72 39 135 80 100 59

Winterkoning *Trochodytes trochodytes*

De winterkoning lijkt achteruit te zijn gegaan. Opvallend is dat de achteruitgang alleen optreedt bij de laatste vier jaar van deze periode. Deze soort is erg gevoelig voor koude winters. Waarschijnlijk is de afname te verklaren door de wat strengere winters van de afgelopen jaren. Landelijk is sprake van een matige afname.

42 26 32 32 21 36 21

Heggenmus *Prunella modularis*

De heggenmussen zitten meestal in de bosjes rond de boerderijen. Ze worden vooral in het voorjaar waargenomen. Dat hangt uiteraard samen met de zang. Een lijn valt in de aantallen niet te ontdekken.

65 38 22 62 83 46 57

Roodborst *Erithacus rubecula*

Roodborsten zien wij vooral buiten de broedtijd. Kennelijk hebben wij hoofdzakelijk met wintergasten te maken. De aantallen variëren zonder duidelijk systeem.

1 0 0 0 1 4 3

Blauwborst *Luscinia svecica*

In deze periode zagen we twee keer een blauwborst. De vogels zaten in de ruigte bij de waaien of langs het Eemmeer. Onze methode is niet erg geschikt voor deze soort, hij zal daarom waarschijnlijk flink onderteld zijn.

7 19 6 11 4 3 1

Zwarte roodstaart *Phoenicurus ochruros*

We zagen in deze zes jaar maar één keer een zwarte roodstaart. Een achteruitgang lijkt wel heel waarschijnlijk. Landelijk is de zwarte roodstaart de laatste jaren stabiel.

94 67 56 59 28 17 11

Paapje *Saxicola rubetra*

Het paapje gaat duidelijk achteruit. Wij zien onze paapjes hoofdzakelijk tijdens de herfsttrek. Dit is een grote verandering ten opzichte van de tijd voor de eeuwwisseling, toen ook in het voorjaar regelmatig paapjes werden waargenomen. Landelijk gaat het paapje als broedvogel na een eerdere afname weer vooruit.

2 2 0 4 1 4 12

Roodborsttapuit *Saxicola torquata*

Het aantal waarnemingen van roodborsttapuiten is de afgelopen zes jaar sterk toegenomen. Wij zagen ze in het voor- en najaar. We hebben dus te maken met doortrekkers, al is er wel eens een zingende vogel aangetroffen. Landelijk gaat de roodborsttapuit als broedvogel sterk vooruit.

294 256 410 289 339 243 337

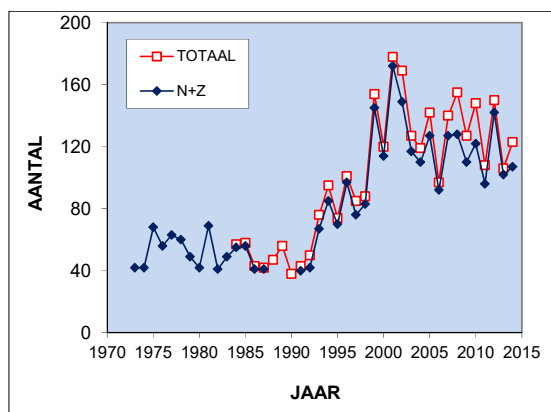
Tapuit *Oenanthe oenanthe*

De tapuit is een duidelijke doortrekker (Mooij 2015c). De totale aantallen blijven ongeveer constant. Het lijkt er echter op dat de aantallen in het voorjaar afnemen, terwijl ze in het najaar juist wat toenemen. Als broedvogel neemt de tapuit in Nederland sterk af.

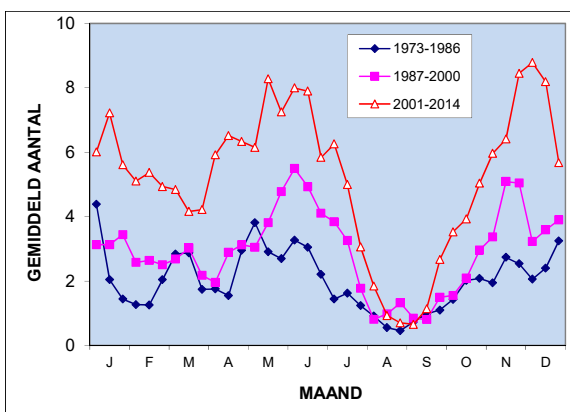
331 307 284 439 854 780 762

Merel *Turdus merula*

In de laatste zes jaar zijn de aantallen van de merel constant gebleven. Landelijk zijn de aantallen als broedvogel stabiel, maar in de winter zijn de aantallen gedaald.

Totaal aantal getelde merels per jaar.

Gemiddeld aantal merels per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

De verdeling over het jaar is ongeveer constant, met uitzondering van een diep dal rond eind augustus. Dit is de ruitijd van de merel, en dat suggereert een verband. Mogelijk houden de merels zich dan meer schuil, zodat we ze minder zien.

11205 3319 923 1740 2581 715 508

Kramsvogel *Turdus pilaris*

De aantallen van de kramsvogel lopen nog steeds terug. In 2014 werd zelfs voor het eerst in de geschiedenis van de tellingen geen enkele kramsvogel waargenomen. Ook de presentie neemt af. Landelijk nemen de aantallen de laatste jaren ook sterk af.

29 25 32 32 34 15 15

Zanglijster *Turdus philomelos*

De totale aantallen bleven gelijk ten opzichte van de vorige periode van zes jaar. De verdeling over het jaar was echter opvallend anders. Er waren meer waarnemingen in maart en april en minder in mei tot augustus. De nu gevonden verdeling lijkt overigens meer op die van de nog eerdere periodes. Landelijk is de zanglijster stabiel.

760 234 135 270 328 191 27

Koperwiek *Turdus iliacus*

De afname van de koperwiek gaat hard. Hij werd nog maar vier keer waargenomen, altijd in het najaar. Landelijk nemen de aantallen als wintervogel sterk af.

44 49 60 57 66 12 1

Grote lijster *Turdus viscivorus*

Er was nog maar één waarneming van een grote lijster. Landelijk neemt deze soort matig af.

29 10 60 15 17 32 72

Rietzanger *Acrocephalus schoenobaenus*

De afgelopen jaren hoorden wij relatief veel rietzangers. De meeste zaten in de rietzoom langs het Eemmeer, maar ook in telgebied Noord zagen wij flinke aantallen. Alle waarnemingen waren in de broedtijd. Landelijk neemt de rietzanger matig toe.

7	4	1	11	5	2	4
---	---	---	----	---	---	---

Bosrietzanger *Acrocephalus palustris*

Ook nu werden weer een paar bosrietzangers gemeld. De aantallen blijven klein.

67	150	153	241	280	213	127
----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Kleine karekiet *Acrocephalus scirpaceus*

De kleine karekiet is sterk afgenomen. Deze afname zien we niet in telgebied Zuid, maar daar komen heel weinig kleine karekieten voor. De oorzaken zijn niet duidelijk. Landelijk is sprake van een matige toename.

46	31	11	9	0	4	3
----	----	----	---	---	---	---

Spotvogel *Hippolais icterina*

Ook in deze periode werden weer een paar keer spotvogels waargenomen in bosjes bij boerderijen. Landelijk neemt de spotvogel na een eerdere afname weer wat toe.

6	4	3	2	1	13	1
---	---	---	---	---	----	---

Grasmus *Sylvia communis*

De grasmus is in deze periode maar één keer waargenomen. Waarschijnlijk is het gebied te open voor deze soort.

3	6	11	16	10	6	4
---	---	----	----	----	---	---

Tuinfluitier *Sylvia borin*

De waarnemingen suggereren dat we met broedvogels te maken hebben. Kennelijk zijn de bosjes in de polders niet (meer) geschikt voor deze soort, die een voorkeur voor vochtige lage bosjes heeft. Landelijk neemt de tuinfluitier na een eerdere afname weer wat toe.

2	1	7	16	12	27	15
---	---	---	----	----	----	----

Zwartkop *Sylvia atricapilla*

Ook de zwartkop vertoont een afname. De waarnemingen vallen in de broedtijd. Landelijk is sprake van een matige toename.

4	11	18	66	66	59	75
---	----	----	----	----	----	----

Tjiftjaf *Phylloscopus collybita*

De waarnemingen van de tjiftjaf vallen vrijwel allemaal tussen eind maart en augustus. Er zijn een paar waarnemingen later in het jaar. Landelijk neemt de tjiftjaf matig toe.

14	23	46	64	56	48	25
----	----	----	----	----	----	----

Fitis *Phylloscopus trochilus*

De fitis is in deze zes jaar verder afgenomen. Dit zou kunnen samenhangen met het ouder worden van de bosjes rond de boerderijen. De fitis heeft een voorkeur voor pioniervegetaties. Landelijk neemt de fitis matig toe.

2	3	0	22	2	16	15
---	---	---	----	---	----	----

Baardmannetje *Panurus biarmicus*

Er was één waarneming van een groep baardmannetjes. Dat was langs het Eemmeer in een rietkraag.

0	0	0	8	16	14	9
---	---	---	---	----	----	---

Staartmees *Aegithalos caudatus*

Bij twee gelegenheden zagen wij groepjes staartmezen. Er verandert dus niet veel bij de tellingen. Landelijk neemt deze soort wat af.

133	80	63	74	56	62	69
-----	----	----	----	----	----	----

Pimpelmees *Cyanistes caeruleus*

De aantallen pimpelmezen zijn in deze periode ongeveer gelijk gebleven. De toegenomen bebouwing met zijn omringende bosjes leidt kennelijk niet tot meer pimpelmezen. Landelijk neemt de soort wat toe.

291 367 190 292 236 234 190

Koolmees *Parus major*

De aantallen van de koolmees zijn niet wezenlijk veranderd al lijkt er mogelijk sprake van een kleine daling. Er is landelijk sprake van een matige toename.

0 1 0 2 0 6 1

Boomklever *Sitta europaea*

In deze zes jaar zagen wij één keer een boomklever. De landelijke aantallen nemen duidelijk toe, maar de Eempolders zijn natuurlijk niet zo'n geschikt gebied voor de boomklever.

0 9 1 7 3 1 4

Boomkruiper *Certhia brachydactyla*

In deze periode zagen we vier keer een boomkruiper. Ook deze soort neemt landelijk toe, maar onze aantallen zijn natuurlijk veel te klein om een trend te kunnen vaststellen.

13 21 18 22 47 68 67

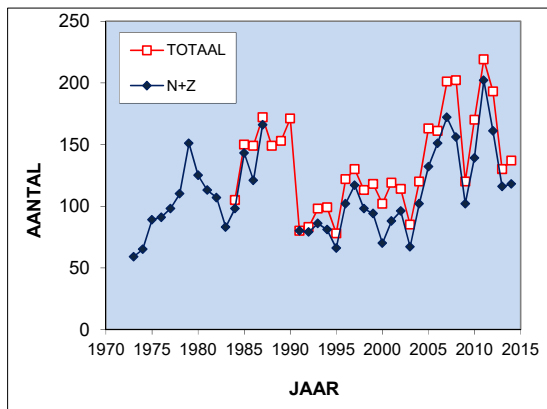
Gaai *Garrulus glandarius*

De totale aantallen van de gaai over deze zes jaar liggen op hetzelfde niveau als in de vorige periode. In die vorige periode zagen we echter meer dan de helft van het totaal in 2008. Nu zijn de aantallen veel gelijkmatiger verdeeld over de jaren. Dit blijkt ook uit een toename van de presentie. Het zou dus kunnen zijn dat de plaatselijke populatie wat toeneemt, waardoor we ze ook meer in de polders zien.

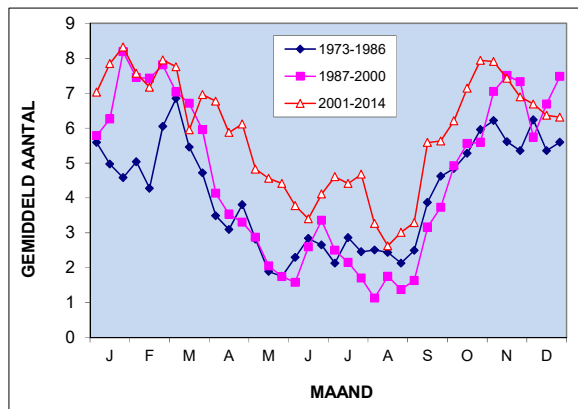
512 684 944 560 696 932 969

Ekster *Pica pica*

De totale aantallen van de ekster blijven op het relatief hoge niveau dat in de vorige periode al gehaald werd. Landelijk is de ekster stabiel, na een eerdere matige afname.

Totaal aantal getelde eksters per jaar.

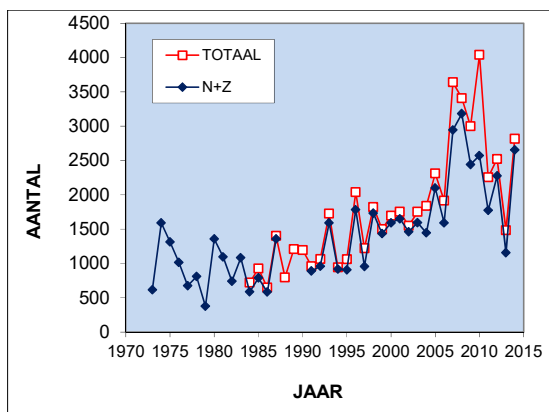
Gemiddeld aantal eksters per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

De verdeling over het jaar geeft lagere aantallen tussen april en oktober. Het is overigens mogelijk dat eksters – die vaak in bomen zitten – in die periode minder opvallen en daardoor ook minder worden waargenomen. Aan de andere kant is de plotselinge toename in september duidelijk eerder dan het moment waarop de bomen hun blad gaan verliezen.

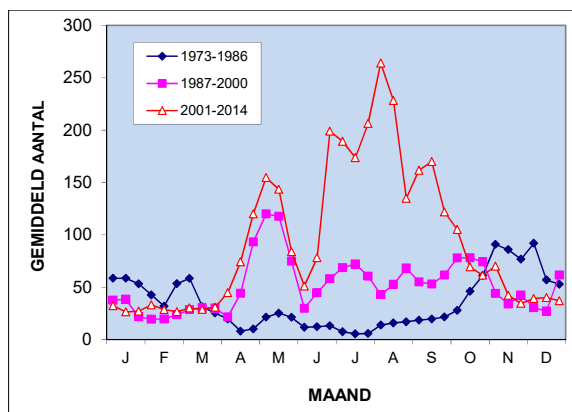
6011 5367 6170 7787 9533 14861 16112

Kauw *Corvus monedula*

De stijging van het aantal kauwen lijkt op te houden. Opvallend zijn de enorme variaties per jaar, die samenhangen met schommelingen van het aantal kauwen dat tussen juli en september – dus na de broedtijd – in de Eempolders verblijft. Landelijk neemt de kauw de laatste jaren wat toe.

Totaal aantal getelde kauwen per jaar.

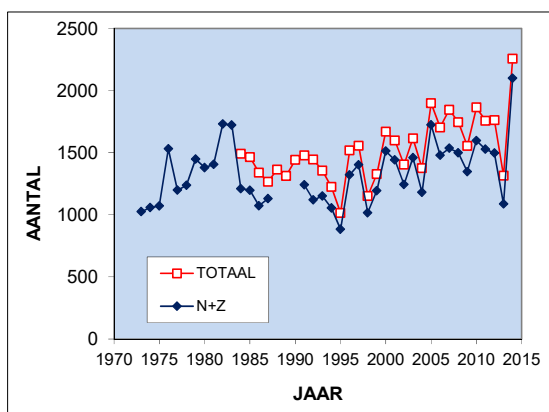
Gemiddeld aantal kauwen per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

De verdeling over het jaar toont een piek rond begin mei, een dip rond begin juni en dan hoge aantallen in juli tot en met september. Daarna zakken de aantallen in. Opvallend is dat er in de winter bij het begin van de avond grote aantallen kauwen net ten zuiden van de polders verzamelen. Dit is het voorverzamenen voor de trek naar de gezamenlijke slaappleaats. In die tijd van het jaar foerageren kauwen kennelijk op andere plaatsen dan de polders.

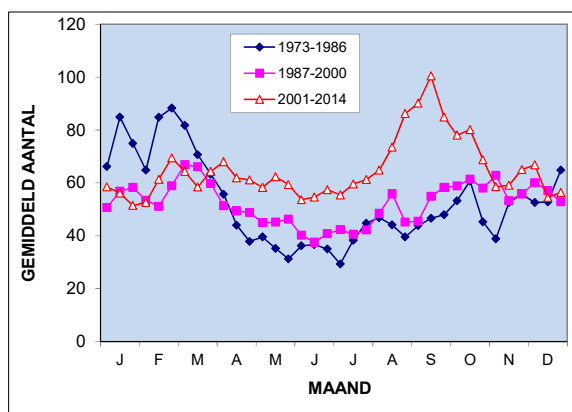
7120 9176 8188 8035 8706 10182 10509

Zwarte kraai *Corvus corone*

Het aantal zwarte kraaien is ongeveer constant gebleven. Alleen in 2014 zagen we opvallend veel kraaien. De toename treedt met name in het telgebied Zuid op. Landelijk is de zwarte kraai de laatste jaren stabiel, na een eerdere matige toename.

Totaal aantal getelde zwarte kraaien per jaar.

Gemiddeld aantal zwarte kraaien per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

De verdeling over het jaar geeft aan dat tegenwoordig de aantallen het grootste deel van het jaar constant zijn. De laatste jaren is er een duidelijke piek rond oktober. In de broedtijd (april-mei) is de dichtheid in het telgebied Noord meer dan twee maal zo laag als in de rest van het gebied. De zwarte kraai wordt beschouwd als een predator van weidevogels. Het is in dat verband interessant dat de dichtheid in de broedtijd in Noord – verreweg het belangrijkste weidevogelgebied – in de hele duur van de tellingen niet is veranderd.

0 0 0 0 0 7 12

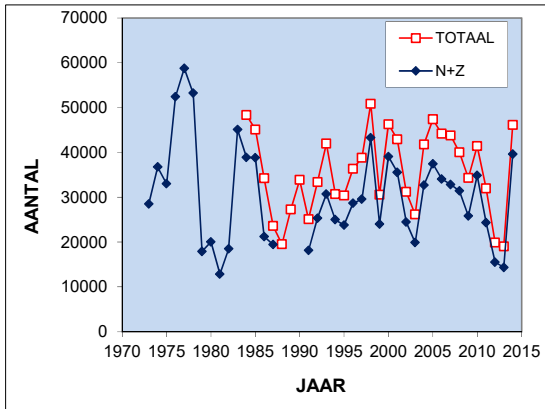
Raaf *Corvus corax*

Het aantal waarnemingen van raven is toegenomen tot zeven, met een totaal aantal van twaalf exemplaren. Mogelijk zijn er een aantal raven gemist door verwarring met zwarte kraaien.

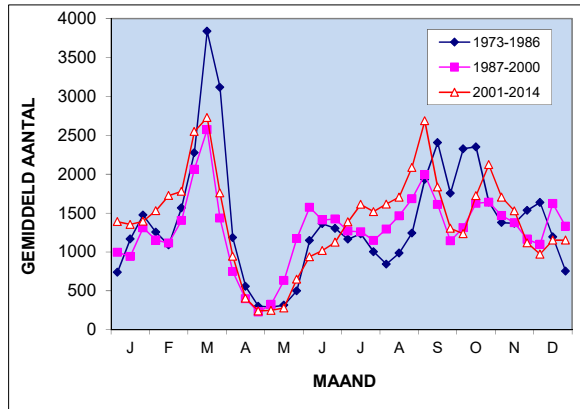
232647 162677 183609 197884 240596 243307 192739

Spreeuw *Sturnus vulgaris*

De aantallen van de spreeuw zijn min of meer constant. Er zijn wel grote variaties tussen de jaren, ook al omdat soms zeer grote aantallen aanwezig blijken te zijn. In 2012 en 2013 werden er opvallend weinig spreeuwen geteld.

Totaal aantal getelde spreeuwen per jaar.

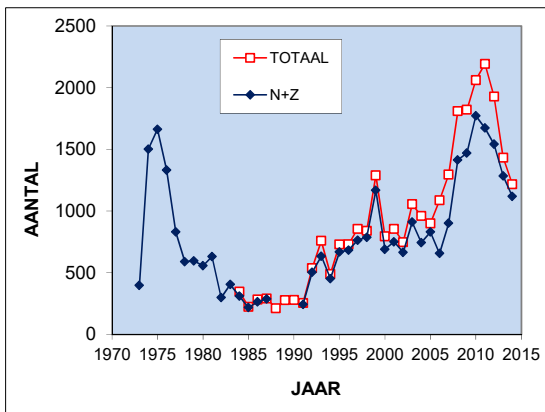
Gemiddeld aantal spreeuwen per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

De verdeling over het jaar toont pieken rond de trektijd, waarbij het voorjaar meer opvalt dan het najaar. Rond begin mei is er een sterke dip, die samenhangt met de broedtijd. In de polders is weinig broedgelegenheid, daardoor wijken de spreeuwen uit naar de omgeving (Mooij 2009c). De aantallen in de broedtijd zijn de laatste jaren laag. Landelijk zijn de aantallen van de spreeuw als broedvogel stabiel, na een eerdere afname. Als wintervogel neemt de spreeuw landelijk matig af, maar in de Eempolders lijken de aantallen stabiel.

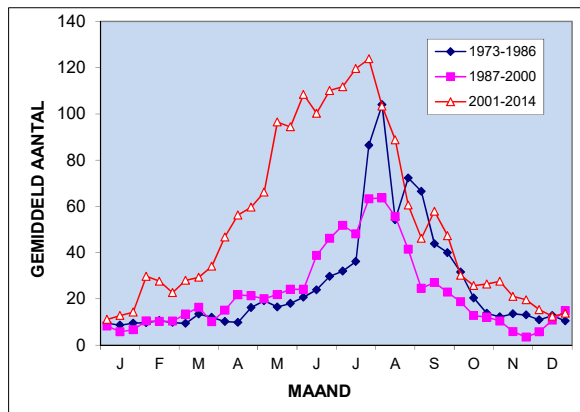
6311 2832 1564 3498 5380 7104 10649

Huismus *Passer domesticus*

Het aantal waarnemingen van de huismus (die als een gevoelig soort op de Rode Lijst staat) is in deze zes jaar verder opgelopen. Bij de meeste boerderijen in de polders zitten tegenwoordig wel een aantal mussen. De dichtheid is in de telgebieden Noord en Zuid ongeveer gelijk, in de Oostermeent is hij gemiddeld wat hoger. Landelijk is de huismus na een eerdere afname stabiel. De laatste drie jaar nemen de aantallen af, we moeten afwachten of dat toeval is.

Totaal aantal getelde huismussen per jaar.

Gemiddeld aantal huismussen per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

De verdeling over het jaar toont een toename in de eerste zeven maanden van het jaar, gevolgd door een afname in de rest van het jaar. Een deel van de toename komt ongetwijfeld doordat er jonge vogels uitvliegen. De toename begint echter al voor de broedtijd, dus er komen dan extra mussen naar de polders of de kans dat wij ze zien neemt toe. Wat de beste verklaring is valt niet zonder verder gericht onderzoek te zeggen.

614 278 1015 625 403 613 801

Ringmus *Passer montanus*

De ringmus is de afgelopen zes jaar wat toegenomen, met name door relatief hoge aantallen in juli. Landelijk lopen de aantallen sterk terug, wat de reden is dat deze soort als gevoelig op de Rode Lijst staat.

457 526 262 283 319 435 362

Vink *Fringilla coelebs*

De toename van het jaartotaal die de vink tot nu toe liet zien is doorbroken. De langzame toename in de broedtijd lijkt door te zetten, maar in het najaar waren de aantallen juist lager dan in de vorige periode.

38 26 29 70 128 63 165

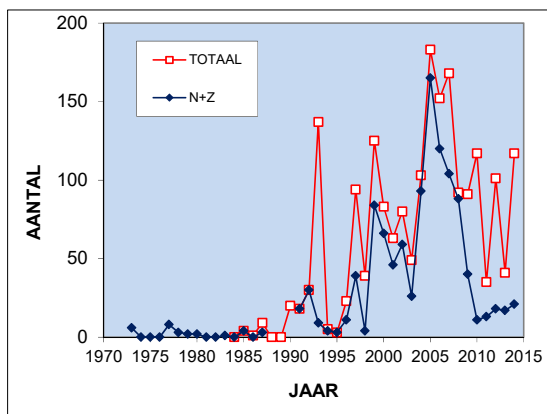
Groenling *Carduelis chloris*

De groenling is in deze periode duidelijk toegenomen. Er zijn relatief veel waarnemingen uit de broedtijd. Het is daarom aannemelijk dat in de polders gebroed wordt. Landelijk neemt de groenling de laatste jaren als broedvogel toe.

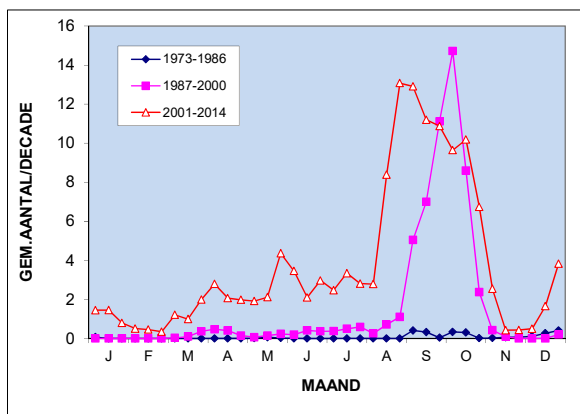
17 5 34 216 484 747 502

Putter *Carduelis carduelis*

Ten opzichte van de vorige zes jaar zijn de aantallen in de telgebieden Noord en Zuid sterk afgenomen. In de Oosterveent was juist sprake van een stijging. Landelijk meldt men een sterke toename.

Totaal aantal getelde putters per jaar.

Gemiddeld aantal putters per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

Uit de verdeling over het jaar blijkt dat wij de grootste aantallen zien in de periode augustus-oktober. Daarbij valt op dat alleen in de Oosterveent de aantallen in augustus hoog zijn

56 16 4 46 17 55 20

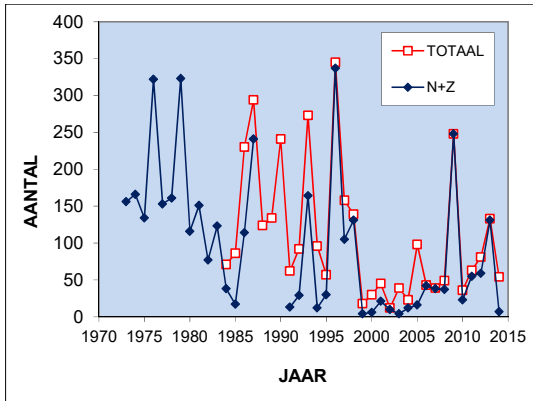
Sijs *Carduelis spinus*

Er werd maar één keer een groep sijzen waargenomen. De polders zijn waarschijnlijk te open voor deze soort.

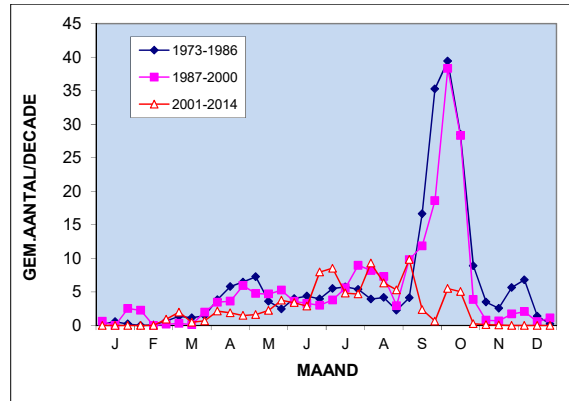
1092 861 1109 925 402 291 615

Kneu *Carduelis cannabina*

De totale aantallen van de kneu zijn in deze zes jaar sterk gestegen ten opzichte van de vorige periode. Als we in detail kijken zien we dat deze stijging bijna helemaal is opgetreden in telgebied Noord. Vooral in de maanden juli en augustus.

Totaal aantal getelde kneuen per jaar.

Gemiddeld aantal kneuen per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

974   348   374   483   421   281   224

Rietgors *Emberiza schoeniclus*

De aantallen van de rietgors zijn weer wat afgenomen. Dat komt vooral doordat de laatste sporen van de najaarstrek (in het begin van de tellingen de periode met verreweg de grootste aantallen) nu verdwenen zijn. Ook de presentie is gezakt. In telgebied Zuid zien we maar weinig rietgorzen, de aantallen in Noord en de Oostermeent zijn ongeveer gelijk.

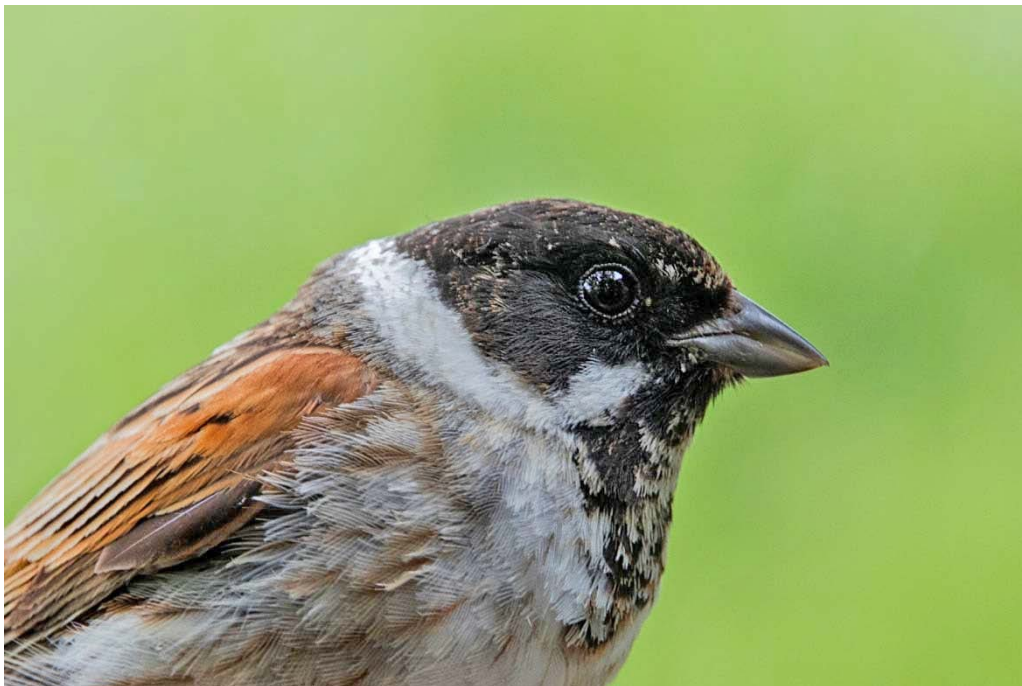

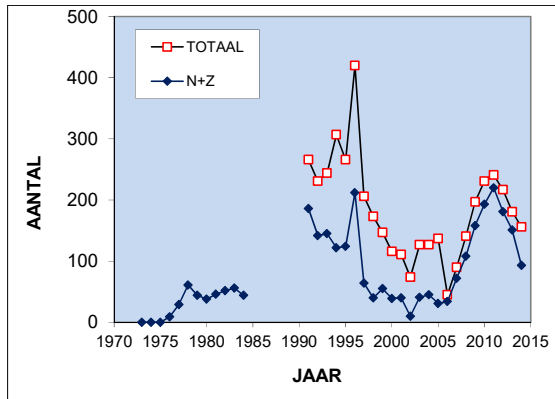
Foto: Hugo Weenen

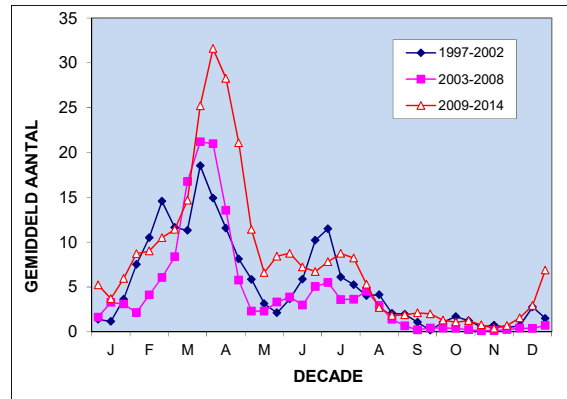

ZOOGDIEREN

Zoals gebruikelijk werden ook de wilde zoogdieren genoteerd die we bij de tellingen tegen kwamen. Daarbij werd alleen de haas zo regelmatig waargenomen dat een verdere analyse van die waarnemingen zin heeft. In de afgelopen jaren steeg het aantal hazen in eerste instantie sterk, maar de laatste drie jaar daalde het weer. In de meeste jaren zagen wij het grootste aantal hazen in het telgebied Noord.

Totaal aantal getelde hazen per jaar.

Gemiddeld aantal hazen per decade voor de drie periodes van veertien jaar.

De verdeling over het jaar toont een sterke piek rond eind maart. In de periode september tot en met november zien wij nauwelijks hazen. De interpretatie hiervan is moeilijk omdat de hazen in sommige delen van het jaar zich veel opvallender gedragen dan in andere maanden.

Referenties

- Alleyn, W.F., Bergh, L.M.J. van den, Braaksma, S.J., Haar, Th.J.F.A. ter, Jonkers, D.A., Leys, H.N. & Straaten, J. van der (eindredactie) 1971. Avifauna van Midden-Nederland, Van Gorcum, Assen.
- Beintema, A., Moedt, O., & Ellinger, D. 1995. Ecologische Atlas van de Nederlandse Weidevogels. Schuyt en Co., Haarlem.
- Bijlsma, R.G., Hustings, F. & Camphuysen, C.J. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- Hustings, F., Koffijberg, K., Winden, E. van, & Roomen, M. van, Sovon Ganzen- en Zwanenwerkgroep & L. Soldaat. 2008. Watervogels in Nederland in 2006/2007. Sovon-monitoringrapport 2008/04, Waterdienst-rapport 2008-061. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Jonkers, D.A. 1972. Eempolder in het vizier. De Korhaan 6(6): 2.
- Jonkers, D.A. 2006. Resultaten van weidevogelinventarisaties in delen van de Noordpolder te Veld, Maatpolder en object De Slaag (Hoogland) in 2006. Uitgave 158. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum.
- Klein, J. 1972. Werkgroep Eemland. De Korhaan 6(7): 4-5.
- Klippel, N.A. & Leyden, A. van, 1981. Vogels in de Eempolders. Zes jaren Eempoldertellingen 1973-1978. Uitgave 34. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum.
- Kole, R.A. & Klippel, N.A. 1989. De vogels in de westelijke Eempolders. Periodieke tellingen tot 1984 in Noord- en Zuidpolder te Veld en Oostermeent. Uitgave 63. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum.
- LWVT & Sovon 2002. Vogeltrek over Nederland 1976-1993. Schuyt & Co, Haarlem.
- Mooij, J. 2005a. Hoe de Bonte Kraai verdween uit de Eempolders. De Korhaan 39(3): 71-72.
- Mooij, J. 2005b. Het voorkomen van de Grutto in de Eempolders. De Korhaan 39(5): 136-138.
- Mooij, J. 2006a. De Knobbelzwaan in de Eempolders. De Korhaan 40(1): 11-12.
- Mooij, J. 2006b. Het voorkomen van de Scholekster in de Eempolders. De Korhaan 40(2): 45-46.
- Mooij, J. 2006c. Het voorkomen van de Veldleeuwrik in de Eempolders. De Korhaan 40(3): 68-70.
- Mooij, J. 2006d. De Tureluur in de westelijke Eempolders. De Korhaan 40(4): 95-96.
- Mooij, J. 2006e. Het voorkomen van de Graspieper in de Eempolders. De Korhaan 40(5): 124-125.
- Mooij, J. 2007a. De vogels in de westelijke Eempolders, na de landinrichting (1991 t/m 2002). Uitgave 159. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum.
- Mooij, J. 2007b. Het voorkomen van de Kievit in de Eempolders. De Korhaan 41(2): 53-54.
- Mooij, J. 2007c. Het voorkomen van de Huismus in de Eempolders. De Korhaan 41(3): 82-83.
- Mooij, J. 2008a. Het voorkomen van kwikstaarten in de Eempolders. De Korhaan 42(1): 29-31.
- Mooij, J. 2008b. Muizenjaren in de Eempolders. De Korhaan 42(2): 63-66.
- Mooij, J. 2008c. De Grauwe Gans in de westelijke Eempolders. De Korhaan 42(3): 56-57.
- Mooij, J. 2008d. De Watersnip in de westelijke Eempolders. De Korhaan 42(4): 112-114.

- Mooij, J. 2008e Het voorkomen van de Zwarte Kraai in de westelijke Eempolders. De Korhaan 42(5): 145-147.
- Mooij, J. 2009a. De Kleine Zwaan in de westelijke Eempolders. De Korhaan 43(2): 52-53.
- Mooij, J. 2009b. De Nijlgans in de westelijke Eempolders. De Korhaan 43(3): 88-89.
- Mooij, J. 2009c Het voorkomen van de Spreeuw in de Eempolders. De Korhaan 43(4): 114-115.
- Mooij, J. 2009d Het voorkomen van de Canadese Gans in de westelijke Eempolders. De Korhaan 43(5): 145-146.
- Mooij, J. 2010a Het voorkomen van de Wulp in de westelijke Eempolders. De Korhaan 44(1): 5-6.
- Mooij, J. 2010b Het voorkomen van de Kauw in de westelijke Eempolders. De Korhaan 44(2): 60-62.
- Mooij, J. 2010c Het voorkomen van de Koekoek in de westelijke Eempolders. De Korhaan 44(3): 100-101.
- Mooij, J. 2010d Het voorkomen van de Kempshaan in de westelijke Eempolders. De Korhaan 44(4): 136-138.
- Mooij, J. 2010e Het voorkomen van de Kogans in de westelijke Eempolders. De Korhaan 44(5): 161-162.
- Mooij, J. 2011a. Het voorkomen van de Wilde Eend in de westelijke Eempolders. De Korhaan 45(1): 6-7.
- Mooij, J. 2011b. Wat feitjes rond de duizendste Eempoldertelling. De Korhaan 45(2): 60-62.
- Mooij, J. 2011c. Het voorkomen van de kokmeeuw in de westelijke Eempolders. De Korhaan 45(3): 96-98.
- Mooij, J. 2011d. Het voorkomen van de gierzwaluw in de westelijke Eempolders. De Korhaan 45(4): 137-139.
- Mooij, J. 2011e. Het voorkomen van de boerenzwaluw in de westelijke Eempolders. De Korhaan 45(5): 183-185.
- Mooij J. 2011f. De vogels in de westelijke Eempolders 2003 t/m 2008. Uitgave 204. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum.
- Mooij, J. 2012a. Het voorkomen van het waterhoen in de westelijke Eempolders. De Korhaan 46(1): 31-32.
- Mooij, J. 2012b. Het voorkomen van de torenvalk in de westelijke Eempolders. De Korhaan 46(2): 68-70.
- Mooij, J. 2012c. Het voorkomen van de buizerd in de westelijke Eempolders. De Korhaan 46(3): 108-110.
- Mooij, J. 2012d. Het voorkomen van de meerkoet in de westelijke Eempolders. De Korhaan 46(4): 146-147.
- Mooij, J. 2012e. Het voorkomen van de houtduif in de westelijke Eempolders. De Korhaan 46(5): 180-181.
- Mooij, J. 2013a. Het voorkomen van de blauwe reiger in de westelijke Eempolders. De Korhaan 47(1): 18-19.
- Mooij, J. 2013b. Het voorkomen van de brandgans in de westelijke Eempolders. De Korhaan 47(2): 60-61.
- Mooij, J. 2013c. Het voorkomen van de fuut in de westelijke Eempolders. De Korhaan 47(3): 131-132.
- Mooij, J. 2013d. Graseters in de westelijke Eempolders. De Korhaan 47(4): 145-147.
- Mooij, J. 2013e. Graseters in de westelijke Eempolders in de periode januari tot en met maart. De Korhaan 47(5): 182-184.
- Mooij, J. 2013f. De Huiszwaluw in de westelijke Eempolders 1973-2012. het Vogeljaar 61(4+5): 196-200.
- Mooij, J. 2014a. Graseters in de westelijke Eempolders in de periode april tot en met juni. De Korhaan 48(1): 7-9.

- Mooij, J. 2014b. Graseters in de westelijke Eempolders in de periode juli tot en met september. *De Korhaan* 48(2): 62-63.
- Mooij, J. 2014c. Graseters in de westelijke Eempolders in de periode oktober tot en met december. *De Korhaan* 48(3): 95-97.
- Mooij, J. 2014d. Het voorkomen van de holenduif in de westelijke Eempolders. *De Korhaan* 48(4): 135-136.
- Mooij, J. 2014e. Het voorkomen van de kneu in de westelijke Eempolders. *De Korhaan* 48(5): 182-183.
- Mooij, J. 2015a. Het voorkomen van de putter in de westelijke Eempolders. *De Korhaan* 49(1): 30-31.
- Mooij, J. 2015b. De grutto in de Eempolders, tien jaar later. *De Korhaan* 49(2): 65-67.
- Mooij, J. 2015c. Het voorkomen van de tapuit in de westelijke Eempolders. *De Korhaan* 49(3): 120-121.
- Mooij, J. 2015d. Het voorkomen van de bergeend in de westelijke Eempolders. *De Korhaan* 49(4): 3-5.
- Mooij, J. 2015e. Het voorkomen van de kuifeend in de westelijke Eempolders. *De Korhaan* 49(5): 13-14.
- Mooij, J. 2016a. Het voorkomen van de bruine kiekendief in de westelijke Eempolders. *De Korhaan* 50(1): 6-7.
- Sovon Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland. Leiden.
- Veen, R. van & Klippel, N.A. 1994. Vogels in de westelijke Eempolders. Op weg naar landinrichting. Uitgave 91. Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken, Hilversum.

Medewerkenden

De hier gerapporteerde gegevens zijn verzameld door 471 telploegen van minstens twee personen. Uiteraard staan en vallen de Eempoldertellingen met de inzet van onze tellers. In deze zes jaar waren dit:

A.M. Broeckman, J. Domhof, J. Gruber, T. van Heijningen, C. Hoogeboom, R. Kes, N.A. Klippel, R.A. Kole, M. Kraal, C. Kruseman, F. Landman, J. Meijer, J. Mooij, C. Plomp, D. Prop, P. Senteur, B. van Steenis, E. van de Velde, J. de Vlieg, B. Vos & H. Westendorp.

De waarde van de Eempoldertellingen berust vooral op de lange periode waarin geteld is. Daarom is ook de bijdrage van de tellers uit de jaren voor 2008 heel belangrijk. Hier volgen ook hun namen, voorzover ze niet in de vorige lijst staan:

A. Aalmoes-Wetser, C. Abbenes, G. Abbenes, R. van de Akker, B.P. Bakker, M. Bakker, F. Beffers, P.R. Beijaard, A. Berkeljon, W.J. Bindt, S. Birnie, B. van Bladeren, S. Bloemendaal, I. Blokpoel, J.W. Bouwman, R. van de Brink, W. van de Brink, Y. Bosman, G. Brouwer, P.A. de Bruyn, M. Doornveld, D. van Dorp, H.F. Dorrenboom, A.J. Douma, W. Duurland, N. Dwars, L. Dwars-van Achterbergh, L.J.G. Dijk, G. van Essen, J. van Essen, J. van Galen Last, J. Gouw, M. de Graaf, O. de Graaff, F. Griffioen, J.P. Grootes, P. Hamel, H. Hardon, A.C. Hartlief, L. Hartog, G. Heijn, M. Hemmers, M. Haverkamp, M. Hinterding, F. Hoes, P. Hollander, M. van Houten, S. Jansen, D.A. Jonkers, T. Jonkers, C. Josiasse, A. van Kammen, W. van de Kamp, P. Keuning, A. van Klaveren, J. van Klaveren, I. Karsemijer, J. Klein, M. Klomps, L. Konings, M. Koopman, L. Kramp, M. Landman, K. Langenberg, W. Langendorff, H.J. van der Leen, W. Leurs, A. van Leyden, F. van Lier, J.J. Lodewijkx, G.J. van Loenen, H. Luchies, R.P.H. van Maanen, R.J. Mammen, G. Marmelstein, M.C.G. Matthijssen, G. Merckx, H. Moerman, A. du Mosch, C. Nieuwenhuizen, J. Nijman, J. Ohlrichs, H. van Oosterhout, L.G. Persijn, M.J. Persijn, A.G.H.W. Pluister, P. van de Poel, S.H. Poelstra, A. Poelstra-Kuyman, H. Pollema, G. Proost, A. Rebel, J. Reddingius, H.W. Reddingius, F. Reijmerink, G.I. Rieken, J. van Riel, B. Roor, C.M.T.I. Rosier, L.F. Rijnja, H. Schaap, C. van der Staak, S. Staps, H.D. van Stipriaan, L. Stomp, J. Taapken, F. Tangerman, T. Trompetter, R. van Veen, J. Veeneklaas, F. van de Veer, R. Veltkamp, M. Verhey, A.P. Vermeule, M. Verschuren, R. Verschuren, Y.S. Vogel, H.P. Vos, M. van de Water, H. Weenen, G. Weil, W. Weitjens, J. van de Werf, A. van de Werf, J.D.N. Westeneng, J. de Wilde, F.H. van de Weijer, J. Wilde-van Meurs, B. Wildschut, R. Willemstein, F. Wilms & I.C. van Woersum.

BIJLAGE 1 -Teldata

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
2009	10/1	24/1	7/2	21/2	7/3	21/3	4/4	18/4	2/5	16/5	30/5	13/6	27/6	11/7	25/7	8/8	22/8	5/9	19/9	3/10	17/10	31/10	14/11	28/11	12/12	26/12
2010	9/1	23/1	6/2	20/2	6/3	20/3	3/4	17/4	1/5	15/5	29/5	12/6	26/6	10/7	24/7	7/8	21/8	4/9	18/9	2/10	16/10	30/10	13/11	27/11	11/12	25/12
2011	8/1	22/1	5/2	19/2	5/3	19/3	2/4	16/4	30/4	14/5	28/5	11/6	25/6	9/7	23/7	6/8	20/8	3/9	17/9	1/10	15/10	29/10	12/11	26/11	10/12	24/12
2012	7/1	21/1	4/2	18/2	3/3	17/3	31/3	14/4	28/4	12/5	26/5	9/6	23/6	7/7	21/7	4/8	18/8	1/9	15/9	29/9	13/10	27/10	10/11	24/11	8/12	22/12
2013	5/1	19/1	2/2	16/2	2/3	16/3	30/3	13/4	27/4	11/5	25/5	8/6	22/6	6/7	20/7	3/8	17/8	31/8	14/9	28/9	12/10	26/10	9/11	23/11	7/12	21/12
2014	4/1	18/1	1/2	15/2	1/3	15/3	29/3	12/4	26/4	10/5	24/5	7/6	21/6	5/7	19/7	2/8	16/8	30/8	13/9	27/9	11/10	25/10	8/11	22/11	6/12	20/12

BIJLAGE 2 – Incidentele waarnemingen

Soort	Aantal en jaar/ nummer van de telling
Geoorde Fuut	1 ex. 09-03 /
Purperreiger	1 ex. 10/18 / 1 ex. 11-17 / 1 ex. 12-16 / 1 ex. 14-16 / 1 ex. 14-19
Roerdomp	1 ex. 10/3
Zwarte Zwaan	1 ex. 10-01 / 2 ex. 14-16 / 2 ex. 14-23
Toendrarietgans	2 ex. 09-07 / 12 ex. 09-22 / 2 ex. 09/24 / 4 ex. 11-04 / 8 ex. 12/04
Sneeuwgans	2 ex. 09-24 / 1 ex. 11-05
Roodhalsgans	2 ex. 12-06 / 2 ex. 12-07
Amerikaanse smient	1 ex. 14/14
Middelste Zaagbek	2 ex. 09-09 /
Zeearend	1 ex. 10-05 / 1 ex. 11-23 / 1 ex. 14-8
Ruigpootbuizerd	2 ex. 13-07
Rode Wouw	1 ex. 10-16
Zwarte wouw	1 ex. 14-08 / 2 ex. 14/16
Visarend	1 ex. 12-08 / 1 ex. 14/18
Kwartel	1 ex. 11-12
Waterral	1 ex. 10-14
Kleine Plevier	2 ex. 11-14 / 1 ex. 12-08 / 1 ex. 13-05
Zilverplevier	44 ex. 10-05
Regenwulp	20 ex. 09-14 / 1 ex. 11-17 / 4 ex. 13-08
Bosruiter	1 ex. 09-13 / 3 ex. 11-09 / 1 ex. 11-15 / 5 ex. 12-04
Bonte Strandloper	1 ex. 11-07 / 8 ex. 12-06
Zwartkopmeeuw	3 ex. 11-07 / 1 ex. 11-12 / 2 ex. 12-09 / 1 ex. 12-11
Zwarte Stern	4 ex. 09-17 /
Velduil	
Grote Bonte Specht	1 ex. 11-02 / 1 ex. 12-06 1 ex. 13-01 / 1 ex. 13-08 / 1 ex. 13-25
Waterpieper	
Grote Gele Kwikstaart	2 ex. 14/09
Grote Lijster	1 ex. 11-13
Blauwborst	1 ex. 09-12 / 1 ex. 13-11 / 1 ex. 14-12
Zwarte Roodstaart	1 ex. 14-07
Koperwiek	20 ex. 10-22 / 2 ex. 12-22 / 2 ex. 12-24 / 3 ex. 14-25
Grote Lijster	
Sprinkhaanzanger	
Bosrietzanger	3 ex. 10-11 / 1 ex. 11-14
Spotvogel	2 ex. 09-10 / 1 ex. 09-13
Grasmus	1 ex. 11-11 / 3 ex. 14-12
Tuinfluitier	1 ex. 09-10 / 1 ex. 09-12 / 1 ex. 10-12 / 1 ex. 12-14 / 1 ex. 14-10
Bonte Vliegenvanger	
Grauwe Vliegenvanger	
Baardmannetje	15 ex. 09-21 /
Staartmees	6 ex. 10-24 / 3 ex. 13-26
Boomklever	1 ex. 09-09
Boomkruiper	1 ex. 09-01 / 1 ex. 10-10 / 1 ex. 10-24 / 1 ex. 12-22
Keep	
Sijs	20 ex. 10-03
Sneeuwgorst	1 ex. 10-24
Grauwe Gors	1 ex. 13-18

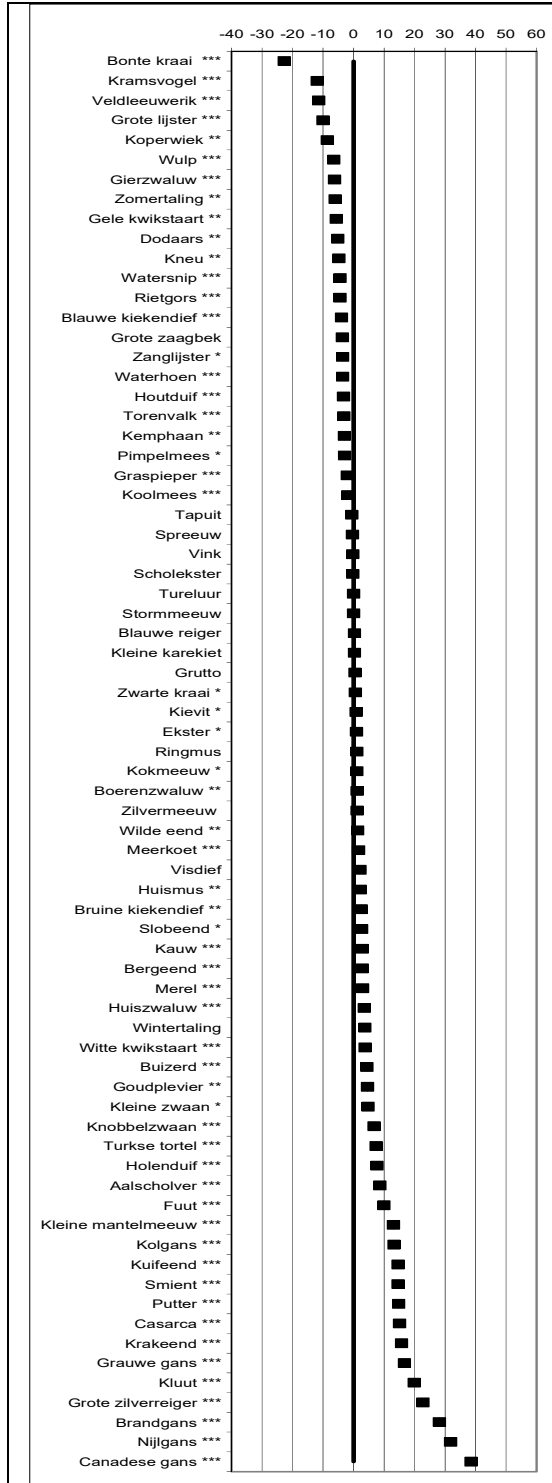
Tabel 2- In deze lijst staan alle soorten die tussen 2009 en 2014 maximaal vijf keer werden waargenomen.

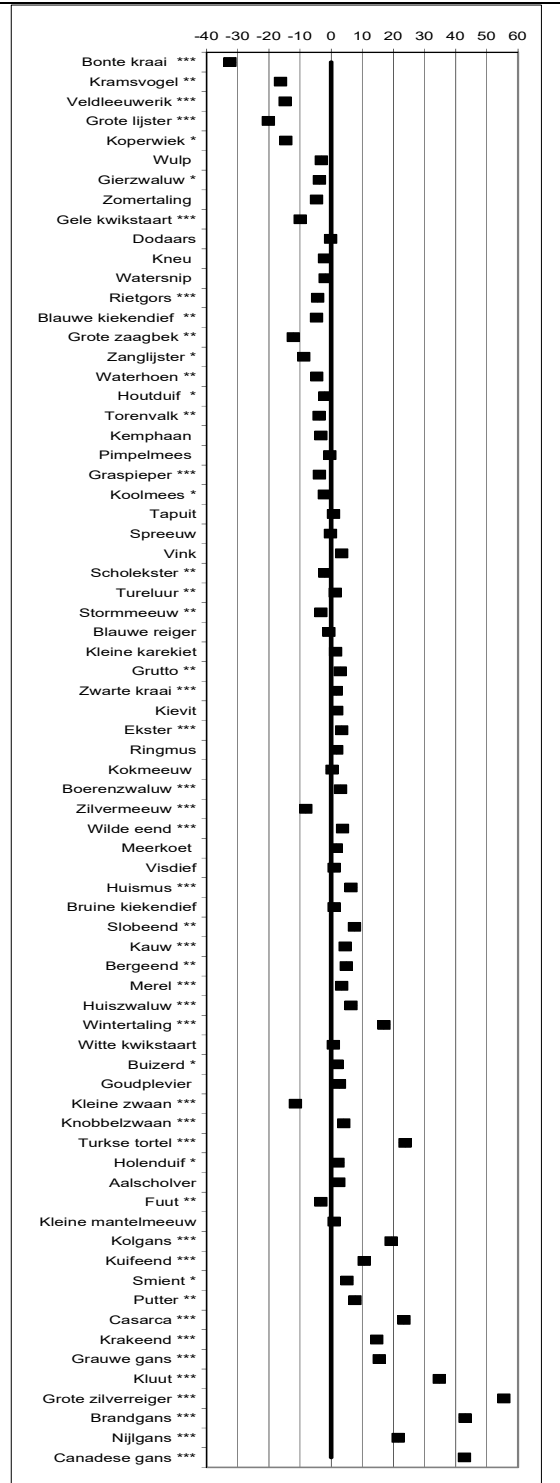
BIJLAGE 3 - Jaarlijkse verandering in procenten

Gemiddelde jaarlijkse verandering in procenten over de periodes 1973-2014 en 1991-2014. (zie hoofdstuk Samenvatting resultaten voor toelichting)

*** zeer significant ($p < 0,001$) ** significant ($p < 0,01$) * matig significant ($p < 0,05$)

Figuur 4. 1973-2014 (zonder Oostermeent)

Figuur 5. 1991-2014 (met Oostermeent)

BIJLAGE 4 - Resultaten tellingen

NAAM	JAAR	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	T23	T24	T25	T26	TOTAAL	
Doddaars	2009			2															1	1								4	
	2010				2													1										4	
	2011				2														1									3	
	2012																					1						4	
	2013																									5		5	
Fuut	2009			1	5	2	1	1	1	4	3	7	13	5	2	4	1	1	1		4	4				2	1	62	
	2010			1	2	1	3	2	2	3	2	2	6	3	6	3	1	1	1		1	1	1	2				34	
	2011			1	1	1	2	2	3	2	2	3	5	5	7	2	2	2	2		2	2	3	3	1			45	
	2012				1	1	3	1	8	7	1	1	2	3	1	2	1	2	2	2	2	3	1	4	1			40	
	2013				2	2	3	2	5	4	2	4	2	1	2	2	4	4	6	1	1	1	1	1	1	2		26	
Aalscholver	2009	32	46	6	11	3	1	7	1	7	9	8	19	5	12	7	5	6	5	11	14	16	23	38	7	14	3	316	
	2010	18	3	3	12	1	4	3	9	2	4	1	7	4	2	3	2	5	5	9	7	20	63	36	2	27	2	251	
	2011	2	1	10	10	19	2	3	5	19	3	5	11	6	4	11	2	2	2	14	3	6	23	28	30	5	16	242	
	2012	30	23	10	4	2	1	9	2	6	1	2	5	2	100	3	1	4	3	7	4	6	25	18	3	5	22	294	
	2013	6	4	4	6	3	3	14	2	2	1	2	5	7	3	1	4	4	5	6	6	15	13	19	4	7	7	143	
	2014	6	3	7	13	6	2	2	4	4	4	2	4	2	5	4	14	4	4	1	3	2	34	36	13	9	12	186	
	Blauwe Reiger	2009	8	16	6	10	13	11	8	7	20	7	29	29	19	22	22	32	20	35	30	13	33	36	23	19	36	21	525
		2010	9	8	12	16	6	8	5	11	10	20	14	21	25	41	40	40	49	82	36	35	32	25	19	24	13	4	605
		2011	6	19	7	8	20	10	12	12	17	19	16	29	29	23	27	31	26	31	38	33	32	25	24	25	13	14	546
		2012	17	8	1	4	4	10	10	11	8	8	18	8	14	11	22	16	38	26	44	20	26	20	13	19	5	7	388
2013		11	2	13	8	4	7	8	4	15	10	6	22	18	34	29	36	29	40	18	29	18	25	31	18	30	16	485	
2014		35	16	11	11	18	14	9	24	19	22	28	24	45	67	65	89	87	77	41	67	60	55	67	55	70	23	1099	
2009		3	7	3	9	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	3	2	3	4	5	3	8	6	11	4	15	8	102	
2010		1	2	8	16	9	6	1	1	1	1	1	1	2	3	3	3	4	17	25	9	9	13	12	7	9	156		
Grote Zilverreiger	2011	4	13	2	2	18				3			2	1	9	6	5	3	4	6	2	12	8	16	11	9	135		
	2012	12	7	4	4	2					1	1	4	1	2	2	6	4	2	10	9	22	10	17	3	3	8	121	
	2013	10	1	4	6	1	8	4		1			4	1	5	3	11	6	17	7	3	13	15	13	18	26	10	187	
	2014	22	26	13	12	36	13	7			1		1	3	7	21	38	35	22	54	15	48	62	54	30	64	27	610	
	Ooievaar	2009																											0
		2010													1	1	1	1	3		23								6
		2011																											24
		2012																											3
2013																												6	
Lepelaar	2009																											25	
	2010			1						1	2	3	4	7	12	5	1	3	1	2		3						37	
	2011																											25	
	2012																											18	
	2013																											13	
Knobbelzwaan	2009	89	234	400	204	171	165	280	174	108	34	35	59	16	20	20	27	46	43	148	79	156	111	172	144	287	179	3401	
	2010	148	132	216	193	92	72	198	209	102	52	23	20	17	25	12	23	47	96	82	81	87	121	187	198	349	71	2853	
	2011	170	183	196	180	142	128	132	127	64	15	26	21	15	22	29	21	49	72	75	49	68	88	74	106	306	190	2548	
	2012	208	189	76	143	97	133	185	173	89	54	16	25	12	16	16	14	9	17	40	49	55	42	161	31	60	107	2017	
	2013	129	12	117	253	194	260	209	187	233	164	62	15	24	41	12	17	6	20	21	15	40	23	95	101	208	135	2593	
	2014	120	230	331	161	218	241	235	159	131	51	34	29	31	55	35	31	52	25	36	49	48	77	70	141	172	173	2935	

NAAM	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	T23	T24	T25	T26	Totaal		
Kleine Zwaan	2009	400	147	252	82																	13		8	47	110	1051		
	2010	123	275	51	120																				29	49	655		
	2011	112	69	44	25																					10	260		
	2012	118	244	172	50																		2				38	622	
	2013	90	170	34	13																					140	309		
2014		3																								14	157		
Wilde Zwaan	2009																										0		
	2010	14	108		7																						122		
	2011		6																								20		
	2012			6																							0		
	2013																										6		
2014																										0			
Kolgans	2009	500	4255	326	4200	3770	5000	20													190	1620	4950	667	1952	1274	28724		
	2010	8322	4850	6854	10630	7497	5073	5147												450	1500	3082	1410	1010	3466	59291			
	2011	5341	7895	1663	10576	3418	2790	150	4	2											476	3204	2430	2752	1500	4642	46843		
	2012	5166	3800	202	7810	6704	980	1									1					802	169	710	14	510	3650	30519	
	2013	50	870	1185	2800	4630	50	172	2		30		2						95	1	690	4492	900	302	1114	3432	20822		
	2014	3128	6770	3180	794	14480	9010	12	384	1											3258	4700	1490	2790	7022	13457	70476		
	Grauwe Gans	2009	23	2390	2382	861	1254	5746	188	741	375	184	616	999	1660	427	66	26	285	419	486	1105	1648	5047	820	2100	2442	33420	
		2010	5620	5600	2553	2643	3978	762	702	885	1597	959	146	234	480	728	914	78	275	2402	1270	420	2902	878	1713	3512	3008	18	44277
		2011	4764	8800	1752	7011	810	116	607	402	1323	630	191	49	210	2015	1547	411	553	138	944	1190	541	1200	525	972	1754	38989	
		2012	4117	2324	548	4320	1195	1811	288	389	452	748	153	17	483	997	2167	288	410	548	745	1158	375	1035	953	16	571	2249	28357
2013		567	1572	1435	2157	766	834	1190	194	678	567	378	94	504	1196	833	693	104	331	636	1068	186	525	2226	3697	1461	2491	26383	
2014		5861	4718	3472	12671	3786	6458	215	996	272	706	137	89	114	682	475	343	630	1124	1414	439	694	4100	3185	1117	1170	3775	58643	
Canadese Gans		2009		140	137	98	59	75	138	48	11	51	54		56	89	194	184	119	220	132	186	230	430	50		1	2747	
		2010		126	784	83	263	41	113	51	60	62	22	16	22	125	155	121	327	340	145	121	235	1	841			4179	
		2011	207	831	343	140	42	68	64	33	42	51	34	25	18	88	149	314	240	290	300	122	26	167	151	191	80	206	4222
		2012	178	162		222	48	41	41	38	46	16	55	6	31	31	53	26	263	168	267	134	277	300	351	5	107	2866	
	2013	200		154	14	88	79	39	74	71	15	25	52	78	83	41	127	23	274	438	40	65	146	117	60	138	2441		
	2014		191	1060	31	236	30	68	43	11	27	43	13	25	44	106	253	380	281	297	87	240	300	117	85	28	6	4002	
Indische Gans	2009																										0		
	2010										1																0		
	2011							1																			2		
	2012		2																								4		
	2013																										2		
2014																										2			
Brandgans	2009		234	20	1280	4000	100	50	12	10	16										60		20		4	33	5846		
	2010	2220	600	19	3020	1320	4850	4730	90	24	12	60			4		21		93			27	120	188	4500		21898		
	2011	2350	6296	200	4455	6130	386	9007	4510	9	4		38		305		80	1			32	42	82			1460	35387		
	2012	6611	730	300	10760	22600	11000	10000	4752	4	5						50	135	31	325	600	220	127	1953	30	1925	3700	75858	
	2013	204		7740	600	3202	3538	1882	11000	4691	10	16	42	65			55	310	443	42	17		124	400	5004	500	1200	41085	
	2014	5303	5000	13810	2878	17364	6994	6113	2216	1060	2	10					38				380		1560	61	660	1300	8000	72749	
Nijlgans	2009	10	8	3	2	7	18	18	4	4	3	9	20	11	111	111	253	215	196	234	67	13	2	2	9	10	1234		
	2010	13	13	51	81	33	10	22	10	12	4	11	2	58	4	50	38	85	96	213	34	42	1	2	61	9	967		
	2011	9	55		8	7	9	18	2	8	21	6	13	4	54	6	81	22	55	37	15	3	4	4	7	7	497		
	2012	3	2		4	7	4	5	8	2	5	3	38	4	66	4	21	7	150	163	10	1	5	3	4	7	522		
	2013	3		13	19	24	6	11	9	6	8	11	2	18	30	20	33	196	116	16	23	29	7	4	6	6	670		
	2014	10	3	25	10	9	6	10	41	8	10	25	4		15	45	61	8	42	38	9	7	14	4	18	30	452		

NAAM	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	T23	T24	T25	T26	Totaal	
Bergeend	2009																										160	
	2010	2	8	24	12	24	30	16	8	8	14	4	1	3		6			4					4			184	
	2011				14	27	7	50	17	25	28	8	1	9			1		1			2				3	133	
	2012	77	14		11	26	36	10	24	23	2	2	7	2	7													232
	2013				6	18	31	28	8	5	3	2	2	3														101
2014	6	8		4	4	14	30	26	26	11	6	4	3														142	
Casarca	2009									2				6	139												147	
	2010						1							1	115	10	20	20	2	4							24	
	2011													9	15	2	15	10	9								158	
	2012			2									25	15	8	4	5	49									78	
	2013												17	15	8	4	5	49									49	
2014														2	6	15	15	2									25	
Smient	2009		24	160	151	455	80	32	30												600	353	92	300	96	2	2375	
	2010	40	8	70	1127	5620	98	14	1										12	410	430	120	156	42	98		8246	
	2011	324	23	71	24	573	434	69	25			2							147	75	40	134	583	350	215	144	3233	
	2012	283	234		240	440	344	479	2	2										20	58	632	397	40	200	377	3748	
	2013	35	20	480	110	298	773	540	221	2	2								28	58	75	236					3326	
	2014		325	48	12	188	78	2	2	1					1				200	200	14	40	216	144	170		1439	
	2009	56	38	31	34	26	34	70	12	12	7	7	1			14	3	24	10	16	16	90	40				506	
	2010	22	5	10	6	34	86	32	8	11	6	6	7				16	3	62	18	1	6					333	
	2011			4	6	18	30	18	18	20	3	3	5	1				10	2	2	2		4	4			137	
	2012	8			23	29	56	27	48	20	7	5	1									2						235
2013	6		35	6	45	100	32	52	21	9	16					2	3			2	6		6	2	18	353		
2014	28	15	18	2	2	6	13	34	6	16	14	2	2			2	3			6	6						173	
Wintertaling	2009				35	30	41	51					20			10		72	32	5							296	
	2010					20	22	2	2									20	122	122	4	4		100	4		296	
	2011				33	78	95	1	1					5			42				265	250	16	10	25	820		
	2012				60	145	52	14	1								70		45	180	4		260	1	50	924		
	2013					14	21	5	13			12									19			6	1	91		
	2014						16		1															8	8		83	
	2009	267	195	260	294	193	124	255	174	92	113	67	30	76	79	50	138	75	229	133	136	121	105	152	119	131	3982	
	2010	117	212	193	376	232	492	282	312	276	141	79	50	50	28	57	118	62	174	218	268	279	209	162	460	138	5097	
2011	262	273	87	183	171	141	183	198	121	86	62	24	44	56	140	75	153	80	274	111	122	132	61	109	171	3441		
2012	181	228	59	306	160	124	184	129	145	96	58	77	65	41	50	109	55	161	90	292	183	158	82	189	267	3630		
2013	210	20	103	109	157	158	205	329	165	120	77	60	32	29	51	42	68	103	72	333	98	92	167	337	55	3295		
2014	36	104	177	251	191	890	183	230	122	150	105	94	65	198	154	156	186	158	206	142	329	121	114	138	350	4956		
Pijstaart	2009			1	4	1																					6	
	2010					22																					22	
	2011					27	4																				31	
	2012																										2	
	2013																										0	
2014							2																			2		
Zomertaling	2009							1	2	2	1																5	
	2010							2	1																		2	
	2011																										2	
	2012																										3	
	2013																										0	
2014																										12		

NAAM	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	T23	T24	T25	T26	Totaal
Slobeend	2009			4	10	11	38	30	9	5	5	1	6		1					1							121
	2010					158	174	40	9	9	1	1									1	4	2				394
	2011	2		6		1	39	16	10	35	4			1				2	1								121
	2012	3				26	12	14	31	11	6	3		4	1				4	4	13	10					138
	2013			1				32	9	15	8	7	1														73
2014			4			10	20	11	15	18	8		2	2							1		1			92	
Tafeleend	2009		1			14					2																17
	2010			2		6																					8
	2011		6	18																							24
	2012	1				4																		5			1
	2013																										9
2014			2	6	5		3																			16	
Kuffeend	2009			1	45	70	18	84	23	22	12	11	21			5					2	6		1			335
	2010			3	4	28	68	16	47	68	22	28	7							6		20	6				398
	2011	3	21	6	22	37	19	10	51	19	30	12	2	2					6		2		2	3	25		272
	2012	21		32	40	46	18	4	60	17	7	227	19		2			8		1		23	15				539
	2013	8		8		8		37	71	36	77	65	19	1					1	1			2		1		336
	2014	18	2	113	63	6	6	55	36	45	66	16		9		2					6				8		451
	2009																										0
	2010																										0
Bruine Kiekendief	2009																										0
	2010																										0
	2011				6																				4		12
	2012	5																									5
	2013																										3
	2014			5																						3	5
	2009																										45
	2010																										61
Blauwe Kiekendief	2009																										4
	2010																										8
	2011																										4
	2012																										4
	2013																										6
	2014																										1
	2009	3			2			1						1							1						4
	2010																										8
Sperwer	2009																										4
	2010																										6
	2011	1						1			1											1					5
	2012	1							1													1					4
	2013																										3
2014																										1	
Buizerd	2009	28	23	15	27	13	11	8	8	13	4	16	4	7	11	20	8	12	17	8	17	22	19	14	28	36	408
	2010	15	11	23	25	8	20	9	7	8	6	4	1	18	12	22	22	29	35	18	17	26	17	50	31	18	461
	2011	18	28	8	11	25	9	11	4	4	4	7	2	16	7	9	9	13	19	9	10	16	24	18	17	13	326
	2012	21	10	14	9	4	13	7	22	4	5	7	4	5	7	11	11	14	17	19	13	21	15	17	8	13	311
	2013	22	2	12	16	8	4	17	10	10	3	6	4	11	11	17	13	8	6	6	8	9	14	20	7	37	305
	2014	15	7	8	2	11	3	12	7	1	1	3	5	4	7	8	25	26	31	20	39	40	58	64	44	16	494

NAAM	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	T23	T24	T25	T26	Totaal	
Torenvalk	2009	6	2	3	4	1	2	3	2	4	1	4	3	2	7	8	2	4	3	7	7	11	10	4	7	6	113	
	2010	9	6	7	5	4	4	1	2	1	2	3	2	3	8	13	10	7	9	13	8	1	8	16	10	2	154	
	2011	3	6	2	8	3	3	2	3	3	2	2	1	3	2	7	7	3	5	3	2	2	3	4	2	2	78	
	2012	4	2	2	2	1	8	3	4	2	1	1	3	2	3	12	8	4	4	13	2	5	4	6	4	3	105	
	2013	9	4	3	5	6	5	3	10	5	1	2	2	5	2	5	5	5	4	3	3	9	5	5	22	4	129	
2014	4	4	2			2	0	3	1	3	4	2	3	12	11	26	13	10	8	6	14	9	7	8	13	8	179	
Smelleken	2009																	1									1	
	2010					1												1			1						2	
	2011																										2	
	2012	1																			1						1	
	2013																										1	
2014																										0		
Boomvalk	2009																		1								0	
	2010																										1	
	2011													1		1											2	
	2012								1																		1	
	2013																		1								1	
2014													1													1		
Slechtvalk	2009																										0	
	2010																				1						1	
	2011																				1						1	
	2012							1													1						3	
	2013																										1	
2014									1														2	1		6		
Havik	2009																										2	
	2010																			1							2	
	2011																										1	
	2012																										1	
	2013	1																									0	
2014																										0		
Fazant	2009																										3	
	2010																										3	
	2011																										11	
	2012																										2	
	2013																										0	
2014																										1		
Waterhoen	2009	2	4	4	4	11	5	2	1	1	1	2							3		1						53	
	2010		3	4	4	1	6	2					1		1	10		4	2		25	3	3	5	5	74		
	2011	2	3		3		2		1	2	1				2	2	2		7	1	1	2				37		
	2012								3	1	5		1	2						4	3		3				22	
	2013	3	2					12		1	1		1														21	
2014	2	1					1	7			4						3	3		1	12	1		9		63		
Meerkoet	2009	111	130	130	1327	705	190	205	133	56	84	171	40	81	66	106	141	118	110	101	56	47	46	91	130	30	4338	
	2010	6	264	318	380	835	453	466	517	175	118	86	55	64	85	67	108	116	106	83	89	135	63	228	38	2	4992	
	2011	59	203	257	308	233	451	265	195	42	11	61	23	93	40	211	28	39	41	59	56	41	20	23	27	83	108	2977
	2012	106	467	252	603	665	476	199	146	100	39	33	104	35	69	59	63	79	26	36	14	12	32	6	88	39	3771	
	2013	112	16	225	380	359	386	295	257	171	132	41	56	44	39	45	43	24	44	20	6	4	22	6	28	44	2801	
2014	32	83	335	300	452	786	198	135	44	29	31	33	15	92	80	109	129	30	39	15	62	10	28	53	84	3298		

NAAM	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	T23	T24	T25	T26	Totaal	
Scholekster	2009				31	150	49	55	55	31	43	76	53	61	16												620	
	2010				2	53	122	76	127	46	59	33	67	105	37	7	2										736	
	2011				19	109	154	54	46	45	40	35	60	57	28	16	19										682	
	2012				80	156	41	72	35	46	28	17	83	51	44	20											673	
	2013				10	32	96	76	37	28	47	43	5	2													450	
2014				159	120	44	76	36	40	37	28	41	53	108	29	11	5									787		
Kluut	2009				8	12	10			2	17	25	21	4													99	
	2010				7	30				10	3	12	13	6	4	2											87	
	2011				2	16	26	15	13		2	9	2	2													85	
	2012				2	1	23	24	52	17	14	13	4	23	16												185	
	2013						28	38		9	12	14	4	4													109	
2014						13			20	26	25	10	7	1												102		
Bontbekplevier	2009				5	2		2			3	10		5	3												30	
	2010				22		1					2		2	3												30	
	2011				2			3				2	8	10													25	
	2012						1	2	1		2		17														23	
	2013								1		1		2														5	
2014						2				2			1													5		
Goudplevier	2009				1000		804																				3292	
	2010			6	1255	2500														5	280	77	1000				3292	
	2011				553		5												500	163	2	400	50			5547		
	2012				1														4	40	201	12	30	3			2429	
	2013						50	45											300	2	40	201	12	30	3		330	
2014						200												68	130	480	412	100	150			1320		
Kievit	2009				1922	210	221	462	184	213	414	796	1720	684	713	1902	557										37345	
	2010				3465	1922	210	221	462	184	213	796	1720	684	713	1902	557										38526	
	2011				84	1614	1220	366	617	288	334	385	239	3940	591	495	811	1902	4930	1480	2581	2292	8360	3095	2870		38526	
	2012				2253	4296	627	672	309	279	287	295	648	564	1881	1427	2271	2309	2475	4216	2570	638	3970	5580	430	139	284	39213
	2013				520	203	226	238	304	184	226	302	340	1198	1181	2021	2628	5770	2238	1725	3959	2842	1357	5890	376	150	1	35108
2014				4	60	759	200	344	255	177	141	400	314	1432	1050	647	928	869	1005	1665	1439	2192	2600	2091	1800	402	21853	
Kempaiaan	2009				1754	803	423	405	221	288	265	160	568	565	1548	2169	2612	1652	2595								69077	
	2010				20	4	7	12	11	5											4						62	
	2011						11	1	1											1							82	
	2012				10	6	1	28	1											129	2	2			1		80	
	2013						6	1	28											16							228	
2014						19		3											8							102		
Watersnip	2009				250			8																			311	
	2010				1	3	1													3							50	
	2011				1	7	1	1												100							137	
	2012				1		1													1							15	
	2013						1													27							127	
2014						19		3											4							36		
Grutto	2009				148	1386	425	361	112	118	291	464	43	42	8	1	1										3400	
	2010				211	1432	849	393	207	370	354	467	61	108	10	1	2										4468	
	2011				73	503	1681	178	161	210	201	130	9	13	2												3161	
	2012				425	856	371	430	152	124	175	59	237	7													2838	
	2013				2	80	201	968	223	95	178	262	81	18													2108	
2014				1371	1079	432	171	245	245	245	117	15	12	15												3702		

NAAM	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	T23	T24	T25	T26	Totaal	
Wulp	2009			15				37	2				32	3	27	40	46	28	14	1	1					2	248	
	2010						4	40	1			8	49	240	71	19	83	27	5	6							553	
	2011						450		1			2	29		1		7	4				1		1			496	
	2012						110	9	6				2			11	11	7	4	76	3	7	32				260	
	2013	1				5		1	5	66				31	17	40	303	54	22	13	3				3		564	
2014						260	2	1							2	1	1	15	4				1			287		
Tureluur	2009				3	24	59	79	23	39	62	39	49	2	14			8	1								402	
	2010				14	153	50	43	7	36	74	48	33	12	6	1	1										478	
	2011					28	107	39	23	30	21	65	7	5	33	7	1										366	
	2012		13			51	32	60	34	21	20	30	64	16	3												344	
	2013					10	31	75	49	28	18	85	10	11	1		1	1		2		2					321	
2014					1	2	61	64	44	40	70	51	17	2	17	2	1	2									376	
Groenpootrutter	2009														2												2	
	2010																										1	
	2011				1										1			2									3	
	2012								1																		3	
	2013																										1	
2014							1																			0		
Witgatje	2009																										1	
	2010																										5	
	2011									1						2											4	
	2012																										0	
	2013																										2	
2014															1											2		
Kokmeeuw	2009	63	69	251	620	649	1096	1244	696	30	149	75	308	7	176	95	146	408	345	260	192	219	956	1955	428	144	11577	
	2010	36	122	150	193	333	3225	957	919	43	13	61	193	3	96	183	275	1184	1260	655	1209	1384	1903	1579	297	493	16766	
	2011	781	734	783	702	344	4740	953	141	185	73	46	235	445	420	1011	1793	1543	845	2010	608	450	575	1342	171	148	60	21138
	2012	388	993	232	1776	2550	511	7	362	82	82	227	62	336	90	733	1040	1037	756	555	283	1835	841	1188	226	86	754	16950
	2013	229	5	49	297	610	254	221	1306	65	89	21	408	63	228	239	58	650	236	321	69	1963	589	1026	349	1067	280	10692
	2014	1997	694	2721	932	633	4830	724	226	2	474	224	590	264	435	270	525	202	485	690	296	333	2537	597	384	364	6913	28342
	Stormmeeuw	2009	11	36	126	216	63	49	18	2		1			2	15	12	35	60	16	30	52	23	35	24	71	35	892
		2010	12	33	4	225	66	665	66							37	64	37	57	24	67	67	163	17	2	127	3	1669
		2011	58	3	62	14	100	70	13	1					9	12	54	7	76	198	20	63	127	36	6	26	21	976
		2012	24	37	68	30	72	15				3			1	2	17	12	7	43	12	50	5	16	38	19	100	571
2013		126	49	49	10	210	91	4			3				19	24	4	14	8	25	33	80	18	1	24	94	837	
2014	52	55	73		323	44	48	1	1				4	2	4	201	3	1	10	13	126	16	85	102	7	1171		
Kleine Mantelmeeuw	2009				4		2	5	1	1	10	2	27	1	2	2	4	4	1	7		1					68	
	2010						3	4			3	5	7	7	9	11	4	9	5								51	
	2011						2	2	2	2	2	16	7	9	4	4	4	1	3		1						51	
	2012						6	2		1	15	7	5	5	21	3	3	3									68	
	2013						4	9	2	5	3	25	8	9	6	25	15	7	1	2	3		25				135	
2014							9	1	14	11	23	236	55	42	89	15	17	2	3	5	3	1	1			527		

NAAM	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	T23	T24	T25	T26	Totaal	
Zilvermeeuw	2009		6	5	2	4						14		1	2	1	3	1	3	3	2	1	1	1	13		58	
	2010		3	1	1	18						2		6	1	2	6	4	4	5	1	2	1	4	2		60	
	2011		11	1	2	22					1	2	3	1	1	1	8	1	1	1	64	15	1	3	1	1	143	
	2012	1	3	1	1	2	8		1	4	1	1	1	1	3	4	1	1	1	9	5	5		16		3	68	
	2013			1			9		1	5	8	2	2	2	4		15	1	10	8	3	7		1			78	
2014	50	1	5				35			1	1	1	1	3		1	64	28	1	11	1	37	6	5		251		
Grote Mantelmeeuw	2009			2					1								1	12	1	1			1	1			5	
	2010																										15	
	2011			1													2		1								1	
	2012	1				3											4										7	
	2013																										0	
2014						1	2										1					1				8		
Visdief	2009								4	1	4		2	2	10	4	1										29	
	2010								1	1	1	5	4	8	1	2	12										34	
	2011								1	4	1	3	3	5	5												22	
	2012								4	2	2	2	15	2	3												30	
	2013								4	2	2	2	13	5	5	5											34	
	2014								7	3	5	2	2	5	1												25	
	2009	29	34	37	16	14	5	4	11	11	6	6	6	33	3	11	17	25	4	59	79	55	2				669	
	2010	17	5	35	75	13	36	6	7	12	6	25	20	21	15	18	5	22	46	22	3	140	75	3	30	81	3	741
	2011	2	15	3	3	35	3	31	21	39	19	9	5	8	34	7	3	27	8	7	125	10	32	23	43	17	40	569
	2012	28	6	52	51	3	18	10	17	4	6	19	12	46	16	36	10	22	49	54	22	55	7				41	584
2013	11	25	45	12	6	26	15	18	12	3	31	13	44	23	26	12	11	34	21	2	1	50	3	5	9	9	458	
2014	36	18	22		27	20	11		3	14	8	7	10	66	47	30	27	94	14	56	60	20	1	17	13	3	624	
Houtduif	2009	27	82	53	73	140	41	224	35	28	47	138	33	75	39	30	144	73	121	167	309	10					2255	
	2010	1	13	17	11	10	38	14	31	61	60	81	58	149	54	67	79	55	81	416	220	177	13	7	132	56	1962	
	2011	58	36	298	99	69	59	57	13	117	44	94	57	77	101	43	65	91	30	50	52	38	44	9	27	35	5	1668
	2012	6	8	24	30	12	10	51	20	35	9	4	200	256	35	90	171	61	202	92	167	149	88	15	14	5	43	1797
	2013	128	22	90	46	36	99	160	140	34	14	33	61	57	48	53	53	11	42	109	25	23	94	11	14	7	1410	
	2014	27	9	5	19	21	28	20	45	15	40	26	18	37	96	42	50	343	73	75	32	11	8	1	15	4	19	1079
	2009	5	25	4	5	1	5	6	1	9	4	2	1	1	5	6	5	5	1	32	11	8	8					155
	2010	13	1	4	15	3	4	4	5	5	7	7	20	2	7	6	5	13	12	5	2	19	17	24	9	3	3	196
	2011				2	19	2	6	16	4	7	7	3	2	1	8	1	4	14	47	6	9	24	13	39	40	11	294
	2012	11	10	104	3	10	9	12	11	3	12	3	2	1	4	34	5	5	5	7	31	6	25	9	52	2	5	376
2013	11	4	14	7	7	1	1	7	7	1	3	4	6	1	14	16	19	33	19	4	1	4	2	3	25	206		
2014	1	6		1	7	7	7	10	5	7	2	11	5	6	3	7	5	2	5	4	6	14	9	27	4	4	154	
Koekoek	2009								1	1	1																3	
	2010																										0	
	2011											1															1	
	2012																										0	
	2013																										0	
2014											1	1	1	1												3		
Steenuil	2009												1														1	
	2010					1																					0	
	2011											1															4	
	2012			1		1								1								2		1			5	
	2013				1				1																		2	
2014																1										2		

NAAM	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	T23	T24	T25	T26	Totaal
Ijsvogel	2009		1																			1					1
	2010																					1					1
	2011																										1
	2012	1																									1
	2013																										1
2014												1													1		2
Gierzwaluw	2009								2	12	2	28	14	4	6												68
	2010							5	26	7	18	12	17	1	1												86
	2011							2	17	15	31	30	3	14	1												113
	2012							1	12	2	2	39	1	20													75
	2013							12	12	9	5	16	11	1	1												66
2014							1	1	1	8	1	1	4													17	
Veldleeuwerik	2009			8			7	5	1	2	1	8	6	1								20					60
	2010	70						1	2	1	9	1	3	3					1	1		3		50			154
	2011						42	7	2	5	4	3	1	1									1				71
	2012				1		4	3	4	2	6	10	4	1						1	18						57
	2013						4	12	2	3	4	2	4	6	1												45
2014				2		4	2	2	1	2												1				13	
Oeverzwaluw	2009							2			1	30															33
	2010								32		4	4		2													11
	2011										4		1														37
	2012										4																4
	2013																										4
2014										6	6															0	
Boerenzwaluw	2009						44	44	38	205	91	150	133	141	188	736	145	404	6	12							2337
	2010						12	14	166	250	82	73	233	151	315	300	36	239	124	1							1996
	2011						2	31	64	128	83	108	154	357	482	402	357	85	277								2530
	2012						6	11	115	68	59	94	155	221	198	128	58	481	264	20							1878
	2013						47	55	124	89	130	196	89	161	93	89	237	442	49								1801
2014						31	19	130	83	51	105	128	248	350	823	360	109	12	2							2451	
Huiszwaluw	2009							9	43	160	135	174	95	50	71	25	26	140									928
	2010							2	10	92	180	105	132	26	107	121	94	107									976
	2011							6	18	46	26	136	70	26	224	80	78	167	34								911
	2012							2	55	60	6	47	39	180	96	67	111	19	8								690
	2013							2	12	39	10	33	104	65	39	85	84	1									474
2014							18	50	75	70	66	71	23	42	379	60	6									860	
Graspieper	2009	2	43	20	33	74	7	11	51	10	16	19	14	27	18	13	57	8	36	72	109	8	1	9	1	2	682
	2010	38	51			11	24	10	9	13	17	15	11	30	20	16	23	2	4	25	35	41	2	11	7	12	427
	2011					1	11	44	39	8	26	4	11	17	29	31	4	9	4	59	17	19	8	3	6		350
	2012	1		8	8	4	26	9	51	14	20	21	14	25	15	10	7	14	10	34	14	20	30	1	1	1	369
	2013	10				17	45	112	20	6	6	17	25	17	13	45	14	14	24	42	12	11	37				491
2014		1			14	10	14	24	26	13	11	10	12	6	18	32	8	15	69	16	24		2	1		347	
Gele Kwikstaart	2009									1	4			1	4			1									10
	2010							1						1	6			1									3
	2011										2	1		4				2									11
	2012						1			1	1			4				7			1						14
	2013							3	2		2							4									4
2014										2																17	

NAAM	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	T23	T24	T25	T26	Totaal
Witte Kwikstaart	2009	2			6	23	26	29	15	33	24	46	55	24	116	37	29	19	53	20	3			1			561
	2010				12	55	21	38	14	26	42	36	49	46	28	26	23	40	103	36	7						602
	2011				4	24	36	18	25	41	18	27	38	59	104	42	49	40	40	23	2	4					594
	2012				15	15	15	43	8	26	37	21	21	39	60	33	36	41	53	38	4						492
	2013				32	9	27	14	10	19	21	28	40	23	16	13	23	12	33	12	33			1			322
	2014		3	1	10	27	55	28	13	27	13	29	17	16	23	43	35	33	23	23	3						399
Winterkoning	2009		1		3	1	1	1	5	6	1	1		4	4				2		1						25
	2010					2	2	5	1	1	1	1	2	2	2				1				1				11
	2011					1	1		1	1									1			1		1			7
	2012					1	1		1	1				1					1			1					4
	2013					1	1		1	1									1			1					6
	2014			1					1	1	1	1										1		1			6
Heggenmus	2009	1																			2						3
	2010			2			1																				3
	2011																										0
	2012							1																			1
	2013			1										1							1				3		8
	2014		1		2		1														1	1					6
Roodborst	2009						1												1	1	3						6
	2010																		1	2			2	5	1		8
	2011																		2			1	3				6
	2012	1		3	1	1	1												3	4	3	4	1	5			21
	2013	3									1										1	2		4	2		6
	2014																			1	1	2		4	1		10
Paapje	2009		2																								6
	2010																					1					1
	2011																		2								2
	2012																										0
	2013																										0
	2014																					1					2
Roodborsttapuit	2009		1																	1							2
	2010																			1							1
	2011																										1
	2012					4		1																			0
	2013							2																			5
	2014																										2
Tapuit	2009								2	4						1	8	10	14	4							43
	2010					1			7	3			1	1		4	4	26	10	8							65
	2011	1							1	1						1	2	37	47	2	1						93
	2012							2	1	2							1	18	23	4							50
	2013								1	1		2					7	11	24	5							51
	2014								3									14	6	3	3	6					35
Merel	2009	2	8	2	7	4	12	4	8	9	6	14	8	11	5	1	3	3	2	1	5	2					127
	2010	8	5	10	5	1	5	4	10	11	7	8	8	6	2	1	1	3	2	1	1	2	1	1	5	2	148
	2011	2	10	1	5	10	7	2	3	4	3	8	16	3	3	3	1	1	1	5	2	6	3	4	2	1	108
	2012	6	4	8	11	3	1	7	4	6	3	12	1	6	3	3	3	2	6	6	12	11	6	17	3	6	150
	2013	7	5	2	8	1	5	6	5	1	6	5	3	2	4	4	1	1	1	1	1	10	5	10	22	3	106
	2014	2	5	1	1	5	1	7	10	11	9	6	9	6	6	6	4	1	1	3	7	10	5	6	12	1	123

NAAM	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	T23	T24	T25	T26	Totaal
Kramsvogel	2009				2																4						6
	2010		413	3																							416
	2011		12	1		30																	16				59
	2012						1															18		2	4		21
	2013				1																	1					6
2014																										0	
Zanglijster	2009																										0
	2010				1	1	1														2						5
	2011														1							1					1
	2012																					2					3
	2013					1	1	1																			6
2014																										0	
Rietzanger	2009								5	3	1	6	1														16
	2010						3				1	1															5
	2011						3				3	5	1														12
	2012						4	1			6	3	2														16
	2013										4	3	5														11
2014									2	2	3	1														12	
Kleine Karekiet	2009							7			5	2	9	2													29
	2010								1	4	1	4	5	16	1					1							30
	2011								1	1	1	3	5	4			1										15
	2012									1	8	2	5	6	3												24
	2013										5	2	5	1	2												10
2014									2	2	8	1	3	1												19	
Zwartkop	2009									1		1	1														4
	2010												1														1
	2011																										0
	2012													2													2
	2013								2		1	1															4
2014									3		1															4	
Tijftjaf	2009						8	1		2	1	1	1	1													24
	2010					10	2	2		1	2	3	1	1	1												5
	2011					1	3	1	1	1	1	2	3	1	1						2						13
	2012					1	1	3	1	2	1	1	1	2	1												14
	2013					1	2	2	2	2	2	1	2	1	1												7
2014						5			2	1	1	1									2					12	
Flits	2009							3	3	3	3			1													13
	2010								1	1																	1
	2011										1	1															2
	2012							1	1	1	1																4
	2013								2																		2
2014									3																	3	
Pimpelmees	2009		1	1	2		1			1																	9
	2010		2									1	1		1					1	1			5	3		24
	2011	1										1	1							10							3
	2012		2					2							1						6			2			14
	2013	1										1	1								1	1					11
2014																				3			1			8	

NAAM	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	T23	T24	T25	T26	Totaal		
Koolmees	2009	2	4	1	5	2	3		3	2			3					1	4	3	9	2	2				38		
	2010	4	2	1	2	2						7	3	3	1	1			1	4	1	9	2	2	5	2	6	45	
	2011		2		1	4				1	2		5	1					1		4	5	6	2	1		35		
	2012	1	6	6	1	1	4	2		4				1	1	3			4	1	4	4	3	3			33		
	2013	6	2		2	4	4	2	2	4		1							1		1		1				29		
2014					2	1																		5			10		
Gaai	2009				1	1													3	3	1	1	3				9		
	2010		1	1	3	1				1											1	1	2	1	1	2	11		
	2011					2					1	1								1	1	2	1				12		
	2012				1	1		1			1					1			1		6	1	2	1	2		16		
	2013														1						6	1	2				5		
2014	1				1															5	6	1				14			
Ekster	2009	6	6		2	10	1	10	2	4	5	7	5	5	3	3	3	3	3	3	3	4	5	4	5	19	120		
	2010	9	5	2	4	5	4	4	2	10	6	7	9	5	4	7	3	3	6	6	4	5	19	7	9	12	170		
	2011	1	8	7	6	20	12	13	5	10	3	4	5	3	1	4	8	2	2	16	5	21	11	28	10	11	3	219	
	2012	9	9	25	15	12	6	11	3	5	2	6	2	5	7	3	2	4	2	3	2	22	18	6	5	9	193		
	2013	9	5	11	10	3	3	9	9	13	4	5	1	2		2	1		2	7	4	2	12	2	4	6	130		
	2014		2	11	8	13	2	6	13	7	7	6	1	3					3	4	8	10	2	7	9	7	6	137	
	Kauw	2009	10	6	52	40	17	19	78	282	115	91	33	582	390	55	232	340	112	202	100	8	25	55	41	51	26	2998	
		2010		3	6	5	8	31	93	200	765	100	70	244	272	420	129	331	446	185	329	235	19	107	1	6	22	4040	
		2011	55	0	4	24	34	9	108	58	64	34	151	56	170	200	118	398	91	42	365	60	14	5	22	103	70	2255	
		2012	131	118	79	9	14	22	36	74	39	39	21	230	80	162	164	286	72	578	176	166		8	8	16	10	2521	
2013		37	5	22	0	20	15	60	27	70	85	14	26	172	98	142	109	52	110	112	90	119	23	41	2	25	7	1483	
2014			6	23	4		24	8	43	65	112	30	82	234	364	349	533	386	237	108	38	49	8	33	19	60	2815		
Zwarte Kraai		2009	41	50	30	35	28	46	109	44	54	45	78	12	49	27	49	81	90	149	105	38	57	95	56	87	50	1555	
		2010	35	31	44	52	39	47	71	89	50	72	38	40	63	115	38	66	84	133	91	86	95	114	49	164	81	77	1864
		2011	36	92	66	95	85	60	110	43	63	61	66	70	86	25	71	67	53	98	119	76	46	42	49	67	58	1757	
		2012	61	67	42	60	40	42	69	52	49	53	23	29	149	81	56	85	43	124	113	72	198	41	79	38	39	57	1762
	2013	44	14	22	41	71	53	26	31	57	42	40	46	43	37	35	53	38	95	111	34	49	61	71	58	121	22	1315	
	2014	101	51	119	83	119	67	59	63	65	90	55	86	72	70	160	115	205	88	214	61	43	113	32	43	44	38	2256	
	Raaf	2009																			1							1	
		2010																								2		2	
		2011																										0	
		2012																										7	
2013																											1		
Spreeuw	2009	531	2390	751	2860	2331	1177	1074	100	345	142	1063	1894	1060	1730	1793	815	2572	1320	778	1220	1260	2840	470	1970	836	34322		
	2010	346	302	782	300	1182	2654	1138	179	142	187	572	961	820	1120	1242	1268	5142	11489	1952	2565	1842	2405	863	750	1090	115	41408	
	2011	977	1080	238	1470	1356	4300	1441	155	221	243	1076	1450	2086	2045	665	1692	614	1035	2366	2510	565	1466	1625	746	331	200	31953	
	2012	548	970	65	317	340	2481	658	191	285	62	267	505	1300	565	2336	975	1630	1133	602	897	1157	371	1094	140	329	660	19878	
	2013	832	13	258	410	118	372	353	729	143	30	64	367	978	1227	1502	833	859	1315	885	954	1061	1834	1905	362	1057	580	19041	
	2014	2188	2450	2010	2863	1169	5626	91	108	109	234	681	488	799	1387	700	1426	2196	1759	3246	660	596	4980	2454	2280	1200	4437	46137	
	Huismus	2009	10	41	22	35	43	28	83	77	69	158	95	144	98	159	197	81	83	73	209	18	72	2	11	9	3	1820	
		2010	6	6	40	45	4	20	22	13	94	182	34	233	203	119	266	232	92	88	32	11	70	33	30	30	63	2061	
		2011						91	12	140	150	101	108	105	191	260	104	282	169	99	63	71	39	24	57	27	36	4	2192
		2012			14	44	7	33	78	36	64	46	91	97	83	79	241	265	61	100	46	80	117	43	39	65	27	36	1927
2013		49	21	15	90	47	61	69	34	89	54	38	186	67	117	114	39	52	58	48	18	28	49	45	44	44	44	1432	
2014	7	35	4	3	17	38	40	49	78	62	82	168	86	43	79	109	97	39	65	22	38		5	34	17	5	1217		

NAAAM	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	T23	T24	T25	T26	Totaal
Ringmus	2009			2	6	6	6	8	2	10	10	6	1	95	27					2							175
	2010	2	4		2	12						3	3	2	4					1					40	2	72
	2011				8	4	4			5		1	6	28	49					2		37	24			6	242
	2012		21		3	20	12	15	12		2		13	10	27	11					2	4	11			2	169
	2013	19				5	10	8														50					92
	2014		4	19				1			1	2	2	5	3						1		2		11		51
Vink	2009	1		1	6	3	6	4	4	9	11	29	2										1	7			74
	2010	30		4		3	4	2	2	1	1	3	2	1	1					5			10			6	76
	2011					3	4	6	1	2	5	5	2	2	1	1						1					34
	2012	2		6	3	1	1	4	1	2	6	2	1	4	1							5	3	4			46
	2013	10			1	1	1	1	4	4	4	3	9	2						2		2	4	25	3		74
	2014	2			1		3	7	3	1	1	1	2								1	1	2	1	31		58
Groenling	2009						2	2	1	3	7	2	2	1													20
	2010					1				1	1	1															4
	2011					33	2	2	1		2	2	2	9						4							67
	2012							1	3	1	4	1		5	1						2		12				33
	2013								2	1			2	1													8
	2014						1			1	7																33
Putter	2009							4	6	5	18	2	2	9	1						45			1			91
	2010									1	3	2	2	7	4												117
	2011									3	7	10	10	4	2									1		10	35
	2012							2		3	1	1	4	10	8								1				101
	2013				7		12	1		2	2	2		3													41
	2014						6	1		1	4	4	14														117
Kneu	2009							1			6	10	20	7	120												248
	2010						3			7		12	6	3	4												36
	2011						8		3	3		8	7	1	3												63
	2012				30			8	1	4	4	8	1	25	28	2											81
	2013								2		5	1	1	2	9												133
	2014										3	3		2	2								2				54
Rietgors	2009				1	2	2	7	8	5	4	19	10	4	2												65
	2010					2	2	3	3	6	6	6	3	2	1					1							25
	2011					3	1	3	3	3	1	2	5	2	2							2					30
	2012					2	5	4	4	1	10	4	1	8	2												37
	2013					1	2	2	3	1	9	3	3	11	6												42
	2014					1	2	2	2	1	1	10	5							5							25

